76- KITABUT-TIBB
1- Bâb:
2- Bâb: Erkek Kadini, Kadin Da Erkegi Tedâvî Eder Mi?
3- Bâb: "Sifâ üç seydedir"
4- Bal Ile Tedâvî Ve Yüce Allah'in: "Onda insanlar için sifâ vardir" (el-Nahl: 69) Kavli Babi
5- Develerin Sütleriyle Devâlanip Tedâvî Olmak Babi
6- Develerin Sidikleriyle Tedâvî Olmak Babi
8- Hasta Için Telbine Bulamaci Yapilmasi Babi
9- Saût{Un Hükmü) Babi
10- Saût(Un Beyâni), El-Kustu'l-Hindî Ve El-Kustu'l-Bahrî Ile (Enfiye Gibi) Buruna Çekmek Suretiyle Tedâvî Olunmak Babi
11- Bâb: Kisi Hangi Saatte Kan Aldirir?
12- (Ihtiyâç Belirdiginde) Seferde Ve Ihram Içinde Kan Almak Babi
13- (Bedende Meydana Gelen) Hastaliktan Dolayi Kan Aldirmak Babi
14- Bas Üzerinde Kan Alma Tedavisi Babi
15- Yarim Bas Agrisindan Ve Bas Agrisindan Dolayi Kan Aldirma Tedavisi Babi
16- Ezâ Ve Hastaliktan Dolayi (Bastaki Ve Diger Yerlerdeki) Saçlari Ye Killari Tiras Etmek Babi
17- (Ihtiyâç Oldugunda) Kendini Daglama Tedavisi Yaptiran Yâhud Baskasina Daglama Tedavisi Yapan Kimseler Ve (Zaruret Bulunmadiginda) Daglama Tedavisi Yaptirmayan Kimsenin Fadli Babi
18- Göz Hastaligindan Dolayi Göze, Sürme Tasî Ve Diger Sürme Nevi'leri Sürmek Babi
19- Cüzam Hastaligi Babi
20- Bâb: "El-Mennu (= Kudret Halvâsi)" Göz Için Bir ' Sifâdir
21- Hastanin Agzinin Bir Tarafindan Deva Konulmasi Babi
22- Bâb
23- Bogaz Hastaligi Babi
24- Karni (Ishal Olup) Hastalanmis Kisinin Tedavisi Babi
25- Bâb: Safer Yoktur. Safer Karni Yakalayan (Ve Yüzü Sarartan) Bir Hastaliktir
26- Zâtu'l-Cenb Hastaligifnin Devasi) Babi
27- Külü Ile Kan Yolunun Kapatilmasi Için Hasir Yakilmasi Babi
28- Bâb:
29- Kendi Tabîatine Uygun Gelmeyen Yerden Baska Yere Çikan Kimse Babi
30- Tâûn Hastaligi Hakkinda Zikrolunan Seyler Babi
31- Tâûn Hususunda Sabirli Olan Kisinin Ecri Babi
32- Kur'ânta Ve Sigindirici Sûrelerle Allah'a Sigindirma Dualari Yapmak Suretiyle Ma'nevî Tedâvîler Babi
33- Fâtihatu'l-Kitâb'i Okumakla Rukyeler Yapma Babi
34- Rukye Yapmak Hususunda Bir Koyun Sürüsü Bölügü (Vermelerini) Sart Kilma Babi
35- Göz Dokunmasina Okunmak Babi
36- Bâb:
37- Yilan Ve Akreb Sokmasinda Rukye Tedavisi Babi

38- Peygamber(S)'In Rukyesinde Okudugu Sözler Babi
39- Rukye Tedavisinde Nefes Etme(Nîn Cevazi) Babi
40- Duâ Ile Tedâvî Eden Kisinin Kendi Sag Elini Agriya Dokundurup Sürmesi Babi
41 -Bâb: Kadin Erkege Rukye Tedavisi Yapar
42- Rukye (Yâni Efsun) Yapmayan Kimseler Babi
43- Bir Seyde Ugursuzluk (Var Sanmak) Babi
44- Fal Babi
45- Bâb: Islâm'da Hâme (Ve Safer Inanci) Yoktur
46- Kâhinlik Isleri Babi
47- Sihr Ve Yüce Allah'in Su Kavilleri Babi:
48- Bâb: Allah'a Sirk Kosmak Ve Sihr, Helak Edici Günâhlardandir
49- Bâb: Insan Sihri (Konuldugu Yerden) Çikarmak Ister Mi?
50- Sihir Babi
51- Bâb:
52- Sihr(In Def'i Ve Ibtâli) Için Acve Hurmasi Ile Tedâvî Babi
53- Bâb: Hâme Yoktur
54- Bâb: Hastaligin Kendi Kendine Sebebsiz Sirayeti Yoktur
55- Peygamber(S)'In Zehirlenmesi Hakkinda Zikrolunan Hadîsler Babi
56- Zehir Içmek, Zehir Ve Tehlikesinden Korkulacak Seylerle Ve Habîs Devalarla Tedâvî (Olmanin Hükmü) Babi
57- Disi Eseklerin Sütlerinin Hükmü) Babi.
58- Bâb: Kabin Içine Sinek Düstügü Zaman (Hükmü Nasil Olur?)
Bu Konuya Bir Özetleme île Son Verelim
Tibb Kitâbi'nin Sonunda Bir Hatirlatma
1. Birinci Nevi' îlâhî Devalar Ile Olan Tedâvî Beyâmndadir

76- KITABUT-TIBB

(Tibb Kitabi) [1]

1- Bâb:

"Allah, indirdigi derde muhakkak sifâsini da indirmistir"

1-......Bana Atâ ibn Ebî Rebâh, Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti

ki, Peygamber (S): "Allah, indirdigi derde, muhakkak sifâsini da indirdi" buyurmustur [2].

2- Bâb: Erkek Kadini, Kadin Da Erkegi Tedâvî Eder Mi? [3]

2-......Muavviz ibn Afrâ'nin kizi Rubeyyi' (R) söyle demistir:
Biz Rasûlullah(S)'in beraberinde gazveye giderdik. Gazilere su tasiyip sulardik ve onlarin

hizmetlerini görürdük. Bir de harb sahasindaki sehîdleri ve yaralilari toplayip Medine'ye naklederdik [4]

3- Bâb: "Sifâ üç seydedir"

3-.....Bize Salim el-Eftus (ibn Aclân el-Harrânî), Saîd ibn Cubeyr'den tahdîs etti ki, Ibn Abbâs(R): "Sifâ üç seydedir: Bal serbeti içmekte, kan alma âleti vurmakta, atesle daglamakta. Fakat ben ümmetimi (son bir ihtiyâç olmadikça) atesle daglamaktan nehyederim" demistir.
Ibn Abbâs bu hadîsi Peygamber(S)'e yükseltmistir.
Ve yine bu hadîsi el-Kummî de Leys'ten; o da Mucâhid ibn Cebr'-den; o da Ibn Abbâs'tan olmak üzere (daglamayi zikretmeden) Peygamber (S): "Sifâ, balda ve kan aldirmadadir" Iafziyle rivayet etmistir [5].

4-.....Bize Mervân ibn Sucâ\ Salim el-Eftus'tan; o da Saîd ibn Cubeyr'den; o da Ibn Abbâs(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S): ('Sifâ üç seydedir: Kan alma âleti vurmakta, yâhud bal serbeti içmekte yâhud atesle daglamaktadir. Fakat ben (son bir ihtiyâç ve zaruret olmadikça) ümmetimi atesle daglamaktan nehyederim" buyurmustur [6].

4- Bal Ile Tedâvî Ve Yüce Allah'in: "Onda insanlar için sifâ vardir" (el-Nahl: 69) Kavli Babi [7]

5-.....Bize Ebû Usâme tahdîs edip söyle dedi: Bana Hisâm, babasi Urve'den haber verdi ki, Âise (R): Peygamber (S) tatliyi ve bali çok severdi, demistir [8].

6-..... Câbir ibn Abdillah (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'den isittim, söyIe buyuruyordu: "Eger sizin devalarinizdan herhangi birseyde bir hayir mevcûd ise -yâhud: devalarinizdan herhangi birinde bir hayir olacaksa- nester (ameliyat biçagi) darbesinde yâhud bal serbetinde yâhud da derde uyacak bir atesle daglamakta vardir. Amma ben.daglamak tedavisini sevmiyorum" [9].

7-..... Bize Saîd ibn Ebî Arûbe, Katâde'den; o da Ebu'I- Mütevekkil'den; o da Ebû Saîd (el-Hudrî -R)'den söyle tahdîs etti: Peygamber(S)'e bir adam geldi de:
— Kardesimin karni agriyor, dedi. Peygamber:
— "Bal (serbeti) içir!" buyurdu.
Sonra bu adam ikinci bir defa daha geldi (ve hastaligin geçmedigini söyledi). Peygamber yine:
— "Ona bal serbeti içir!" buyurdu.
Sonra üçüncü defa geldi. Peygamber yine:
— "Bal serbeti içir!" buyurdu. Sonra bu adam bir daha geldi de:
— Içirdim (fakat agrisi geçmedi), dedi. Bunun üzerine Peygamber:
— "Allah dogru söyledi, fakat kardesinin karni yalan söylemistir. Haydi ona yine bal serbeti içir!"

buyurdu.

Adam kardesine (dördüncü kerre) bal serbeti içirdi de adam hastaliktan iyilesip kurtuldu [10].

5- Develerin Sütleriyle Devâlanip Tedâvî Olmak Babi

8-.....Bize Sabit el-Bunânî, Enes(R)'ten söyle tahdîs etti: Kendilerinde hastalik bulunan birtakim insanlar (Medine'ye geldiler ve):
— Yâ Rasûlallah! Bizleri barindir ve doyur! dediler. Sagliklarina kavustuklari zaman da:
— Sübhesiz Medine havasi agir bir yerdir, dediler.
Bunun üzerine Rasûlullah onlari zekât develerinin bulundugu Harre denilen arazîye yerlestirdi de:
— "Develerin sütlerini içiniz!" buyurdu.
Onlar orada tam sagliklarina kavusunca Peygamber'in çobanini öldürdüler ve develeri önlerine katip götürdüler. Peygamber (bunu haber alinca) arkalarindan bir askerî birlik gönderip yakalatti. Peygamber onlarin (kisas olarak çaprasvârî) ellerini, ayaklarini kestirdi, gözlerine de mil çektirip oydurdu.
(Enes dedi ki:) Ben onlardan bir adami gördüm ki, ölünceye kadar diliyle yeri yalayip isiriyordu.
Râvî Sellâm ibnu Miskîn söyle dedi: Bana su ulasti ki, Haccâc ibn Yûsuf, Enes'e: Peygamber (S)'in tatbîk ettigi en siddetli ukubeti bana tahdîs et! demis, Enes de ona bu hadîsi tahdîs etmistir. Bu el-Hasenu'l-Basrî'ye ulasinca: Enes'in bu hadîsi Haccâc'a tahdîs etmemis olmasini arzu ederdim, demistir [11].

6- Develerin Sidikleriyle Tedâvî Olmak Babi

9-.....Bize Hemmâm ibn Yahya, Katâde'den; o da Enes(R)'ten söyle tahdîs etti: Birtakim insanlar (Medine'ye geldiler de) mi'de agrisindan dolayi Medine'de ikaamet etmek istemediler. Peygamber (S) onlara zekât develerini güden çobanin yanina gitmelerini, orada develerin sütlerinden ve sidiklerinden içmelerini emretti. Onlar da Pey-gamber'in çobanina katildilar da develerin sütlerinden ve sidiklerinden içtiler. Nihayet bedenleri iyilesince çobani öldürdüler, develeri önlerine katip götürdüler. Bu yaptiklari Peygamber'e ulasinca, onlari aramak için bir birlik gönderdi. Sonunda bunlar Peygamber'e getirildiler, Peygamber de (kisas olarak) onlarin ellerini ve ayaklarini (çaprasvârî) kesti, gözlerini de oydu.
Katâde: Muhammed ibn Sîrîn bana, bunun haddlerin (yânî bu husustaki dînî cezalarin) inmesinden önce oldugunu tahdîs etti, demistir [12].

10-.....(Ebû Mes'ûd Bedrî'nin kölesi) Hâlid ibn Sa'd söyle demistir: Biz sefere çikmistik, beraberimizde Gâlib ibnu Ebcer de vardi. Bu Gâlib, yolda hastalandi. Medîne'ye geldik, o hâlâ hasta idi. Ebû Atîk'm oglu (yânî Abdullah ibn Muhammed ibn Abdirrahmân ibn Ebî Bekr es-Siddîk -ki Ebû Atîk babasi Muhammed'in künyesi idi-) ona hasta ziyaretine geldi. Bu ziyarette Abdullah ibn Muhammed bize:
— Su küçük kara tanecik üzerine devam edip ona ehemmiyet verin. Ondan bes yâhud yedi tane

alip bunlari ezin. Sonra bunu burnunun içine su tarafina ve su tarafina olmak üzere zeytinyagi damla-lariyle damlatin. Çünkü Âise (R) bana tahdîs etti ki, kendisi Peygamber(S)'den: "Sübhesizsu kara tane, samdan baska hastaliga sifâdir" buyururken isitmistir.
Ben:
— Sâm nedir? dedim.
O:
— Ölümdür, dedi [13].

11-..... Ibn Sihâb söyle demistir; Bana Ebû Seleme ve Saîd ibnu'l-Müseyyeb haber verdiler, onlara da Ebû Hureyre (R) haber vermistir. Kendisi Rasûlullah(S)'tan: "Su kara tanede samdan (yânî ölümden) baska her hastaliga sifâ vardir" buyururken isitmistir.
Ibn Sihâb: Sâm ölümdür, kara tane de sûnîz'dir, dedi [14].

8- Hasta Için Telbine Bulamaci Yapilmasi Babi

12-.....Bize Yûnus ibn Yezîd, Ukayl'den; o da Ibn Sihâb'dan; o da Urve'den haber verdi ki, Âise (R) hasta için ve ölmüs kimse üzerine hüzünlü olan insan için dâima telbîne bulamaci yapilmasini emreder ve:
— Ben Rasûlullah(S)'tan: "Sübhesiz telbîne bulamaci hastanin gönlüne rahat verir, bir kisim hüzün ve kederi de giderir" buyururken isittim, der idi [15].

13-.....Bize Alî ibnu Mushir, Hisâm'dan; o da babasi Urve'den tahdîs etti ki, Âise (R) telbîne bulamaci yapilmasini emreder ve: — O, hasta tarafindan sevilmez, (fakat hastaligi için) faydalidir, der idi.

9- Saût{Un Hükmü) Babi

14-.....Tâvûs ibn Keysân'dan; o da Ibn Abbâs(R)'tan tahdîs etti ki, Peygamber (S) kendisinden kan aldirmis, kan aliciya kan alma ücretini vermis ve saût denilen burun ilâcini kullanmistir [16].

10- Saût(Un Beyâni), El-Kustu'l-Hindî Ve El-Kustu'l-Bahrî Ile (Enfiye Gibi) Buruna Çekmek Suretiyle Tedâvî Olunmak Babi

"Kust" lafzi "Kâf' ve "Kaaf'la olan "Kâfur ve "Kaafûr" lafizlari gibidir. Yine "Nuziat", yâna "Çekilip söküldü" ma'nâsina olan "Küsitat" ve "Kusttat" meçhul fiilleri de böyle hem "Kâf ile hem de "Kaaf * harfiyledir. Abdullah ibnu Mes'ûd da ("Kaaf' harfli olarak): "Izâ's- semâi kusitat" okumustur [17].

15-.....Mihsan kizi Ümmü Kays (R): Ben Peygamber(S)'den isittim:
— "Su el-Ûdu'l-Hindî'yi kullanmaga devam ediniz. Çünkü bunun içinde yedi türlü sifâ vardir. Uzre,

yânî bogaz hastaligi için bu ilâç buruna çekilir. Zâtu 'l-cenb hastaligi için de (su ile) hastaya içirilir" buy uruy ordu.
Bu sirada ben henüz yemek yiyemeyen küçük bir oglumla Pey-gamber'in huzuruna girdim. (Peygamber çocugu kendi kucagina oturttu.) Çocuk O'nun üzerine isedi. Peygamber su istedi de sidigin degdigi yerin üstüne azar azar akitti [18].

11- Bâb: Kisi Hangi Saatte Kan Aldirir?

Ebû Mûsâ el-Es*arî geceleyin kan aldirmistir [19].
Âsim Efendi'nin bu kadar hususiyet ve meziyetlerini saydigi bu bitki bizim "Topalak" dedigimiz nebattir...

16-.....Ibn Abbâs (R): Peygamber (S) oruçlu oldugu hâlde kendisinden kan aldirdi, demistir.

12- (Ihtiyâç Belirdiginde) Seferde Ve Ihram Içinde Kan Almak Babi

Bunu (yânî sefer ve ihram haletinde kan almayi) Abdullah ibnu Buhayne, Peygamber(S)'den olmak üzere söylemistir.

17-......Ibn Abbâs (R) Peygamber (S) oruçlu oldugu hâlde kendisinden kan aldirdi, demistir [20].

13- (Bedende Meydana Gelen) Hastaliktan Dolayi Kan Aldirmak Babi

18-..... Bize Humeyd et-Tavîl, Enes(R)'ten haber verdi ki, Enes'e kan alicinin ücreti sorulduguna: Rasûlullah (S) kendisinden kan aldirdi. Onu Ebû Taybe kan alma tedavisi yapti. Rasûluliah da ona iki sâ' ölçegi bugday verdi ve onun sâhibleri ile konustu. Onlar da Ebû Taybe'nin vergisini hafiflettiler.
Peygamber bir hutbesinde söyle buyurdu:
— "(Ey Hicaz halki!) Sizin kendisiyle tedaviolageldiginiz seylerin en üstün ve lüzumlu olani, kan aldirmak ve el-kustu'l-HindVdir".
Ve yine Rasûlullah:
— "Sakin çocuklarinizi anjin hastaligindan kurtarmak için bademcigi sikmak suretiyle azab etmeyiniz. Kust (yâni el-Ûdu'l-Hindî) ile tedaviye ehemmiyet veriniz!" buyurdu [21].

19-.....Âsim ibn Umer ibn Katâde tahdîs etti ki, Câbiribn Abdillah (R), basi bir bez ile örtülmüs olarak dönüp gelmis de, sonra:
— Kan alma tedâvîsi yaptirmadikça buradan ayrilmam. Çünkü ben RasûlulIah(S)'tan isittim, O: "Kan aldirmakta sifâ vardir" bu-yürüyordu, demistir [22].

14- Bas Üzerinde Kan Alma Tedavisi Babi

20-.....Alkame, Abdurrahmân el-A'rec'den isitti ki, o da Abdullah ibn Buhayne'den isitmistir. Abdullah ibn Buhayne (R): Rasû-lullah (S) Mekke yolundan olan Lahyu Cemel denilen mevki'de kendisi ihrâmli oldugu hâlde basinin ortasindan kan aldirdi, diye tahdîs ediyordu.
Ve el-Ensârî (Muhammed ibn Abdillah) söyle dedi: Bize Hisâm ibnu Hassan haber verdi. Bize Ikrime, Ibn Abbâs(R)'tan: Rasûlul-lah (S) basindan kan aldirma tedavisi yaptirdi, diye tahdîs etti.

15- Yarim Bas Agrisindan Ve Bas Agrisindan Dolayi Kan Aldirma Tedavisi Babi

21-..... Bize Muhammed ibn Adiyy, Hisâm ibn Hassân'dan; o da Ikrime'den tahdîs etti ki, Ibnu Abbâs (R): Peygamber (S) ih-râmli oldugu hâlde kendisinde bulunan bir bas agrisi hastaligindan dolayi "Lahyu Cemel" denilen bir su yanindaki menzilde basindan kan aldirma tedavisi yaptirdi, demistir.
Muhammed ibn Sevâ da söyle dedi: Bize Hisâm ibn Hassan, Ikrime'den; o da Ibn Abbâs'tan, Rasûluüah(S)'in ihrâmli iken kendisinde bulunan yarim bas agrisindan dolayi, basindan kan aldirdigini haber verdi [23].

22-..... Câbir ibn Abdillah (R) söyle demistir: Ben Peygamber(S)'den isittim: "Eger sizin devalarinizdan herhangi birseyde bir hayir mevcûd ise, bal serbetinde yâhud nester -ameliyat biçagi- darbesinde yâhud da bir atesle daglamakta vardir. Fakat ben daglanmak tedavisini sevmiyorum" buyuruyordu [24]

16- Ezâ Ve Hastaliktan Dolayi (Bastaki Ve Diger Yerlerdeki) Saçlari Ye Killari Tiras Etmek Babi

23-.....Eyyûb es-Sahtiyânî söyle dedi: Ben (müfessir) Mucâhid ibn Cebr'den isittim; o da Abdurrahmân ibn Ebî Leylâ'dan ki, Ka'b ibn Ucre (R) söyle demistir: Peygamber (S) Hudeybiye zamaninda ben tastan düzülmüs bir çömlegin altina ates yakmakla ugrasirken yanima geldi. Bitler benim basimdan asagi saçilip dökülüyordu. Bunun üzerine Peygamber:
— "Haserelerin sana ezâ veriyor mu?" buyurdu. - Ben:
— Evet (ezâ veriyor)! dedim. Peygamber:
— "Öyleyse basim tiras et de üç gün oruç tut yâhud alti fakiri doyur yâhud da bir kurban kes!" buyurdu.
Râvî Eyyûb: Ben bunlarin hangisiyle basladigini bilmiyorum, demistir [25]

17- (Ihtiyâç Oldugunda) Kendini Daglama Tedavisi Yaptiran Yâhud Baskasina Daglama Tedavisi Yapan Kimseler Ve (Zaruret Bulunmadiginda) Daglama Tedavisi Yaptirmayan Kimsenin Fadli Babi [26]

24-.....Bize Asim ibn Umer ibn Katâde tahdîs edip söyle dedi: Ben Câbir(R)'den isittim ki, Peygamber (S): "Sizin devalarinizdan herhangi birseyde sifâ varsa, ameliyat biçagi darbesinde yâhud bir atesle daglamakta vardir. Fakat ben daglanmayi sevmiyorum" buyurmustur [27].

25-.....Bize Husayn (ibn Abdirrahmân el-Vâsitî), Âmir ibn Serâhîl es-Sa'bî'den tahdîs etti ki, Imrân ibn Husayn (R): Rukye tedâ-vîsi ancak göz degmesinden ve zehirli(hayvan sokmasin)dan olur, demistir.
(Husayn ibn Abdirrahmân söyle dedi:) Ben bu sözü, Saîd ibn Cubeyr'e zikrettim. O söyle dedi: Bize Ibn Abbâs (R) söyle tahdîs etti: Rasûlullah (S) söyle buyurdu:
— "Bana bütün ümmetler arzolunup gösterildi: Bir iki peygamber, yanlarinda onar, yirmiser, otuzar, kirkar ümmetleriyle beraber önümden geçmege basladilar. Bir peygamber de yaninda bir ümmeti bile olmaksizin geçti. En sonu uzaktan büyük bir karalti gösterildi. Bu kalabalik karalti nedir? Bu, benim ümmetim midir? diye sordum. Bu, Mûsâ Peygamber'le kavmidir! diye cevâb verildi. Sonra bana: Ufka bak! denildi. Bakinca ufku dolduran büyük karalti gördüm. Sonra bana semâ ufuklarinin surasina ve bu tarafina bak! denildi. Bir de baktim ki, büyük bir karalti bastanbasa ufku doldurup kaplamis. Bana: Bu senin ümmetindir. Bunlardan yetmisbin kisi hesaba çekiimeksizin cennete girecektir, denildi."
Bu hitabesinden sonra Rasûlullah odasina girdi. Ve (hesaba çekilmeden cennete gireceklerin vasiflan hakkinda) mecliste bulunanlara birsey söylemedi. Artik meclistekiler dagildi. (Ve söyle münazara
ediyorlardi:)
— Biz, Allah'a îmân ve Rasûlü'ne ittibâ eden kimseleriz. Artik
biz, cennete hesâbsiz girecek kimseleriz..
Yâhud:
—O bahtiyarlar evlâdlanmizdir, onlar Islâm camiasi içinde dogmuslardir. Biz ise Câhiliyet devrinde dogduk, diyorlardi.
Bu münazara Peygamber'e ulasinca, odasindan disari çikti ve:
— "Cennete hesaba çekiimeksizin girecek mü'minler, efsun etmeyenler, tese'üm etmeyenler, sifânin (Allah'tan olduguna inanip) daglamaktan olduguna inanmayanlar ve her hususta Allah'a dayanip güvenenlerdir" buyurdu.
Bunun üzerine Ukâse ibnu Mihsan:
— Yâ Rasûlallah! Ben onlardan miyim? diye sordu. Rasûlullah:
— "Evet onlardansin!" buyurdu. Sonra baska birisi ayaga kalkti da:
— Ben de onlardan miyim? dedi.
Rasûlullah ona:
— "Bu hususta Ukâse senden öne geçti!" buyurdu [28]

18- Göz Hastaligindan Dolayi Göze, Sürme Tasî Ve Diger Sürme Nevi'leri Sürmek Babi

Bu konuda Ümmü Atiyye'den bir hadîs vardir [29].

26-.....Su'be söyle dedi: Bana Humeyd ibnu Nâfi', Zeyneb'den; o da annesi Ümmü Seleme(R)'den söyle tahdîs etti: Kocasi ölen bir kadinin gözleri hastalandi. Yakinlari bu kadini Peygamber'e söylediler ve kadinin göz hastaligi üzerine korkulmakta oldugundan, Pey-gamber'e göze sürme çekmeyi de zikrettiler. Bunun üzerine Peygamber (S):
— "Yemin olsun ki, siz kadinlardan biriniz (Câhiliyet devrinde kocasi öldügünde) evinin içinde en kötü elbiseleri içinde -yâhud: kötü elbiseleri içinde evinin en fena bir tarafinda- bir sene beklerdi. Bir sene tamâm olup da yanindan bir köpek geçtigi sirada kadin yerden bir deve tezegi (alip kendi omuzundan arkaya) atardi. Hulâsa bu gözleri hasta olan kadin, kocasinin vefatindan i'tibâren dört ay on gün : 239) geçmedikçe, gözlerine sürme çekemez" buyurdu [30].

19- Cüzam Hastaligi Babi

27-.....Bize Saîd ibnu Mînâ tahdîs edip söyle dedi: Ben Ebû Hureyre(R)'den isittim, söyle diyordu: Rasûlullah (S): "Hastaligin (sahibinden bir baskasina) kendi kendine sirayeti yoktur, esyada ugursuzluk yoktur. Ükey ve baykus (ötmesinin te'sîri ve kötülügü) da yoktur, Safer ayinda ugursuzluk yoktur. (Bunlar Câhüiyet hurafeleridir.) Fakat (ey mü'min) sen cüzamlidan, arsiandan kaçar gibi kaç!" buyurdu [31].

20- Bâb: "El-Mennu (= Kudret Halvâsi)" Göz Için Bir ' Sifâdir [32]

28-.....Bize Su'be tahdîs ettiki, Abdulmelik ibn Umeyr söyle demistir: Ben Amr ibnu Hureys'ten isittim, söyle dedi: Ben Saîd ibn Zeyd(R)'den isittim, söyle dedi: Ben Peygamber(S)'den isittim: "Yer mantari, kudret halvâsi (gibi Allah'in külfetsiz ni'metleri) nev'inden bir rizikttr. Suyu da göz agrisina sifâdir" buyurdu [33].
Su'be söyle dedi: Yine bana el-Hakem ibnu Uteybe, el-Hasen el-Uranî'den; o da Amr ibn Hureys'ten; o da Saîd ibn Zeyd'den; o da Peygamber'den olmak üzere haber verdi.
Yine Su'be: el-Hakem bana bu hadîsi tahdîs edince, ben Abdul-melik ibn Umeyr'in hadîsinden ötürü onu inkâr etmedim, demistir [34].

21- Hastanin Agzinin Bir Tarafindan Deva Konulmasi Babi

29-.....Sufyân es-Sevrî tahdîs edip söyle dedi: Bana Mûsâ ibn Ebî Âise, Ubeydullah ibn Abdillah'tan; o da Ibn Abbâs ile Âise(R)'den tahdîs etti ki, Ebû Bekr (R), Peygamber (S) ölmüs hâldeyken (yüzünü açip üzerine kapanarak) Peygamber'i öpmüstür.
Ubeydullah dedi ki: Âise söyle dedi: Biz hastaligi içinde yari baygin iken Peygamber'e agzinin bir tarafindan içeriye bir ilâç vermistik. O da bize: "Bana ilâç vermeyiniz!" diye isaret etmeye baslamamisti. Biz, Peygamber'in bunu istememesi, hastanin ilâçtan hoslanmamasindan ibarettir dedik (ve ilâç vermege devam ettik). Fakat Peygamber ayilinca:

— "Ben sizi bana ilâç vermekten men' etmedim mi?"buyurdu.
Biz:
— Bu nehyi, hastanin ilâci sevmemesidir diye düsündük, dedik. Bunun üzerine Peygamber:
— "Simdi Abbâs hâriç, bu evde bulunan herkes gözümün önünde bu ilâçtan muhakkak içecektir, içmeden kalkmiyacaktir. Çünkü Abbâs beni ilaçlamanizda sizinle hazir bulunmadi" buyurdu [35].

30- Bize Alî ibn Abdillah el-Medînî tahdîs etti. Bize Sufyân ibn Uyeyne, ez-Zuhrî'den tahdîs etti. Bana Ubeydullah ibn Abdillah haber verdi ki, Ümmü Kays bintu Mihsan (R) söyle demistir: Ben küçük bir oglumla Rasûlullah'in huzuruna girdim. Ben bu oglumu bademcik hastaligindan dolayi tedâvîye tâbi' tutmustum. Rasûlullah (S) söyle buyurdu:
— "Niçin bogaz hastaligina böyle bir tedavi uygulamak suretiyle çocuklarinizin bogazini elle sikistirip acitiyorsunuz? Su el-Ûdu'l-HindVyi kullanmaga devam ediniz. Çünkü bu Hind bitkisinde yedi türlü sifâ vardir, Zâtu'l-cenb hastaliginin ilâci da ondandir, O (uzre denilen bogaz) hastaligi için buruna çekilir. Zâtu'l-cenb hastaligi için de (su ile) hastaya agizdan verilip içirilir."
es-Sufyân dedi ki: Ben ez-Zuhrî'den isittim, söyle diyordu: Rasûlullah (S) bize iki devayi (yânî içirilecek ve buruna çekilecek olan ikisini) beyân etti de, o yediden kalan bes tanesini beyân etmedi. Hadîsin râvîsi Alî ibn Abdillah el-Medînî dedi ki: Ben Sufyân'a:
— Ma'mer ibn Râsid: "Ben çocugu bogazindan elimle sikip ameliyat yaptim" seklinde söylüyor, dedim.
Suf yân:
— "A'laktu aleyhi" ta'bîrini ezberlemedi, o ancak "A'laktu anhu" seklinde söylemistir. Ben bunu ez-Zuhrî'nin agzindan alip ezberledim, dedi ve Sufyân, kendi damagina elini sokarak, çocugun, parmakla agzinin içinin sikilip ogulmasini vasfetti. Bununla da ancak çocugun agzinin tavaninin, yânî damaginin parmagiyle yukari kaldirilmasini gösterip anlatmak istiyordu (oraya bir sey yapistirip sürülmesini degil).
Ve:
— "A'likû anhu sey'en = Ondan birseyi (bir belâyi) izâle ediniz" demedi, dedi [36].

22- Bâb

(Bu, geçen bâbdan bir fasil gibidir.)

31-.....ez-Zuhrî söyle dedi: Bana Ubeydullah ibnu Abdillah ibn'Utbe haber verdi ki, Peygamber'in zevcesi Âise (R) söyle demistir: Rasûlullah(S)>in hastaligi agirlasip da agrisi siddetlendigi zaman, benim odamda bakilmak üzere diger zevcelerinden izin istedi. Onlar da izin verdiler. Ondan sonra Peygamber, bir tarafinda Abbâs, diger tarafinda bir zât oldugu hâlde ayaklari yerde sürünerek çikti.
Ubeydullah dedi ki: Ben Ibn Abbâs'a: Âise'nin bu "Diger bir zât" sözünü haber verdim. Ibn Abbâs:
— Sen Âise'nin ismini zikretmedigi o diger kisinin kim oldugunu bilir misin? dedi.
Ben:
— Hayir, bilmiyorum, dedim. Ibn Abbâs:
— O zât, Alî (ibn Ebî Tâlib)'dir, dedi.

Âise dedi ki: Peygamber, Âise'nin evine girip de agrisi siddetlendikten sonra:
— "Üzerime agiz baglari çözülmedik yedi kirba su dökün, böylelikle bedenimde biraz hafiflik bulup belki insanlara vasiyette bulunabilirim" buyurdu.
Âise dedi ki: Bunun üzerine kendisini Peygamber'in zevcesi Haf-sa'nin mali olan bir (bakir yâhud agaç) legen içine oturttuk. Sonra o kirbalarin sularini üzerine dökmeye basladik. Sonunda bize:
— "Artik yaptiniz!" diye isaret etmeye basladi.
Âise dedi ki: Ondan sonra insanlarin yanina çikti da onlara namaz kildirdi ve hitâb etti [37].

23- Bogaz Hastaligi Babi

32-.....ez-Zuhrî söyle dedi: Bana Ubeydullah ibn Abdillah haber verdi; ona da Huzeyme kabilesinin Esed ogullan kolundan Mih-san kizi Ümmü Kays el-Esediyye (R) -ki bu, Peygamber'e bey'at etmis olan ilk muhacir kadinlardandi ve meshur Ukâse ibn Mihsan'in kiz-kardesi idi- söyle haber vermistir: Kendisi "Uzre" denilen bogaz hastaligina tutulan oglan çocugunu eliyle tedâvî etmeye girismis olarak Rasûlullah'in huzuruna getirmis. Peygamber (S):
— "Niçin bogaz hastaligina böyle bir tedâvî uygulamak suretiyle çocuklarinizin bogazini elle sikistirip acitiyorsunuz? Su el-Ûdu'l-HindVyi kullanmaya devam ediniz. Çünkü bu Hind çubugunda yedi türlü sifâ vardir. Zâtu'l-cenb hastaliginin ilâci da ondandir*' buyurmustur.
Peygamber "el-Kust" bitkisini kasdediyor ki, o da el-Odu'l-Hindî'dir. Yûnus ve Ishâk ibn Râsid, ez-Zuhrî'den: "Allakat aleyhi (= Çocugu kendisi elle ameliyat yapmis olarak)" ta'bîriyle söylediler [38].

24- Karni (Ishal Olup) Hastalanmis Kisinin Tedavisi Babi

33-..... Bize Su'be, Katâde'den; o da Ebû'l-Mütevekkil (Alî ibn Dâvûd en-Nâcî)'den tahdîs etti ki, Ebû Saîd el-Hudrî (R) söyle demistir: Bir adam Peygamber (S)'e geldi de:
— Kardesimin karni ishale tutulup devamli sürgün gitti, dedi. Peygamber:
— "Sen ona bal serbeti içir!" buyurdu.
Adam gidip ona bal serbeti içirdi. Sonra gelip tekrar:
— Ben kardesime bal serbeti içirdim, fakat bu, kardesimin ishalini artirmaktan baska birsey yapmadi, dedi.
Bunun üzerine Peygamber:
— "Allah dogru söyledi, kardesinin karni ise yalan söyledi" buyurdu.
Bu hadîsi Su'be'den rivayet etmekte Muhammed ibn Ca'fer'e en-Nadr ibnu Sumeyl mutâbaat etmistir [39].

25- Bâb: Safer Yoktur. Safer Karni Yakalayan (Ve Yüzü Sarartan) Bir Hastaliktir [40]

34-.....Ibn Sihâb söyle dedi: Bana Ebû Seleme ibnu Abdirrahmân ve ondan baskalari haber verdiler ki, Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S):

— "Hastaligin kendi kendine sirayeti yoktur; saf er (denilen hastaligin da kendiliginden sirayeti) yoktur; hâme denilen sey de yoktur" buyurdu.
Bunun üzerine bir bedevî Arab:
— Yâ Rasûlallah! (Hastaligin kendiliginden sirayeti yoktur buyurdunuz;) benim develerime ne oluyor ki, onlar kumda ceylânlar gibi saglikli oluyorlar. Derken uyuz deve gelip aralarina girer de onlari uyuz ediyor? dedi.
Bunun üzerine Peygamber:
— "Öyle ise ilk uyuz deveye bu hastaligi kim sirayet ettirdi?" diye cevâb verdi.
Bu hadîsi ez-Zuhrî, Ebû Seleme'den ve Sinan ibn Ebî Sinan'dan onlar da Ebû Hureyre'den) olmak üzere rivayet etmistir [41].

26- Zâtu'l-Cenb Hastaligifnin Devasi) Babi [42]

35-.....ez-Zuhrî söyle demistir: Bana Ubeydullah ibnu Abdillah söyle haber verdi: Ona da Rasûlullah ile bey'atlasan ilk muhacir kadinlardan ve Ukâse ibn Mihsan'in kizkardesi olan Mihsan kizi Üm-mü Kays (R) söyle haber verdi: Ümmü Kays, kendisinin küçük bir oglan çocugunu Rasûlullah'a getirdi. Çocuk uzre hastaligina tutulmus oldugundan dolayi Ümmü Kays, çocugun agzinin içine parmaklarini sokarak bademcigi sikip kanini çikarma ameliyesi uygulamisti. Rasûlullah bunun üzerine söyle buyurdu:
— "Allah 'tan korkup sakininiz! Niçin çocuklarinizin bogaz hastaligim böyle parmaklarinizla bademcigi sikistirip kanim çikararak hastaligi giderme ameliyesi uyguluyor ve çocuklarinizin canlarini acitiyorsunuz? Su el-Ûdu'l-Hindî'yi kullanmaya devam ediniz. Çünkü bu Hind çubugunda yedi türlü sifâ vardir. Zâtu 'l-cenb hastaliginin devasi da ondandir."
Rasûlullah "Hind çubugu" sözü ile-kâf ve tâ harfli- "el-Küst" bitkisini, yânî kaaf ve ti harfiyle de "el-Kust" denilen bitkiyi kasde-diyor. ez-Zuhrî: Bu kelime kâf, sîn, te ile de, kaaf, sîn, ti ile de lügattir, demistir [43].

36-.....Bize Hammâd ibn Zeyd tahdîs edip söyle dedi: Eyyûb es-Sahtiyânî'nin huzurunda Ebû Kilâbe'nin kitâblanndan okundu. Eyyûb o okunan kisimdan bâzisini Ebû Kilâbe'den olmak üzere tahdîs etti, bâzisini da "Onun huzurunda okundu" ta'bîriyle rivayet etti. Iste su hadîs, Ebû Kilâbe'nin o kitabinda Enes ibn Mâlik'ten söyle rivayet edilmistir: Enes'in üvey babasi olan Ebû Talha (Zeyd ibn Sehl) ile amcasi Enes ibnu'n-Nadr, Enes ibn Mâlik'e zâtu'1-cenb hastaligindan dolayi daglama tedavisi yapmislardir. Ebû Talha bizzat eliyle Enes'e daglama tedâvîsi uygulamistir.
Abbâd ibn Mansûr, Eyyûb'dan; o da Ebû Kilâbe'den olmak üzere söyledi ki, Enes ibn Mâlik (R): Rasûlullah (S) Ensâr'dan bir ev halkina agulu hayvanlarin zehirinden ve kulak agrisindan, okumak suretiyle siginma ve korunma tedâvîsi yapmalarina izin verdi, demistir.
Yine Enes: Ben Rasûlullah (S) hayâtta iken zâtü'1-cenb hastaligindan dolayi daglama tedâvîsi yapildim. Ebû Talha, Enes ibn Nadr, Zeyd ibn Sabit benim bu tedavimde hazir bulundular. Beni Ebû Talha daglamis idi, demistir [44].

27- Külü Ile Kan Yolunun Kapatilmasi Için Hasir Yakilmasi Babi

37-..... Sehl ibn Sa'd es-Sâidî (R) söyle demistir: RasûlulIah(S)'in basi üzerindeki migfer kirilip da yüzü kanlandigi ve rabâiy-ye disleri kirildigi zaman Alî (R) kalkani içinde su getiriyordu. Fâtima da gelip Rasûlullah'in yüzündeki kani yikiyordu. Fâtima aleyhi's-selâm, kanin suya gâlib gelmekte oldugunu görünce, bir hasir parçasina gitti, ve onu yakti da külünü Rasûlullah'in yarasi üzerine yapistirdi. Böylece kan kesildi [45].

28- Bâb:

"Humma cehennemin kaynamasindandir

38-.....Ibn Vehb tahdîs edip söyle dedi: Bana Mâlik, Nâfi'den; o da Ibn Umer(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Humma cehennemin kaynamasindandir (yânî o nev'inden bir hararettir). Sizler o harareti su ile söndürünüz!" buyurmustur.
Râvî Nâfi': Abdullah ibn Umer (humma hakkinda): "Yâ Rabb! Benden bu azabi aç (kaldir)!" der idi, demistir [46].

39-.....Ebû Bekr'in kizi Esma (R) kendisine humma hastaligina tutulmus ve çagirip feryâd eder hâlde bir kadin getirildiginde, su alip onu yanmakta olan bedeni ile elbisesinin yakasi ve yenleri arasina dökerdi.
Esma: Rasûlullah (S) bizlere humma hararetini su ile serinletmemizi emrederdi, dedi [47]

40-.....Hisâm tahdîs edip dedi ki: Bana babam Urve ibnu'z- Zubeyr, Âise(R)'den haber verdi'ki, Peygamber (S): "Humma harareti cehennemin kaynamasindandir. Sizler o harareti su ile serinleti-niz!" buyurmustur.

41-..... Râfi' ibri Hadîc (R): Ben Peygamber(S)'den isittim:
"Humma cehennemin kaynamasindandir. Siz onun hararetini su ile sogutunuz!" buyuruyordu, demistir.

29- Kendi Tabîatine Uygun Gelmeyen Yerden Baska Yere Çikan Kimse Babi

42-.....Bize Katâde tahdîs etti ki, onlara da Enes ibn Mâlik (R) söyle tahdîs etmistir: Ukl ve Ureyne kabilelerinden birtakim insanlar yâhud birtakim adamlar Medine'ye, Rasûlullah'm huzuruna geldiler ve Islâm Dîni'ni konusup kabul ettiler.
— Ey Allah'in Peygamberi! Bizler deve ve koyun sahibi kimseleriz, zirâat ehli degiliz, dediler.
Ve Medine'nin havasini kendilerine uygun bulmadilar. Bunun üzerine Rasûlullah (S) onlara zekât

develerinin otladikîari yere ve çobanin yanina gitmelerini emretti. Ve yine onlara bu deve sürüsü içinde arazîye çikmalarini, develerin sütlerinden ve sidiklerinden (tedâvî için) içmelerini emretti. Akabinde bu adamlar gittiler, nihayet Medine'nin disindaki Harre bölgesine vardilar. Orada, Islâm Dîni'ne girmelerinin ardindan küfrettiler, Rasûlullah'm çobanini öldürdüler ve develeri önlerine katip götürdüler. Bu cinayetlerinin haberi Peygam-ber'e ulasinca arkalarindan onlari yakalamak için bir asker birligi yolladi. Birlik onlari yakalayip getirdi. Peygamber onlarla ilgili emrini verdi ve vazifeliler o canilerin gözlerini çikardilar, ellerini kestiler ve Harre'nin (kizgin tasli) bir tarafina birakildilar. Nihayet orada bulunduklari azâbli hâlleri üzere öldüler [48]

30- Tâûn Hastaligi Hakkinda Zikrolunan Seyler Babi [49]

43-.....Bize Su'be tahdîs edip söyle dedi: Bana Habîb ibnu Ebî Sabit haber verip söyle dedi: Ben Ibrâhîm ibn Sa'd'den isittim, söyle dedi: Ben Usâme ibn Zeyd'den isittim, o, adi geçen Ibrâhîm"in babasi olan Sa'd ibn Ebî Vakkaas'a sunu tahdîs ediyordu: Peygamber (S): "Sizler bir yerde tâûn hastaligi çiktigini isittiginiz zaman, o tâûn-lu yere girmeyiniz. Tâûn sizin bulundugunuz yerde meydana gelirse, sakin sizler oradan disari çikmaymiz" buyurdu.
(Habîb ibn Ebî Sabit dedi ki:) Ben îbrâhîm ibn Sa'd'a:
— Sen bu hadîsi Usâme'den, baban Sa'd'a tahdîs ederken isittin mi? Baban onu reddetmiyor muydu? diye sordum.
Ibrâhîm:
— Evet (ben bunu Usâme babama tahdîs ederken isittim, babam Sa'd da onu reddetmiyordu), dedi [50]
.

44-.....Abdullah ibn Abbâs(R)'tan (o, söyle demistir): Umer ibn Hattâb, Sam'a dogru yola çikti. Nihayet (Yermûk yakininda bir köy olan) Serg'a vardigi zaman ordu kumandanlari Ebû Ubeyde ibnu'l-Cerrâh ve arkadaslari kendisini karsiladilar ve Sâm arazîsinde veba hastaligi vuku' buldugunu ona haber verdiler.
Ibn Abbâs dedi ki: Umer:
— Ilk Muhacirler'i bana çagir, dedi.
Onlari çagirdi da onlarla istisare etti ve onlara Sam'da veba vâki' oldugunu haber verdi. Onlar (gitmek veya geri dönmek hususunda) ihtilâf ettiler. Bâzisi:
— Bir is için çikmissin, o isten geri dönmeni dogru bulmayiz. Bâzisi da:
— Insanlarin bakiyyesi ve Rasûlullah'm arkadaslari seninle beraberdirler. Onlari su veba üzerine götürmeni dogru görmeyiz, dediler.
Umer onlara:
— Yanimdan çikin! dedi. Sonra:
— Ensâr'i bana çagir, dedi.
Ben onlari da Umer'In yanina da'vet ettim. Umer onlarla da istisare etti. Onlar da Muhâcirler'in yoluna girdiler ve onlarin ihtilâflari gibi ihtilâf ettiler. Bunun üzerine Umer onlara da:
— Yanimdan çikin! dedi. Sonra:

— Kureys ihtiyarlarindan, fetih Muhacirler'inden burada bulunanlari bana çagir, dedi.
Ben onlari çagirdim. Onlardan ikisi bile Umer'e karsi ihtilâf etmedi. Onlar:
— Insanlari geriye döndürmeni ve halki su veba üstüne götür-memeni dogru görürüz, dediler.
Bunun üzerine Umer, insanlar arasinda söyle nida ettirdi:
— Ben sabahleyin binegime binip geri dönecegim. Binâenaleyh siz de buna göre (hazirlanip) sabahlayin, dedi.
Ebû Ubeyde ibnu'l-Cerrâh:
— Allah'in kaderinden mi kaçiyorsun? dedi. Umer:
— Keski bunu senden baskasi söyleseydi yâ Ebâ Ubeydeî Evet Allah'in kaderinden yine Allah'in kaderine kaçiyoruz. Suna ne dersin: Sayet senin develerin olsa, iki yamaci olan bir vâdîye inseler -yâhud indirsen- o yamaçlardan biri münbit, digeri ise otsuz olsa, sen develeri bitek yerde gütsen, Allah'in kaderi ile gütmüs; otsuz yerde gütsen, yine Allah'in kaderi ile gütmüs degil misin? dedi.
Ibn Abbâs dedi ki: Abdurrahmân ibn Avf, bir haceti yüzünden ortalikta yok iken bu sirada çikageldi ve söyle dedi:
— Bu hususta bende bir ilim vardir ki, ben onu RasûluIIah(S)'tan isittim söyle buyuruyordu: "Bu hastaligin bir yerde çiktigini isittiginiz zaman oraya gitmeyiniz. Hastalik sizin bulundugunuzyerde vâki' olursa, ondan kaçmak için sakin o yerden disari çikmayiniz!"
Abdullah:
— Bunun üzerine Umer, Allah'a hamdetti, sonra ayrildi, demistirtir [51].

45-.....Bize Mâlik, Ibn Sihâb'dan; o da Abdullah ibn Âmir'den haber verdi ki, Umer (R) Sam'a dogru yola çikmis. Serg denilen yerde bulundugu zaman kendisine Sam'da veba hastaligi çikmis oldugu haberi ulasmistir. Bu sirada Abdurrahmân ibn Avf, Umer'e su hadîsi haber vermistir: Rasûlullah (S): "Sizler bu hastaligin bir yerde çiktigini isittiginiz zaman, o hastalik üzerine gitmeyiniz. Eger bu hastalik sizin bulundugunuz yerde meydana gelirse, hastaliktan kaçmak için bulundugunuz yerden çikmayiniz" buyurdu [52].

46-.....Bize Mâlik, Nuaym el-Mucmir'den haber verdi ki, Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S): "Medine'ye Deccâl Mesîh ve îâûn girmez" buyurdu, demistir [53].

47-.....Bize Âsim el-Ahvel tahdîs edip söyle dedi: Bana Ibnu Sîrîn'in kizi Hafsa tahdîs edip söyle dedi: Enes ibn Mâlik (R) bana:
— Kardesin Yahya ibn Sîrîn ne hastaligindan öldü? diye sordu.
Ben de ona:
—Tâûn'dan öldü, diye cevâb verdim. Enes:
— Rasûlullah (S): "Tâûn, (kendisi yüzünden ölen) her müslü-mân için sehîdlik(sebcbi)dir" buyurdu, dedi.

48- Bize Ebû Âsim (ed-Dahhâk ibn Mahled), Mâlik'ten: o da Sumeyy'den; o da Ebû Salih'ten; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Karin hastaligindan ölen sehtddir, tâûn has-

taligindan ölen de sehîddir" buyurmustur [54].

31- Tâûn Hususunda Sabirli Olan Kisinin Ecri Babi

49-.....Bize Abdullah ibn Bureyde, Yahya ibn Ya'mer'den; o da Peygamber'in zevcesi Âise'den: Âise bize söyle haber verdi, diye tahdîs etti ki, Âise (R), Rasûlullah'a taundan sormus. Allah'in Peygamberi (S) de Âise'ye söyle haber vermistir: "Sübhesiz tâûn öyle bir azâbdir ki, Allah onu dileyecegi kimseler üzerine gönderir. Neticede Allah tâûnu mü'minler için bir rahmet (vesilesi, kâfirler için de bir azâb) kilmistir. Bir yerde tâûn meydana çikar da orada bulunan herhangi bir kul -sabrederek, sevâb umarak ve bu tâûn yalniz Allah 'in takdir edip yazdigi kimselere isabet eder oldugunu bilir ve bu kanâati besleyerek- bulundugu beldede eglenirse, muhakkak Allah onasehîd ecrine benzer sevâb takdir buyurur."
Bu hadîsi, Dâvûd ibn Ebî Furât'tan... senediyle rivayet etmekte, en-Nadr ibnu Sumeyl, Habbân ibn Hilâl el-Bâhilî el-Basrî'ye mu-tâbaat etmistir [55].

32- Kur'ânta Ve Sigindirici Sûrelerle Allah'a Sigindirma Dualari Yapmak Suretiyle Ma'nevî Tedâvîler Babi

50-..... Bize Hisâm ibn Yûsuf, Ma'mer ibn Râsid'den; o da ez-Zuhrî'den; o da Urve'den; o da Âise(R)'den olmak üzere söyle haber verdi: Peygamber (S) vefat ettigi hastaligi sirasinda Muavvize Sû-releri'ni okuyup kendi üzerine nefes ederdi. Hastaligi agirlasinca ben bu sûreleri okuyup O'na üflüyor ve O'nun ellerinin bereketi sebebiyle, yine O'nun eliyle kendisine meshediyordum.
Ma'mer dedi ki: Ben ez-Zuhrî'ye:
— Nasil nefes ederdi? dedim. ez-Zuhrî:
— (Okuyup) iki elleri üzerine üfler, sonra onlarla yüzüne mes-hederdi, dedi [56].

33- Fâtihatu'l-Kitâb'i Okumakla Rukyeler Yapma Babi

Bu, Ibn Abbâs'tan; Peygamber(S)*den zikrolunuyor [57].

51-.....Bize Su'be, Ebû Bisr'den; o daEbû^-Mütevekkil'den; o da Ebû Saîd el-Hudrî(R)'den söyle tahdîs etti: Peygamber(S)'in sa-hâbîlerinden bir grup insan Arab kabilelerinden bir oba halkinin üzerine vardilar. O oba halki gelen sahâbî grubuna yemek vermediler. Onlar böyle konuk edilmemis hâlde bulunduklari sirada birden o oba halkinin seyyidi zehirli bir hayvan tarafindan sokuldu. Bunun üzerine oradaki sahâbîlere:
— Sizin beraberinizde bir deva yâhud rukye tedavisi yapan kimse var mi? dediler.
Sahâbîler de onlara:
— Sizler bizi konuk edip yemek yedirmediniz. Biz de, sizler bizim için bir ücret ta'yîri etmedikçe size rukye yapmayiz! dediler.

Bunun akabinde kabile halki, sahâbîîer için ücret olarak bir bölük koyun sürüsü ayirdilar. Bundan sonra bir sahâbî Ümmü'I-Kur'ân'i okumaya basladi. Tükrügünü topluyor ve o hasta adamin üzerine tü-kürüyordu. Neticede o zât iyilesti. O kabîle halki da koyun sürüsünü getirip teslim ettiler.
Sahâbîler, okuyan sahâbîye:
— Biz bu sürü parçasini Peygamber'e sormadikça almayiz, dediler.
Nihayet bunu Peygamber'e anlatip sordular. Peygamber (S) güldü ve:
— "Sana bu sûrenin bir rukye oldugunu bildiren nedir? Bu sürü parçasini alin, bana da bir pay ayirin!" buyurdu [58].

34- Rukye Yapmak Hususunda Bir Koyun Sürüsü Bölügü (Vermelerini) Sart Kilma Babi

52-.....Bana Ubeydullah ibnu'l-Ahnes Ebû Mâlik, Ibn Ebî leyke'den; o da Ibn Abbâs(R)'tan söyle tahdîs etti: Peygamber'in sa-hâbîlerinden bir müfreze grubu, bir su basinda konaklamis olan bir oba hai imn yanina vardilar. Oba halki içinde zehirli hayvan tarafindan sokulmus -yâhud tedâvî edilecek- bir kimse bulunuyordu. O su basmdakilerden bir adam, sahâbî grubunun karsisina geldi de, onlara:
— Içinizde rukye yapan biri var mi? Bu su basinda konaklamis olan toplulukta zehirli birsey tarafindan sokulmus -yâhud tedâvî edilecek- bir hasta vardir, dedi.
Onun bu müracaati üzerine sahâbîlerden biri gitti de o hasta adama, bir bölük koyun sürüsü ücret karsiliginda Fâtihatu'l-Kitâb'i okudu. Akabinde o kimse derdinden kurtulup iyilesti. Sonunda koyun sürüsü karsiliginda okuma tedavisi yapan kimse arkadaslarinin yanina geldi. Arkadaslari onun bu ücreti almasini kerîh gördüler ve:
— Sen Allah'in Kitâbi'na karsilik ücret aldin! dediler. Nihayet Medine'ye geldiler de:
— Yâ Rasûlallah! Fulân kimse Allah'in Kitâbi'na karsilik ücret aldi, dediler.
Rasülullah (S):
— "Karsiliginda ücret aldiginiz vazifelerin en hakli olani, Allah'in Kitabi mukaabilindeki ücrettir" buyurdu [59].

35- Göz Dokunmasina Okunmak Babi

53-.....Ma'bed ibn Hâlid tahdîs edip söyle demistir: Ben Abdullah ibn Seddâd'dan isittim, Âise (R): Rasülullah (S) bana, göz degmesine okunmasini emretti -yâhud (mutlak olarak) emretti-, demistir [60].

54-.....Bize ez-Zuhrî, Urve ibnu'z-Zubeyr'den; o da Ebû Seleme'nin kizi Zeyneb'den; o da annesi Ümmü SuIeym(R)'den söyle haber verdi: Peygamber (S), zevcesi Ümmü Seleme'nin evinde, yü-zünde sarilik eseri bulunan bir kiz çocugu gördü de: "Bu kiz çocuguna rukye tedavisi yapiniz! Çünkü bunda nazar degmesi vardir" buyurdu.
Ukayl de ez-Zuhrî'den söyledi ki, o: Bana Urve, Peygamber'-den haber verdi, demistir.
Bu hadîsi ez-Zubeydî'den senediyle rivayet etmekte Muhammed ibn Harb'e Abdullah ibn Salim el-

Himisî mutâbaat etti [61].

36- Bâb:

"Göz degmesi sabittir".

55-..... Bize Abdurrazzâk, Ma'mer'den; o da Hemmâm ibn Münebbih'ten; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S): "Göz degmesi haktir, sabittir" buyurmus ve bedene dögün yap-tirmaktan nehyetmistir [62].

37- Yilan Ve Akreb Sokmasinda Rukye Tedavisi Babi

56-.....Bize Abdurrahmân ibnu'l-Esved, babasindan tahdîs etti ki, babasi el-Esved ibn Yezîd en-Nahaî: Ben Âise'ye zehirli hayvan sokmasindan rukye yapmayi sordum. Âise (R): Peygamber (S) her zehirli hayvanin zehirinden rukye tedâvîsi yapmak hususunda ruhsat verdi, demistir [63].

38- Peygamber(S)'In Rukyesinde Okudugu Sözler Babi

57-.....Abdulazîz söyle dedi: Ben Sabit el-Bunânî ile beraber Enes ibn MâIik(R)'in yanina girdim. Sabit:
— Yâ Ebâ Hamza! Ben hastalandim, dedi. Bunun üzerine Enes (R):
— Ben sana Rasûlullah(S)'in rukyesiyle, yânî okudugu dualarla rukye yapayim mi? dedi.
Sabit:
— Evet yap! dedi. Enes de su duayi okudu:
"Attâhumme, Rabbe'n-nâsi, muzhibe'l-bâsi, isfî, ente's-sâfîlâ sâfiye illâ ente, sifâen lâ yugadiru sakamen (= Allah'im, ey insanlarin Rabb'i, ey hastaligi giderici, sifâ ihsan et! Sifâ verici olarak ancak Sen'sin. Senden baska sifâ verici yoktur. Öyle bir sifâ ki, hiçbir hastalik birakmaz)/"

58-..... Sufyân es-Sevrî tahdîs edip söyle demistir: Bana Süleyman el-A'mes, Müslim ibn Subayh'tan; o da Mesrûk'tan; o da Âise'den söyle tahdîs etti: Peygamber (S) ailesinden birini Allah'a sigindirma duasi yapardi, sag eliyle ona mesheder ve su mealdeki duayi okurdu: "YâAllah, ey insanlarin Rabb'i! Su hastaligi gider, ona sifâ ihsan eyle. Çünkü sifâ verici ancak Sen 'sin! Sen *>n sifândan baska hiçbir sifâ yoktur. (Yâ Rabb, bu hastaya) öylebirsifâ ver ki, hasta üzerinde hiçbir hastalik izi birakmasin!"
Sufyân: Ben bu hadîsi Mansûr ibnu'I-Mu'temir'e tahdîs ettim. O da bana Ibrâhîm en-Nahaî'den; o da Mesrûk'tan; o da Âise'den bunun benzerini tahdîs etti, demistir.

59-.....Hisâm söyle demistir: Bana babam Urve, Âise'den söyle haber verdi: Rasûlullah (S) su duayi söyleyerek rukye yapardi: "Hastaligi sil, ey insanlarin Rabb 'i! Sifâ ancak Sen 'in elindedir. Onu Sert'-den baska kaldiracak yoktur!"

60-.....Sufyân ibn Uyeyne tahdîs edip söyle dedi: Bana Abdu Rabbih ibnu Sa'd, Amre'den; o da Âise(R)'den tahdîs etti ki, Peygamber (S) hastaya sifâ isterken söyle der idi: "Bismîttâhiy turbetu ardina ve rikatu ba 'dinâ, yusfâ sakîmunâ bi-izni Rabbinâ{ = Allah'in ismiyle (sifâ isterim). Su bizim yurdumuzun topragi, bâzimizin tük-rügü ile beraberdir. Bunlardan Rabb'imizin izniyle hastamiz sifâla-nir)/"

61-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, Abdu Rabbih ibnu Sa'd'den; o da Amre bintu Abdirrahmân'dan haber verdi ki, Âise (R) söyle demistir: Peygamber (S) rukye tedavisinde su duayi söylerdi: "Allah'-in ismiyle (sifâ dilerim). Su bizim yurdumuzun topragi ve bâzimizin tükrügüdür. Bunlardan Rabb'imizin izniyle hastamizsifâlanir!" [64].

39- Rukye Tedavisinde Nefes Etme(Nîn Cevazi) Babi

62-.....Yahya ibn Saîd söyle dedi: Ben Abdurrahmân oglu Ebû Seleme'den isittim, söyle dedi: Ben Ebû Katâde'den isittim, söyle dedi: Ben Peygamber(S)'den isittim, söyle buyuruyordu: "(Salih) ru'yâ Allah'tandir. Hulm ise seytândandir. Sizden biriniz hoslanmayacagi birsey gördügü zaman, uyanirken (sol tarafina) üç defa üfleyip tüflesin ve o çirkin ru'yânin serrinden (Eûzû billahi mine's-seytâni'r-racîm diyerek^ Allah'a siginsin. Çünkü bu suretle o ru'yâ, gören kimseye zarar vermez-"
Râvî Ebû Seleme: Su muhakkak ki, ben üzerime dagdan daha agir gelen ru'yâlar gördügüm olurdu. Bu hadîsi isittikten sonra, artik bu ru'yâlara ehemmiyet vermiyor ve aldirmiyorum, demistir [65].

63-.....Âise (R) söyle demistir: Rasûlullah (S) yatagina girdigi zaman 'iKulhuvellâhuahad'"i\t Iki sigindirici Sûreleri beraberce okur da, iki avucunun içine üfler. Sonra iki eliyle yüzünü ve iki elinin bedeninden ulastigi yerleri sivazlardi.
Âise: Rasûlullah hastalandigi zaman bana emrederdi de bu okuyup meshetme isini O'na ben yapardim, dedi. Bu hadîsin râvîsi Yûnus ibn Yezîd de:
— Ben Ibn Sihâb'in da yatagina geldigi zaman böyle yapar oldugunu gördüm, demistir [66].

64-.....Bize Ebû Avâne, Ebû Bisr'den; o da Ebû'l-Mütevekkil'den; o da Ebû Saîd el-Hudrî(R)'den söyle tahdîs etti: Rasûlullah'in sahâbîlerinden (otuz kisilik) bir seriyye, me'mûr olduklari bir sefere gittiler. Nihayet bunlar Arab kabilelerinden bir kabile üzerine indiler ve onlardan kendilerini konuk etmelerini istediler. Fakat o kabîle halki bunlari konuk etmekten çekindiler. Bu sirada o kabîlenin sey-yidi zehirli bir hayvan tarafindan sokuldu. Kabîle halki harekete geçip her çâreye basvurdular, fakat hastaya hiçbir fayda vermiyordu. Bunun üzerine onlardan bâzilari:
— Su sizin yakininiza inmis olan kaafile halkina gitseniz, belki onlarin bâzisinin yaninda birsey, bir çâre bulunabilir, dediler.
Akabinde kabîle halki sahâbîlere geldiler ve:
— Ey cemâat! Seyyidimiz (bir akreb tarafindan) sokuldu. Onu tedâvî etmek için herseye kostuk, fakat ona hiçbirsey fayda vermiyor. Sizden birinizin yaninda buna bir çâre var midir? diye sordular.

Sahâbîlerden birisi (ki Ebû Saîd'in kendisidir):
— Evet, ben varim. Vallahi ben elbette duâ ve tedâvî ediciyim-dir. Fakat vallahi bizler sizden bizi konuklamanizi istedik de sizler bizi konuklamamistimz. Artik simdi ben de bizim için bir ücret ta'-yîn etmedikçe size duâ ve tedâvî yapacak degilim, dedi.
Sonunda (otuz adedli) bir bölük koyun sürüsü üzerine anlastilar. Ebû Saîd onlarla birlikte kabile baskaninin yanina gitti, "el-Hamdu lillâhi RabbVl-âlemîn" Sûresi'ni sonuna kadar okumaya ve adamin üzerine üflemeye basladi. Nihâyetinde adam, bukagisindan çözülmüs hayvan gibi serbestlendi, ileri geri yürümeye basladi. Artik kendisinde hiçbir hastalik kalmadi.
Ebû Saîd dedi ki: Kabile halki üzerinde anlasmis olduklari ücreti sahâbîlere ödediler. Sahâbîlerden bâzilari:
— Bu koyunlari taksîm ediniz! dediler. Fakat duâ yapan kimse:
— Hayir, taksîm etmeyiniz! Bizler Rasûlullah'a gidelim, olan hâdiseyi O'na zikredelim de bakalim bizlere ne emredecek! dedi.
Isin sonunda sefer hey'eti Rasûlullah(S)'m huzuruna geldiler ve bu hususu kendisine zikrettiler. Rasûlullah (Ebû Saîd'e hitaben):
— "Fâüha'nin bu kadar etkili bir duâ ve tedâvî oldugunu sana kim bildirdi? Iyi ve dogru hareket etmissiniz. Simdi koyunlari taksîm ediniz ve bana da sizlerle birlikte bir pay ayiriniz!" buyurdu [67].

40- Duâ Ile Tedâvî Eden Kisinin Kendi Sag Elini Agriya Dokundurup Sürmesi Babi

65-..... Bize Yahya ibn Saîd, Sufyân es-Sevrî'den; o da el-A'mes'ten; o da Müslim Ebu'd-Duhâ'dan; o da Mesrûk'tan tahdîs etti ki, Âise (R) söyle demistir: Peygamber (S) insanlardan herhangi birine, kendi bereketli eliyle meshedip sivazlayarak su sözlerle Allah'a sigindirma duasi yapardi: "Ey insanlarin Rabb'i! Su hastaligi giderip sifâ ihsan et._ Sifâ verici ancak Sen 'sin. Sen 'in sifândan baska hiçbir sifâ yoktur. Öyle bir sifâ ver ki, hasta üzerinde hiçbir hastalik izi birakmasin!"
Sufyân dedi ki: Ben bunu Mansûr'a zikrettim. O da bana Ibrâ-hîm en-Nahaî'den; o da Mesrûk'tan; o da Âise(R)'den senediyle, bu geçen hadîs tarzinda tahdîs etti [68].

41 -Bâb: Kadin Erkege Rukye Tedavisi Yapar [69]

66-.....Bize Ma'mer ibn Râsid, ez-Zuhrî'den; odaUrve'den; o da Âise(R)'den söyle haber verdi: Peygamber (S) ruhunun kabzo-lundugu hastaligi sirasinda Muavizzât Sûreleri'ni okuyarak kendisi üzerine üfler, nefes ederdi. Hastaligi agirlasinca, bu sûreleri kendisine ben okur, nefes eder ve elinin bereketinden dolayi kendi eliyle O'na meshettirirdim.
Ma'mer dedi ki: Ben Ibn Sihâb'a:
— Rasûlullah nasil nefes ederdi? diye sordum. Ibn Sihâb:
— Elleri üzerine nefes eder, sonra da bunlarla yüzüne meshe-derdi, diye cevâb verdi [70].

42- Rukye (Yâni Efsun) Yapmayan Kimseler Babi

67-.....Ibn Abbâs (R) söyle demistir: Bir gün Peygamber (S) bizim yanimiza çikti da söyle buyurdu: "Bana bütün ümmetler arzo-lunup gösterildi: Bir peygamber beraberinde bir kisi ile, bir peygamber yaninda iki kisi ile, bir peygamber beraberinde bir topluluk ile geçmege basladilar. Bir peygamber de yaninda hiçbir kimse gelmeyerek geçti. Ben uzakta ufku kapatmis kalabalik bir karalti gördüm de bunun benim ümmetim olmasini ümîd ettim. Bana:
— Bu, Mûsâ Peygamber'le kavmidir, denildi. Sonra bana:
— Su tarafa bak! denildi.
Ben orada da ufku kapatmis çok bir karalti gördüm. Bana yine:
— Su tarafa ve su tarafa bak! denildi.
Ben o taraflarda da ufku kaplamis çok büyük bir karalti gördüm. Bana:
— Iste bunlar Sen'in ümmetindir. Bunlarin beraberindeyetmis-
bin kisi vardir ki, bunlar hesaba çekitmeksizin cennete girerler, denildi".
Peygamber (sonra odasina girdi ve) cennete hesâbsiz gireceklerin vasiflarini insanlara beyân etmeden insanlar da dagildi. Peygamber'in sahâbîleri kendi aralarinda söyle müzâkereye giristiler:
— Bizlere gelince, bizler sirk içinde dogduk, lâkin bizler Allah'a ve Rasûlü'ne îmân ettik (bu sebeble cennete gireriz). Lâkin su hesâb-siz cennete girecek olan bahtiyarlar bizim (Islâm içinde dogan) ogul-larimizdir, dediler.
Bu münazara Peygamber'e ulastiginda (disari çikip):
— "Cennete hesaba çekilmeksizin girecek olanlar su mü'min-lerdir ki, onlar esyada ugursuzluk oldugunu kabul etmezler, efsun yapmazlar, sifânin (Allah'tan olduguna inanip) daglamaktan oldu-guna inanmazlar ve her hususta Rabb'lerine dayanip güvenirler" buyurdu.
Bunun üzerine Ukâse ibnu Mihsan ayaga kalkti da:
— Ben onlardan miyim yâ Rasûlallah? dedi. Rasûlullah:
— "Evet (onlardansin)/" buyurdu. Akabinde bir baskasi ayaga kalkti da:
— Ben de onlardan miyim? dedi. Rasûlullah:
— "Bu hususta Ukâse senin önüne geçti" buyurdu [71].

43- Bir Seyde Ugursuzluk (Var Sanmak) Babi

68-.....Bize Yûnus, ez-Zuhrî'den; o da Sâlim'den; o da babasi Abdullah ibn Umer(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S): "Hastaligin sebebsiz kendi kendine sirayeti yoktur, esyada ugursuzluk da yoktur. Ugursuzluk telâkkisi su üç seyde: kadinda, evde ve binek hay-vanindadir (diye âdet edinildi...)." buyurmustur [72].

69-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Ben Rasûlullah(S)'tan:
— "Esyada ugursuzluk yoktur; tiyerenin hayirlisi tefe'üldür"bu-yururken isittim.
Mecliste bulunanlar:
— Tefe'ül nedir yâ Rasûlallah? diye sordular. Rasûlullah:
— "Sizin birinizin isitecegi güzel sözdür" buyurdu [73].

44- Fal Babi

70-..... Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Peygamber (S):
— "(Islâm'da) tiyere yoktur. Tiy erenin hayirlisi faldir "buyurdu.
Bir sahâbî:
— Fal nedir yâ Rasûlallah? dedi. Rasûlullah:
— "Herhangi birinizin isitecegi sâlih kelimedir (yânî iyi bir sözdür)" buyurdu [74].

71-.....Bize Hisâm ed-Destevâî, Katâde'den; o da Enes(R)'ten tahdîs etti ki, Peygamber (S): "(Islâm'da) advâ ve tiyere inanci yoktur. Iyi ve güzel kelime olan fal, benim hosuma gider" buyurmustur.

45- Bâb: Islâm'da Hâme (Ve Safer Inanci) Yoktur

72-..... Bize Ebû Husayn, Ebû Salih'ten; o da Ebû Hureyre(R)'den haber verdi ki, Peygamber (S): "(Islâm'da) advâ, tiyere, hâme, safer (hurafeleri) yoktur" buyurmustur [75].

46- Kâhinlik Isleri Babi

73-.....el-Leys tahdîs edip söyle dedi: Bana Abdurrahmân ibnHâlid, Ibn Sihâb'dan; o da Ebû Seleme ibn Abdirrahmân ibn Avf-tan; o da Ebû Hureyre(R)'den söyle tahdîs etti: Rasûlullah (S), Hu-zeyl kabilesinden birbiriyle dögüsen iki kadin arasinda hüküm vermisti (Söyle ki): Bu kadinlardan birisi digerine bir tas atmis ve attigi tas gebe kadinin karnina isabet etmis ve karnindaki çocugu öldürmüstü. Peygamber'e da'vâ ettiler. Peygamber de:
— "Kadinin karnindaki ceninin diyeti köle veya câriye gurresi-dir (yânî bir diyetin yirmide biridir)" diye hükmetti.
Bunun üzerine diyet ve borçlulukla hükümlü olan kadinin velîsi (seci'li ve kaafiyeli bir edâ ile):
— Yâ Rasûlallah! Henüz yemiyen, içmeyen ve söz söylemeyen, sayha etmeyen çocugun diyetiyle nasil mahkûm olurum? Bunun benzeri hüküm bâtil olur! dedi.
Peygamber de:
— "Bu adam ancak kâhinlerin kardeslerinden birisidir" buyurdu [76].

74- Bize Kuteybe, Mâlik'ten; o da Ibn Sihâb'dan; o da Ebû Se-Ieme'den; o da Ebû Hureyre(R)'den söyle tahdîs etti: Iki kadindan biri digerine bir tas atti, o da karnindaki cenînini düsürdü. Peygamber (S) bu cenîn hakkinda bir erkek köle yâhud disi kölenin degerini ödemekle hükmetti.
Yine Ibn Sihâb'dan; o da Saîd ibnu'l-Müseyyeb'den rivayet etti ki, Rasûlullah, annesinin karnindayken öldürülen cenîn hakkinda bir erkek köle yâhud disi köle gurresi ödenmesiyle hükmetti. Bunun üzerine kendisine böyle hükmolunan kadinin velîsi:
— Ben henüz yemeyen, içmeyen, konusmayan, sayha etmeyen cenîn hakkinda nasil

borçlandiriliyorum? Bunun benzeri hüküm bâtil olur! dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah, o kisi hakkinda:

— itBu adam, ancak kâhinlerin kardeslehndendir" buyurdu [77].

75-.....Ebû Mes'üd el-Ensârî (R): Peygamber (S) köpek bedelinden, zina kazancindan ve kâhinlige karsilik verilen ücretten neh-yetti, demistir [78].

76-.....Âise (R) söyle demistir: Birtakim insanlar Rasûlullah'a kâhinlerin mâhiyetinden sordular. Rasûlullah (S):
— "Onlar hiçbirsey degillerdir!" buyurdu. Oradakilerden:
— Yâ Rasûlallah! Onlar bâzi kerreler vakiaya uygun olarak bir-sey söylüyorlar! dediler.
Rasûlullah da:
— "Bu kelime cinnden isitilmistir ki, cinnîo kelimeyi kulak hirsizligi yapip sür'atle kapar ve akabinde onu velîsinin (yânî dostu olan kâhinin) kulagina, tavugun tekrar tekrar seslenmesi gibi, egilip bosaltir. Onlar da bu kelimenin (sözün) içine yüz tane yalan karistirirlar" buyurdu.
Alî ibnu'l-Medînî dedi ki: Abdurrazzâk, hadîsten "el-Kelimetu mine'l-hakki" kismi mürseldir, dedi. Sonra Alî ibnu'l-Medînî: Bana Abdurrazzâk'in bu kismi da Âise'ye isnâd ettigi haberi ulasti demis-tir [79]

47- Sihr Ve Yüce Allah'in Su Kavilleri Babi:

'Seytânlarin, Süleyman'in mülkü aleyhine uydurup ta'kîb ettikleri seylere uydular. Hâlbuki Süleyman asla kâfir olmadi. Fakat o seytânlar kâfirdiler ki, insanlara sihri ve BâbiVde iki melege, Hârût ve Mârufa indirilen seyleri ögretiyorlardi. Hâlbuki o iki melek: 'Biz ancak fitneyiz (imtihan için gönderilmisizdir), sakin (büyü yapip da) kâfir olma' demedikçe, hiçbir kimseye (sihir) ögretmezlerdi. Iste o iki melekten kari ile kocasinin arasini ayiracak seyler ögrendiler. Hâlbuki (sihirbazlar) Allah'in izni olmadikça onunla hiçbir kimseye zarar verici degillerdir. Onlar ise kendilerini zarara sokacak, onlara fâide vermeyecek seyleri Ögreniyorlardi.
And olsun, onlar muhakkak biliyorlardi ki, onu (sihri) satin alan kimsenin, âhiretten hiçbir nasibi yoktur. Onlar kendilerini cidden ne kötü sey mukaabilinde sattiklarini bilmis olsalardi" (el-Bakara: 102) [80].
"Mûsâ dedi: 'Hayir, siz atin.' Bir de ne görsün: Onlarin ipleri ve deynekleri, sihirleri yüzünden kendisine hakikat kosuyormus hayâlini verdi. Onun için Mûsâ içinde bir nevV korku hissetti. Biz: 'Korkma!' dedik, 'Çünkü üstün gelecek muhakkak sensin, sen! (Elindekini birakiver. Bu, onlarin yaptiklarini yutar. Çünkü onlarin san 'at diye ortaya attiklari ancak bir büyücü tuzagidir.) Büyücü ise nerede olsa felah bulmaz!'" (Tâhâ: 66-69);
"... Zâlimler gizli fisilti ile söyle konustular: 'Bu, sizin gibi bir insandan baska midir? Kendiniz görüp dururken
simdi sihre mi geleceksiniz?” (el-Enbiyâ: 2-3);

"... Ve dügümlere üfleyen(büyücü ve üfürükçülerin 1 serrinden ve hased edenin hased ettigi zaman serrinden sabahin Rabb'ine siginirim, de!" (d-Fdâk: 4-5).
"en-Neffâsât", "Büyücü nefisler" demektir. "O hâlde nasil olup da böyle büyüleniyorsunuz?" (ei-Mu'minûn: 89) "Körlestiriliyorsunuz, aldatiliyorsunuz, bâtil hayâl ardina düsürülüyorsunuz" ma'nâsinadir [81].

77- Bize Ibrâhîm ibn Mûsâ tahdîs etti. Bize îsâ ibn Yûnus, Hi-sâm'dan; o da babasi Urve'den haber verdi ki, Âise (R) söyle demistir: Benû Zyrayk Yahûdîleri'nden Lebîd ibnu'l-A'sam denilen bir adam Rasûlullah'a sihir yapti. Hattâ bâzi isi islemedigi hâlde, kendisine onu yaptigi hayâli gelirdi. Nihayet günün birinde yâhud gecenin birinde benim yanimda iken kendisi duâ etti, yine duâ etti. Sonra bana söyle dedi:
— ilYâ Âise! Kendisinden fetva istedigim sey hakkinda Allah '-in bana fetva verdigini bildin mi? Bana iki adam geldi (Cibrîl ve Mîkâ-îl). Bunlardan biri bas ucumda, digeri de ayak ucumda oturdu. t Akabinde bunlardan biri arkadasina:
— Bu zâtin hastaligi nedir? diye sordu. O da:
— Sihirlenmistir, diye cevâb verdi. Öteki:
— Buna kim sihir yapmistir? dedi. Öbür melek:
— Lebîd ibnu 'l-A 'sam, diye cevâb verdi.
Sonra:
— Bu sihir hangi seyde yapilmistir? diye sordu. Oda:
— Bir tarak, saç sakal tarantisi ve erkek hurmanin kurumus çiçek kapçigi ile, diye cevâb verdi.
— Nerede yapilmis? suâline de:
— Zervân Kuyusu'nda-bir rivayette: ZûErvân Kuyusu'nda- diye cevâb verdi".
(Âise dedi ki:) Sonra Rasûlullah (S) sahâbîlerinden birtakim insanlarla beraber çikip bu kuyuya gitti. Oradan dönüp gelince bana:
— "Yâ Âise! O kuyunun suyu kina suyu gibi kirmizimtirak yâhud etrafindaki hurma agacinin uçlari seytânlarin baslan gibidir" buyurdu.
Ben kendisine:
— Yâ Rasûlallah! Sen o sihri oradan çikarmadin mi? diye sordum.
Rasûlullah:
— "(Hayir çikarmadim.) Çünkü Allah bana sifâ ve afiyet vermistir. Ben o sihri çikarmakla, halk arasinda sihir serrini yayginlastirmami istemedim" buyurdu.
Âise: Rasûlullah o kuyunun kapatilmasini emretti de kuyu gömüldü, demistir.
Bu hadîsi Hisâm ibn Urve'den rivayet etmekte Ebû Seleme Ham-mâd ibn Usâme, Ebû Damre, Ibnu Ebî Zinâd üçlüsü, îsâ ibn Yûnus'a mutâbaat etmislerdir.
Imâm el-Leys ibn Sa'd ile Sufyân ibn Uyeyne, Hisâm'dan olan rivayetlerinde de "Fîmustinvemusâkatin = Tarak ve keten tarantisinda" seklinde söylemislerdir. "el-Musâta", tarandigi zaman saçtan çikan sey; "el-Musâka" ise ayrilma sirasinda ketenden çikan liflerdir, deniliyor [82].

48- Bâb: Allah'a Sirk Kosmak Ve Sihr, Helak Edici Günâhlardandir

78-..... Süleyman ifan Bilâl, Sevr ibn Zeyd'den; o da Ebû'l-Gays'tan; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S): "Helak edici o/ört(büyük günah)lardan yanlayip çekininiz: Allah'a ortak kilmak ve sihr..." buyurmustur [83].

49- Bâb: Insan Sihri (Konuldugu Yerden) Çikarmak Ister Mi?

Katâde söyle demistir:
Ben Saîd ibnu'l-Müseyyeb'e: Bir adamda sihir vardir, yâhud adam karisindan habsolunuyor (da onunla cima
yapmaya ulasamiyor); bu adamdan sihr çözülebilir mi? Yâhud, ona ilaçlama ve rukye yapilabilir mi? diye
sordum. Ibnu'l-Müseyyeb: Bunda be's yoktur. Bunu yapacaklar,
bununla ancak iyilestirmeyi isterler. Böyle olunca hastaya fayda verecek seyden nehyolunmaz, dedi [84].

79-.....Bunu bize ilk önce tahdîs eden Ibn Cureyc'dir; o söyle diyordu: Bana Urve ailesi, Urvetu'bnu'z-Zubeyr'den tahdîs etti. Ben Hisâm'a bu hadîsten sordum, o da bize babasi Urve'den tahdîs etti. Âise (R) söyle demistir: Rasûlullah'a sihir yapilmisti. Hattâ kendisi kadinlarina (cinsî münâsebet için) yanasmamis hâldeyken, onlara yanasir oldugunu düsünür, zannederdi.
Râvî Sufyân: Iste böyle oldugu zaman bu, sihirden olabilecek rahatsizligin en siddetlisidir, demistir.
Peygamber (S) bana söyle dedi:
— "Yâ Âise! Bildin mi? Allah, bana hakkinda fetva istedigim sey hususunda fetva verdi. Söyle ki; Bana iki adam geldi. Bunlardan biri basimin yanina, digeri de ayaklarimin yanina oturdu. Basimin yanindaki digerine:
— Bu adamin hâli nedir? dedi. Öteki:
— Sihir yapilmistir, dedi.
— Kim sihir yapmistir? dedi.
— Benû Zurayk'tan, Yahûdîler'in yeminli dostu olan Lebîd ibn A 'sam yapmistir -Bu bir münafik idi-, dedi.
— Ne içinde sihir yapmis? dedi.
— Tarak ve keten tarantisiyle sihir yapmis, dedi.
— Nerede yapmis, dedi.
— Zervâ Kuyusu içinde agir bir tasin altinda, erkek hurma çiçeginin kurumus kapçiginda, dedi".
Âise dedi ki: Sonra Peygamber kuyuya gitti de onu çikardi. Ve:
— "Iste bana gösterilmis olan kuyu budur. Onun suyu sanki kina suyu gibi kirmizimtirak, etrafindaki hurma agacinin baslari da seytânlarin baslari gibidir" buyurdu ve "Kuyudan çikarildi" diye ilâve etti.
Âise dedi ki: Ben Peygamber'e:
— Sana tutuklugunu çözecek ilâç verilmedi mi ya! diye sordum. Peygamber:
— "Dikkat et, yeminle söylüyorum ki, Allah bana sifâ vermis-

tir. Ben insanlardan hiçbir kimse üzerine bir serr yapmak istemiyorum" buyurdu [85].

50- Sihir Babi [86]

80-.....Aise (R) söyle demistir: Rasûlullah'a sihir yapilmisti. Hattâ bâzi isi islemedigi hâlde kendisine o isi yapar oldugu hayâli verilirdi. Nihayet günün birinde benim yanimda iken Allah'a tekrar tekrar duâ etti. Sonra bana:
— "YâÂise, bildin mi? Allah bana, fetva istedigim sey hakkinda fetva vermistir" buyurdu.
Ben:
— Bu nedir yâ Rasûlallah? dedim. O söyle buyurdu:
— "Bana iki kisi geldi. Bunlardan biri bas ucumda, digeri de ayak ucumda oturdu. Sonra bunlarin biri arkadasina:
— Bu adamin hastaligi nedir? diye sordu. Öteki;
— Sihir yapilmistir, diye cevâb verdi. Beriki yine:
— Ona kim sihir yapmistir? dedi.
— Zurayk ogullari'ndan Yahûdî Lebîd ibnu'l-A'sam, diye cevâb verdi.
Sonra:
— Bu sihir ne içinde yapilmistir? diye sordu. Öbürü:
— Bir tarak, saç-sakal tarantisi ve erkek hurmanin kurumus çiçek kapçigi içinde, diye cevâb verdi.
Bu sefer o:
— Bu sihir nerededir? dedi. Oda:
— Zû Ervân Kuyusu'nun içindedir, dedi".
Râvî dedi ki: Bunun üzerine Peygamber (S) sahâbîlerinden bir grup insan içinde olarak bu kuyuya gitti ve ona bakti, kuyunun üzerinde hurma agaci vardi. Sonra Âise'ye döndü de:
— "Yâ Âisel Allah'ayemîn ederim ki, kuyunun suyu muhakkak kina suyu gibi kirmizimtirak, hurma agaa(mn uçlari) da muhakkak seytanlarin baslari gibidir!" buyurdu.
Ben:
— Yâ Rasûlallah! Onu çikardin mi? dedim. Rasûlullah:
— "Hayir, amma bana gelince, Allah bana afiyet, ve sifâ vermistir. Sihri çikarmakla insanlar üzerine ondan bir serr yayacagimdan endîse ettim" buyurdu.
Rasûlullah kuyunun gömülmesini emretti, o da gömüldü [87].

51- Bâb:

'Sübhesiz beyândan bir kismi sihirdir"

81-..... Bize Mâlik, Zeyd ibn Eslem'den; o da Abdullah ibn Umer(R)'den sunu haber verdi: Medine'nin dogusundan (Necd ahâlîsinden) iki adam geldiler de karsilikli hutbe yaptilar, insanlar da bunlarin düzgün sözlerine hayran oldular. Bunun üzerine Rasûlullah (S): "Sübhesiz ki açik, düzgün sözlerden sihir (gibi ruhlar üzerinde te'-sîrli) olanlari vardir -yâhud: Sübhesiz beyânin bâzisi elbette

sihirdir (ruhlari sihirler)-1' buyurdu [88].

52- Sihr(In Def'i Ve Ibtâli) Için Acve Hurmasi Ile Tedâvî Babi

82-.....Bize Âmir ibn Sa'd haber verdi ki, babasi Sa'd ibn Ebî Vakkaas (R) söyle demistir: Peygamber (S): "Hergün sabahlari birkaç acve hurmasi yiyen kimseye, o gün geceye kadar zehir de, sihir de zarar vermez" buyurdu.
Buhârî'nin seyhi Alî'den baskasi "Yedi hurma..." diye adedli rivayet etmistir.

83-.....Ben Sa'd(ibn Ebî Vakkaas-R)'dan isittim, söyle diyordu: Ben RasûluIlah(S)'tan isittim: "Sabahleyin yedi tane acve hurmasi yiyen kimseye, bu gün içinde zehir de, sihir de zarar vermez" buyuruyordu [89].

53- Bâb: Hâme Yoktur

84-.....Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Peygamber (S):
— "Hastaligin (sebebsiz) kendi kendine sirayeti yoktur. Safer (ayinin hayir ve serrle alâkasi) de yoktur. Ögey ve baykus (ötmesinin te'-sîri) da yoktur" buyurdu.
Bunun üzerine mecliste bulunan bir A'râbî:
— Yâ Rasûlallah! (Hastaligin kendi kendine sirayeti yoktur buyurdun.) Fakat benim devlerimin hâli nedir? Su hâle ne dersin? Benim develerim çöl kumunda ceylânlar gibi saglikli ve düzgün oluyorlar. Derken onlarin arasina hâriçten uyuz deve karisiyor da onlari uyuz ediyor! dedi.
Bunun üzerine Rasûlullah (S):
— "Ya ilk uyuz deveye bu hastaligi kim sirayet ettirdi?" buyurdu. Ve Ebû Seleme'den; o dedi ki: Ebû Hureyre "Hastaligin kendi
kendine sirayeti yoktur" hadîsini rivayet ettikten bir zaman sonra, ben kendisinden isittim, söyle diyordu: Peygamber (S):
— "Hasta develeri olan kimse, sakin saglam develeri olan kimse üzerine ugratmasin!" buyurdu, dedi.
Biz Ebû Hureyre'ye:
— Vaktiyle sen "Lâ advâ" hadîsini tahdîs etmedin mi? dedik (evvelki rivayetini hatirlattik).
Ebû Hureyre evvelki hadîsi inkâr etti de (öfkelenerek) Habes diliyle anlasilmaz birseyler söyledi.
Ebû Seleme: Ben Ebû Hureyre'nin bu hadîsten baska eski söyledigini unuttugunu görmedim, dedi [90].

54- Bâb: Hastaligin Kendi Kendine Sebebsiz Sirayeti Yoktur

85-...:... Abdullah ibn Umer (R) söyle demistir: Rasûlullah (S): "Hastaligin kendi kendine sirayeti yoktur. Esyada ugursuzluk yoktur. Ugursuzluk (telâkki etmek âdeti) ancak üç seyde: atta, kadinda [91]

ve evdedir" buyurdu .

86-.....ez-Zuhrî söyle demistir: Bana Ebû Seleme ibnu Abdirrahmân tahdîs etti ki, Ebû Hureyre (R): Rasûlullah (S): "Hastaligin kendiliginden sirayeti yoktur"- buyurdu, demistir.
Ebû Seleme ibn Abdirrahmân söyle dedi: Ben Ebû Hureyre'den isittim ki, Peygamber (S): "Hasta olan hayvani saglam olan hayvanin yanina götürmeyiniz!" buyurmustur.
Ve yine ez-Zuhrî'den; o söyle demistir: Bana Sinan ibnu Ebî Sinan ed-Duelî haber verdi ki, Ebû Hureyre (R) söyle demistir: Rasûlullah (S):
— "Hastaligin kendiliginden sebebsiz sirayeti yoktur" buyurdu. Bunun üzerine bir çöl Arab'i bedevî ayaga kalkti da:
— Su develer hakkinda ne dersin, bana re'yini haber ver: Develer kumlarda geyikler gibi düzgün ve saglam oluyorlar. Onlarin yanina uyuz deve geliverince hepsi uyuz hastasi oluyorlar? dedi.
Peygamber (S):
— "Ilk uyuz deveye bu hastaligi kim sirayet ettirdi?" diye ce-
vâb verdi.

87-.....Bize Su'be tahdîs edip söyle dedi: Ben Katâde'den isittim, o da Enes ibn Mâlik(R)'ten ki, Peygamber (S):
— "Hastaligin kendiliginden sirayeti yoktur, esyada ugursuzluk da yoktur, fal ise benim hosuma gider" buyurmustur.
Sahâbîler:
— Fal nedir? diye sormuslar.
O da:
— "(Isiteceginiz) hos bir sözdür" diye cevâb vermistir [92].

55- Peygamber(S)'In Zehirlenmesi Hakkinda Zikrolunan Hadîsler Babi

Peygamber'in zehirlenmesini Urve, Aise'den; o da Peygamber(S)'den olmak üzere rivayet etti [93].

88-..... Ebû Hureyre (R) söyle demistir; Hayber fetholundugu zaman Rasûlullah'a içi zehirli (kizartilmis) bir koyun hediye edildi. (Bunun zehirli oldugunu vahy ile bilen) Rasûlullah (S):
— "Burada bulunan Yahûdîler'i benim için toplayiniz!" buyurdu.
Sahâbîler tarafindan Yahudiler toplanilip getirildiler. Rasûlullah onlara hitâb ederek:
— "Size birsey soracagim, bana dogru cevâb verir misiniz?"
buyurdu.
Yahudiler:
— Evet, dogrusunu söyleriz yâ Eba'l-Kaasim! dediler. Bunun üzerine Rasûlullah onlara:
— "Sizin (ulu) babaniz kimdir?" diye sordu. Onlar da:
— Babamiz Fulân'dir! diye cevâb verdiler. Rasûlullah onlari:
— "Yalan söylediniz. Sizin babaniz Fulân'dir!" diye yalanladi.
Yahudiler:

— Dogru söyledin ve güzel söyledin, diye Rasûlullah'i tasdik ettiler. .
Simdi Rasûlullah, Yahûdîler'e:
— "Size birsey daha sorsam bana dogru söyler misiniz?" diye
sordu.
Yahudiler:
— Evet dogru söyleriz yâ Eba'l-Kaasim! Eger Sana yalan söylersek, Sen babamiz hakkinda bildigin gibi, bizim yalanimizi bilirsin, dediler.
Rasûlullah onlara:
— "Ates ehli kimlerdir?" diye sordu. Yahudiler:
— Bizler az bir zaman onun içinde bulunacagiz. Sonra orada siz bize halef olacaksiniz! diye cevâb verdiler.
Bunun üzerine Rasûlullah onlara:
— "Yikilin onun içine! Vallahi cehennemde bizsize ebediyyen halef olmayiz!" G\yt onlari reddetti.
Sonra onlara:
— "Simdi size birsey sorsam, bunda olsun bana dogru cevâb verir
misiniz?" diye sordu.
5 798/Sahth-i Buhârî ve Tercemesi
Yahûdîler:
— Evet, dogru cevâb veririz, dediler. Rasûlullah:
— "Bu koyunun içine zehir koydunuz mu?" diye sordu. Onlar:
— Evet, koyduk! dediler. Rasûlullah:
— "Bu cinayeti islemeye sizi ne sevketti?" dedi. Yahûdîler de:
— Biz söyle düsündük: Eger Sen bir yalanci (peygamber) isen, (koyunu yer ölürsün;) biz de Sen'den kurtulur istirahata kavusuruz. Eger gerçek bir peygamber isen, bu zehir Sana zarar vermez! diye cevâb verdiler [94].

56- Zehir Içmek, Zehir Ve Tehlikesinden Korkulacak Seylerle Ve Habîs Devalarla Tedâvî (Olmanin Hükmü) Babi [95]

89-.....Süleyman el-A'mes söyle demistir: Ben Zekvân'dan isittim, o Ebû Hureyre(R)'den tahdîs ediyordu ki, Peygamber (S) söyle buyurmustur: "Her kim kendini bir dagdan asagi atip da kendi kendisini öldürürse, bu intihar eden kimse cehennem atesi içinde ebedî ve daimî olarak kendisini yüksekten asagiya birakir olacaktir. Her kim zehir yudumlar da kendisini öldürürse, o kimse de zehiri elinde, cehennem atesi içinde ebedî ve daimî olarak zehiri içer olacaktir. Her kim de kendisini bir demir parçasiyle öldürürse, o da demiri elinde kendi karnina vurur ve yarar hâlde ebedî ve daimî surette cehennem atesinde olacaktir" [96].

90-.....Âmir ibn Sa'd söyle demistir: Ben babam Sa'd ibn Ebî Vakkaas(R)'tan isittim söyle diyordu: Ben Rasûlullah(S)'tan isittim: "Sabahleyin yedi tane acve hurmasi yiyen kimseye, bu gün içinde zehir ve sihir zarar vermez" buyuruyordu [97].

57- Disi Eseklerin Sütlerinin Hükmü) Babi.

91-.....Bize Sufyân ibn Uyeyne, ez-Zuhrî'den; odaEbûîdrîs el-Havlânî'den tahdîs etti ki, Ebû Sa'Iebe el-Husenî (R): Peygamber (S), dört ayakli canavar hayvanlardan azi disi olanlarin hepsinin etini yemekten nehyetti, demistir.
ez-Zuhrî: Ben bu hadîsi tâ Sam'a gelinceye kadar isitmedim, demistir.
el-Leys de hadîste ziyâde edip söyle dedi: Bana Yûnus tahdîs etti ki, Ibnu Sihâb söyle demistir: Ben Ebû Idrîs'e:
— Bizler disi eseklerin sütleriyle abdest alabilir miyiz yâhud onlari içebilir miyiz yâhud canavar hayvanlarin öd suyunu içebilir miyiz yâhud deve sidiklerini içebilir miyiz? diye sordum.
Ebû Idrîs:
— Müslümanlar deve sidikleriyle tedâvî yapiyorlardi da bunda bir sakinca görmüyorlardi. Disi eseklerin sütlerine gelince, bize Ra-sûlullah'in onlarin etlerinden nehyettigi haberi ulasmistir da sütlerinden herhangibir emir de, nehiy de ulasmamistir.
Hayvanlarin öd sularina gelince, Ibn Sihâb söyle dedi: Bana Ebû Idrîs el-Havlânî haber verdi; ona da Ebû Sa'Iebe el-Husenî:
— Rasûlullah (S) canavarlardan azi disi olanlarin hepsinin etini yemekten nehyetti, diye haber vermistir [98].

58- Bâb: Kabin Içine Sinek Düstügü Zaman (Hükmü Nasil Olur?)

92-.....Ubeydullah ibnu Huneyn'den; o da Ebû Hureyre(R)'den tahdîs etti ki, Rasûlullah (S) söyle buyurmustur: "Sizden birinizin (su veya yemek) kabina sinek düstügü zaman, o kisi onun her tarafini hatirsin, sonra çikarip atsin. Çünkü onun kanatlarinin birinde sifâ vardir, öbürüsünde de hastalik vardir" [99].

Bu Konuya Bir Özetleme île Son Verelim

Tibb Kitabi, iiisan sagliginin en iyi sekilde korunmasina, bâzi hastalik türlerine, bunlarin rûhî-bedenî, maddî-ma'nevî tedâvî usûllerine, bâzi gida ve beslenme esâslarina dâir birtakim hadîsleri ihtiva etmektedir.
Tibbin nazarî ve amelî kisimlari vardir. Tibb daha önce de isaret ettigimiz üzere tecrübeler, müsahedeler ve arastirmalarla durmadan ilerleyen, yeni yeni birçok hastalik nevi'leri, ilâç çesitleri ve tedâvî metodlari gelistiren ve devamli gelistirecek olan çok genis ve teferruatli bir ilim ve tatbîkaat alanidir. "Peygamberin tibbi" tâ-bîri ile sonraki asirlar boyunca gelisen ve devamli gelismekte bulunan bugünkü yüksek teknikli ve teferruatli modern tibb kasdolun-dugu sanilmamalidir. "Peygamber tibbi" ile isaret edilen tedâvî üç kisimda özetlenebilir:
a. Vahiy yoluyla bilinen,
b. Arab'in ve o zamanki medeniyetlerin görenek ve geleneklerinden alman,
c. Kur'ân dualariyla sifâ istemek gibi teberrük kasdolunan, kisim.

Bu tibbda hasta ziyaretlerinin fazileti, ziyaretlerin âdabi, bâzi sârî hastaliklardan korunma yollari ve karantina usûlleri, hastaligin günâhlara keffâret olup insani maddî, ma'nevî kirlerden ve gafletlerden uyanciligi, hastaliklara karsi sabir ve metanet telkini ve teselli reçeteleri, saglik ni'metinin îmândan sonra Allah'in kullarina en büyük ihsani oldugu, bunun korunmasininfarz oldugu, bunun için bâzi gidalar ve beslenme tavsiyeleri gibi hiçbir zaman eskimeyecek ve insanlarin dâima muhtâc olup yararlanabilecekleri ferdî, içtimaî, dînî, ahlâkî, sihhî tavsiyeler konu edilmistir. Bu tavsiyeler ve esaslar dâima kiymetli kalacak ve hiç eskimeyecektir. Bir cümle ile özetlenecek olursa, bu tibb konularinin bir kismi hastalar için teselli, ümîd ve sürura sebeb olacak sabir ve metanet reçeteleri; bir kismi da ziyaretçiler için saglik konusunda gafletlerden uyanma ve sevâb kazanma tavsiyeleridir. Bütün bunlari teblîg edip acili insanliga en emîn teselli reçeteleri sunan Yüce Peygamber'e salât ve selâm olsun!
Hamdolsun A Hah 'a ki, bizi hidâyetiyle buna kavusturdu. Eger Allah bunun yolunu bize hidâyet etmeseydi, biz kendiligimizden bunun yolunu bulamazdik. And olsun ki, Rabb 'imizin elçileri ihakki getirmislerdir" (d-A'râf: 43).

Rahman ve Rahim olan Allah'in ismiyle

Tibb Kitâbi'nin Sonunda Bir Hatirlatma

Sübhesiz Nebevi Tibb ve Muhammedî ilâç, elbette tibbin en iyisi, en fayda vericisi, ilâcin da en faziletlisi, en yararli olani, devanin da en mükemmeli ve en câmialisidir! Bu, kâmil mü'minin, akilli müslümânin i'tikaad etmek ve îmân eylemekle genisleyip ferahlayacagi bir hükümdür. O, bunun sübütunda tereddüd eylemez, sihhatinde sübhe etmez. Ancak Allah'in bir ilme ragmen sapittigi, kulagini ve kalbini mühürledigi, gözüne perde koydugu kimseler müstesnadir ki, artik onlar habîs nefisler, hastalikli kalbler sahihlerinden olmuslardir. Onlar ancak hakîr, degersiz maddî seylere ina-nirlar. Peygamber tibbi nasil böyle olmaz ki, bu tibbin Sahibi (S) onu, semânin vahyinden yardim olarak istemis, derd ve devayi îcâd eden, hastalik ve sifâyi takdîr eyleyen Yüce Allah'tan almistir!
Iste müslümânlar, nefisler kerîm, kalbler selîm, fikirler nazîf, akîdeler sahîh oldugu günlerde bu tibbdan istifâde etmisler ve onunla yetinip baskalarina muhtâc olmamislardir.
Ilim ve hadîs imamlari -ilk zamandan beri- Rasûlullah(S)'tan bu konuda gelen seyleri bilmek ve rivayet etmekle mesgul olmuslar, bunlari toplamaya ve tedvîn etmeye ehemmiyet vermislerdir.
Iste Imâm Mâlik (179) et-Muvatta'du, el-Kütübü's-Sitte sâhib-leri ve onlarla beraber olanlar, yânî diger hadîsçiler bu konuda kendilerince sahîh olan seyler için eserlerinde "Kitâb"lar ve "Bâb"Iar tahsis etmislerdir. Ebû Bekr ibnu's-Sunnî (363) ve Ebû Nuaym el-Isfahânî(430)'den herbiri bu konuda et-Tibbu'n-Nebevîisminde özel kitâblar tasnif etmislerdir.
Ebû Bekr ibn Ebî Âsim (287) da el-Tibbu ve'l-Emrâz kitabim tasnif etmistir.
Sekizinci Hicrî Asir'da buna ehemmiyet veren ve husûsî olarak buna büyük bir gayret yöneltenlerden bâzilari sunlardir:
1. Ebû'l-Hasen Alî ibn Abdilkerîm el-Hamavî (öl. 720), el-Ahkâmu'n-Nebeviyyefi's-Smâati't-Tibbiyyeti isimli büyük kitabini ortaya koydu. 1378'de güzel bir baskisi yapilmistir.
2. el-Hâfiz Semseddîn Muhammed ibn Ahmed, Ebû Abdillah ez-Zehebî (748) et-Tibbu'n-Nebevîadli azametli kitabini tasnîf etti, birçok kerreler basilmistir.

3. Ibnu'l-Kayyim da Zâdu'l-Maâdfî Hedyi Hayri'l-Ibâd adli büyük kitabinin içine "et-Tibbu'n-Nebevî"den kiymetli fasillar tevdi' etmistir [100]. Bu fasillar ayrica et-Tibbu'n-Nebevî adiyle 1346 yilinda Haleb'de basilmistir. Bunun tedvininde el-Hamâvî ile ez-Zehebî'nin kitâblarmdan çok faydalanilmistir. Nitekim Ebû Nuaym ile Ibnu's-Sunnî'nin kitâblarmdan da ve Kütübü's-Sitte'den de umûmî olarak faydalanmislardir. Böylece onun kitabi, hassaten bu konuda yazilmis olan kitâblarin en câmialisi olmustur.

Bu fasillar kalb ve beden hastaliklarini, Peygamber'in tedâvîdeki yolunu, tedaviyi ve perhizden vâcib olanlari emretmesini, sonra Peygamber'in ilâç nevi'leri beyânini, sonra tabiiyye devalar ile ilaçlama, rûhânî-ilâhî devalarla ilaçlama nev'inden, bunlarin müf-rede ve mürekkebe ve tabiiyye nevilerinden ilaçlama ve tedâvî ne-vi'lerinin beyânim, sonra harf sirasina göre tertîblenmis olarak mahlûkaatm efendisinin dili üzere gelmis olan bâzi devalar ve müf-rede gidalari içine almistir. Sonra Ibnu'l-Kayyim, bâzi fayda verici küllî sakindirmalar ve tavsiyeleri zikretti. Daha sonra bu fasillar, benzerini elde etmenin az oldugu tibb bölümlerinden fayda verici bir mikdâra sâmil olduguna isaret etti [101].

"Bu zikredilenlerden sonra bilinsin ki, hastalik iki nevi'dir; Bir nev'i kalb (yânî inâre) hastaligi'dir, bir nev'i de beden hastaligidir. Birinci nev'in ilâci Rasûlullah'a mahsûstur. "Allah tarafindan gelenler ile kalblerin tabibi O'dur". Zîrâ kalblere ilâç, hâllerine itti-lâ'dan sonra olur, ona muttali' olan ise Hakk Taâlâ'dir. O'nun bildirmesi ile de Rasûlullah'tir (Allah'a ve Rasûllerine îmân ve saglam bir akîde, kalb islâhi hastaligi hâllerinin, yânî nefis hastaliginin en mühim ilâcidir).

Ve ikinci nev'in ilâci o Hazret'ten bir mikdâr nakl olunmustur. Tabîbler kendileri de nice cild kitâblar te'lîf etmislerdir. Peygamber (S) bedenlerin muâlecesine çok istigâl buyurmadiklarmin sebebi, O'nun asil bi'setten muradi halki da'vet idi ve Hakk Taâ-lâ'nin emrini ve nehyini bildirip serîatini beyân etmek idi. Muhakkak ki ekser himmeti o cihetlere sarf edilmis idi. Amma tâat ve ibâdetin kivami beden sihhati ile hâsil olur. Bu cihetten hacet mik-dân beden tibbina da giristiler. Asil himmet, kalb canibine gerektir. Zîrâ o fâsid olunca, beden sihhatinin faydasi yoktur. O sahîh olunca da beden illetinin çok zarari yoktur, zail olup gider. Ve nice devamli menfâatler ecri verilir. Zehirler bedene nasil zarar eyler ise ma'siyetler de kalblere öyle zarar eyler buyurmuslardir. Kalb hususunda günâhlar ve ma'siyetlerin bir nice mazarratlarini beyân eylemislerdir. O cümleden biri: Ilimden mahrum eyler demislerdir. Ilim bir nurdur, Allah Taâiâ kulunun kalbine kor, ma'siyet, nuru söndürür. Ma'siyet ehlinin ezberlemesi olmaz, gördügü, isittigi hatirinda kalmaz. Su beyitler Imâm Safiî'nindir ki söyle demistir:

{= Hifzinin yaramazligindan Vekî'a sikâyet ettim. O da beni ma'siyetleri terketmeye irsâd eyledi. Ve dedi ki: Bilmis ol, ilim nurdur. Allah'in nuru âsîye verilmez! -Vekî' ibnu'l-Haccâc (196) bu ümmetin büyüklerinden bir kimsedir; Allah'in rahmeti üzerine olsun!-)

Ve ilimden mahrum oldugu gibi, nziktan da mahrum olur. Nitekim Müsned'de söyle gelmistir: Muhakkak kul, islemekte oldugu günâh sebebiyle nzikîan mahrum olacaktir" buyurulmustur.

Biri de, âsî, Allah Taâlâ ile kendi arasinda üns bulmaz, dâima vahset üzre olur. Cenabi Hakk ile münâsebeti olmaz ve o cânibden asla lezzet almaz.

Biri de isleri güç gelir. Yine girisse isi baglanir.

Biri de, kalbi karanliklarla dolu, hayreti ziyâde olur. Gittikçe bid'at ve dalâlete düser, zulmeti siddetli oldukça yüzünde de zahir olur, herkes müsâhade etmege baslar. Onun için râfizîler ve bid'at

ehlinin yüzlerinde asla nûr yoktur, gören istikrah eyler. Bütün mül-hidler, zindiklar ve fucûr erbabinin suretleri çirkindir, sâlihlerin sekline benzemez. Hep kalblerinin fesadi suratlarinda zahir olur.

Biri de, isyan ehli zayif kalbli olurlar. Allah'a tâatten mahrumdurlar ve ömürleri kisa olur, bereketleri zail olur. Sebebi Hakk Ta-âlâ'dan yüz döndürüp ma'siyetlerle mesgul olunca, hayât günleri zayi' olur, bereketi bulunmaz.

Biri de, ma'siyet ehli eller içinde hakîr ve zelîl olur, akli fâsid olur, ma'siyet aklin nurunu söndürür.

Biri de, kisinin devletini ve ni'metini zail eder. Size isabet eden her musîbet, ellerinizin isledigi günâhlar yüzündendir. Bununla beraber birçogunu da affeder'* (es-sûrâ: 30) kavli geregince, her belâ ve musibet kendi kesbiyle yetisir. Kisi devlet ve saadet içindeyken kadrini bilip günâhlar ve ma'siyetlerden çekinmekle sükrünü edâ edip bekaa fâ-idesini taleb etmek gerek.

Hâsili kelâm, bir kimse Hakk Celle ve A'lâ'nin emrine imtisal ile kuvvetini hifzeder ve nehyettiginden ictinâb ve perhîzkârlik eyleyip, nasûh tevbesi ile fazlaliklarini bosaltir! Iste o kimse, hayirlarin hepsini taleb etmis, bütün serr ve fesâddan kaçmis olur. Enes ibn Mâlik rivayetinde Rasûlullah (S):Dikkat edin! Size derd ve devaniza delâlet edeyim: Gözünüzü açin, sizin derdiniz günâhlardir, devaniz da istigfar etmenizdir!" buyurmustur. Bu hadîs delâlet eder ki, ehli Islâm'in marazi günâhlar ve ma'siyetlerdir; devasi ise istigfar etmektir.

Hâsili zahir oldu ki, kalblerin tibbim ve derûnî hastaliklarin muâlecesini (tedâvîsini) bilmeye yol yoktur, illâ ilâhî vahy vâsita-siyle Rasûlullah canibinden bilinir." (Kastallânî, el-Mevâhibu'l-Ledunniyye..., Sekizinci Maksad, Birinci Fasil, Tibbini (S), s.171 - 172.).

Ibnu'I-Kayyim et-Tibbu'n-Nebevî kitabinin basinda Allah'a hamd ve Rasûlü'ne salavâttan sonra söyle dedi:

"Amma ba'du: Iste bunlar Rasûlullah(S)'in tabîblik yapmaga

çalistigi ve baskalarina vasleyledigi tibdaki yolu hakkinda faydali birtakim fasillardir. Biz burada en büyük tabîblerin akillarinin ulasmaktan âciz olduklari hikmetlerden bir kismim beyân ediyoruz. Al-lah'in ismiyle istiâne ederek ve yalniz O'ndan havi (hareket) ve kuvvet istimdâd eyleyerek söyle diyoruz:

(Fasl): Maraz iki nevi'dir: Kalblerin marazi, bedenlerin marazi. Bunlarin ikisi de Kur'ân'da zikredilmislerdir.

Kalb yâni Nefis Tibbi:

Kalb marazi iki nevi'dir: Sübhe ve sekk marazi, sehvet ve gayy (yânî azginlik) marazi. Bunlarin ikisi de Kur'ân'da zikredildi. Yüce

Allah sübhe marazi hakkinda söyle buyurdu: Kalblerinde bir maraz vardir onlarin. Allah da marazlarini artirdi. Yalan söylemekte olduklari için de onlara acikli bir azâb vardir!" (eî-Bakara: ioj;

Kalblerinde bir maraz bulunanlarla kâfirler de: 'Allah bu adedle, misâl olarak neyi murâd etmis?1 desinler..." (el-Muddessir: 31).

Yüce Allah Kur'ân'i ve Sünnet'i ile hükmetmeye da'vet edilen ve o da dayatip yüz çeviren kimse hakkinda söyle buyurdu:

Ow/or aralarinda hükmetmesi için Allah'a ve Rasûlü'ne da'vet edildikleri vakit, bir firkasi hemen yüz çevirip dönücüdürler. Eger hakk kendilerinin lehinde ise itaatle kosa kosa O 'na gelirler. Kalblerinde bir maraz mi var bunlarin? Yoksa sübhe mi ettiler? Yâhud Allah'in ve Rasûlü'nün ken-

dilerine haksizlik edeceginden mi korkuyorlar? Hayir, asil zâlim kendileridir!" (en-Nûn 48-50). Iste bu, sübheler ve sekkler hastaligidir.

Amma sehvetler hastaligina gelince, Yüce Allah söyle buyurdu: Peygamber kadinlari, siz diger kadinlardan biri gibi degilsiniz. Eger (Allah'tan) korkuyorsaniz (yabanci erkeklere) yumusak söylemeyin. Sonra kalbinde bir maraz bulunanlar ta-mâ'a düser. Sözü ma'ruf veçhile (ve agirbasli) söyleyin!" (d-Ahzab: 32). Iste bu, zina sehveti hastaligidir.

(Fasl) Ve bedenler hastaligina gelince, Yüce Allah söyle buyurdu:

A 'mâya göre bir harec (bir darlik ve günâh) yok. Topala göre bir harec yok. Hastaya göre bir harec yok..." (en- Nûr: 61 elFetfi 17)

Allah beden marazini haccda, savmda, vudü'da bedi' bir sirr için zikretti. Bu sana Kur'ân'in azametini beyân eder, bir de onu anlayip akledene baskasindan müstagnî olmayi beyân eyler, (Ibnu'l-Kayyim, et-Tibbu'n-Nebevî, s. 1-2)

Beden Tibbi:

Amma bedenler tibbinin ekserisi tecrübeye dönücüdür. Bu da iki nevi'dir. Bir nev'i, nazara ve fikre muhtaç degildir. Hakk Taâlâ onun ma'rifetini hayvanâtta halketmistir. Meselâ onlarin herbiri açlik, susuzluk, sogukluk, yorgunluk gidermelerine yol bulucu olur-lar. Bu ma'nâlarda baskasina muhtâc olmazlar.

Bir nev'i, nazara ve fikre muhtâcdir. Meselâ bedende meydana gelen hastaliklarin, elbette sebebini ve alâmetini teshis ve define tedbîr etmek, fikre baglidir. Velhâsil bedenler tibbinin medari üç nesnedir:

Biri sihhati korumaktir.

Biri ezâ ve zarar verici olan seylerden perhîzdir.

Biri de faside (yânî bozucu) maddeleri def edip bosaltmaktir.

Bu zikrolunan üç nesneye Kur'ân-i Azîm'de isaret buyurulmustur.

Evvelkisine:

Artik sizden kim hasta yâhud sefer üzerinde olursa, tutamadigi günler sayisinca baska günlerde (tutar)" (ei-Bakara: 183) kavliyle isaret olunmustur. Zîrâ âyette buyurulan sudur ki, bir kimse marîz olsa yâhud musâfir (yânî yolcu) olsa orucunu yer ve baska günlerde kaza eyler. Hâsili sefer ehli olan kimseye ruhsat verilmesi, sefer mihnet ve mesakkat yeri oldugu içindir. Eger oruçlu olursa, o mesakkat arasinda oruç dahî tamâm zaîflik verip mizâc mütegayyir olur, sihhat kalmaz, hastalik isti'lâ eder. Bu sebebden Hakk Taâlâ sagligi korumak için yolcuya ruhsat buyurdu.

Ikincisine:

Kendilerinizi öldürmeyiniz. Sübhe yok ki, Allah sizlere çok merhamet edicidir"j&i-Nisâ: 29) kavliyle isaret buyumlmustur. Soguk su kullanmaktan korkuldugu zamanda teyemmüm caiz olmak, bu âyetten alinmistir.

Ve bir âyette de: ... Eger hasta olur yâhud bir sefer üzerinde bulunursaniz, yâhud sizden biriniz ayakyolundan gelirse yâhud da kadinlara dokunup da bir su bulamazsaniz, o vakit temiz bir topraga teyemmüm edin, yüzlerinize ve ellerinize sürün..." (en-Nisâ: 43; ei-Mâide: 6) buyurulmustur. Bunda açikça zikredilmistir ki, hasta olan kimse su kullanmayip pâk toprakla teyemmüm etmek mubahtir. Su kullanmakta zarar ihtimâli olunca terkedip, teyemmüm eylemek gerek. Bundan anlasilir ki, illeti olan kimseler zararli nesnelerden perhiz ederler.

Üçüncüsüne:

içinizden kim hasta olur, yâhud basindan bir eziyeti bulunursa, ona oruçtan, ya sadakadan yâhud da kurbandan (biriyle) fidye (vâcib olur)..." (ei-Bakara: 196) kavliyle isaret olunmustur. Ihram baglanan kimseye ser'an basini tiras etmek caiz degildir. Amma bu âyet hükmünce tiras etmemekten zarar edecekse, o zaman tiras etmek caiz olur. Zîrâ saç kazinmakla basin ince delikleri açilir, habsedilmis buhur çikar gider, tabîatten zarar savulur. Ve her zarari def etmek buna kiyâs olunmustur.

Imdi Hakk Taâlâ Kur'ân-i Azîm'de tibbin üç aslina isaret buyurdugu zahir oldu. Ve bi'J-cümle lâzim olunca tibb kullanmanin cevazina Kur'ân-i Azîm'de ve hadîslerde deliller gelmistir.

Sahîh-i Buhârî ve Müslim'de Ebû Hureyre(R)'den su rivayet edilmistir:Rasûlullah (S): A Hah indirdigi herbir der d için muhakkak bir sifâ indirmistir, buyurdu". Hâsili her hastaligi yaratmis, onun için devasini da yaratmistir demek olur.

Ve yine Imâm Ahmed naklinde Enes'ten su rivayet edilmistir: Muhakkak Allah Taâlâ maraz halkettigiyerde deva dahî halketmistir. îmdi deva kullaniniz" buyurulmustur.

Ve bir rivayette de Usâme ibn Surayh'tan su rivayet edilmistir: Ey Allah'in kullari, deva kullaniniz. Muhakkak ki, Allah Taâlâ gayet ptrlikten gayri -ve bir lafizda: yâhud ölümden gayri- vaz' ettigi herbir maraz için bir sifâ vaz' etmistir".

Ebû Dâvûd naklinde Ebu'd-Derdâ (R), Rasûlullah'tan merfû-an sunu rivayet etmistir:

Muhakkak Allah Taâlâ her bir maraz için bir deva yaratmistir. Imdi deva kullanin ve haram nesne ile tedâvîetmeyin" buyurmustur.

Buhârî Sahîh'mâz de: Sübhesiz Allah Taâlâ sizin sifânizi, size haram kildigi seyler içinde yapmamistir" hadîsi gelmistir.

Hâsili bu hadîsler geregince haram kilinmis seylerle tedâvî caiz degildir.

Imâm Müslim naklinde de Câbir'den merfuan su rivayet gelmistir: Her maraz için bir deva vardir. Vaktâ ki, deva o maraza yetistirilse, Allah Ta-âlâ'nm izni ile ondan iyi eder" buyurulmustur.

Her marazin gelmesi, gitmesi hakikatte Allah Taâlâ'nin em-riyledir. Ve var olan o devalari da sebeb halketmistir. Imdi sebebe yapismak tevekküle zidd degildir. Nitekim açlik ve susuzluk giderilme de zidd degildir. Elbette sebebsiz nesne olmaz. Hâsili'bir kisi hastaliga yakalandiginda deva kullanmayi tevekküle aykiri sanip ter-keylemesi, "Ben Allah'a tevekkül ettim, deva kullanmam" demesi caiz degildir, bu, bos sözdür.

Haris ibn Esed el-Muhâsibî'ye suâ! edip:

— Yâ Haris, tevekkül ehli deva kullanir mi?, dediler. O:

— Evet (kullanir), dedi.

— Neden dersin; buna delîl nedir? dediler. Oda:

— Mütevekkillerin seyyidi olan Muhammed Mustafâ (S); tevekkülde O'na ne kimseler yetisti ve ne yetismek ihtimâli vardir. Böyle iken O deva kullanmistir; delîl budur, dedi.

Hâsili her türlü deva mesru' vech üzere kullanilir ve asil sifâ Allah Taâlâ'dan beklenilip, deva mücerred sebeb i'tikaad olunur, asla tevekküle zarar gelmez, yine tevekkül yerindedir. Bu bâbda delîl, Rasülullah'm fiili ve kavlidir.

Ibnu'l-Kayyim hikâye eder ki, Ibrâhîm aleyhi's-selâm:

— Yâ Rabb, maraz kimdendir? dedi. Allah Taâlâ:

— Bendendir, buyurdu. Yine îbrâhîm (A):

— Ya deva kimdendir? dedi. Bârî Taâlâ:

— Bendendir, buyurdu. Ibrâhîm (A):
— Maraz Sen'dendir ve deva Sen'dendir; ya tabibin arada isi nedir? dedi.

Hakk Taâlâ:
— Tabîb bir kimsedir ki, devayi ben onun eline gönderirim,
buyurdu.
Rasûlullah{S)'in: Her hastaligin bir devasi vardir" buyrugunda, hastanin nefsini ve tabibin nefsini kuvvetlendirme vardir ve deva talebini tesvik eylemektedir. Çünkü Rasûlul-lah, her hastaligin devasi vardir diye buyurdu. Imdi devaya rast gelelim diye herbiri çalisirlar, kalbleri kuvvetli olur, umudu kesmezler.
Bundan sonra bilinsin ki, Peygamber'imizin ilâci üç nevi' üzere idi:
1. Birisi ilâhî devalar ile idi.
2. Biri tabî! devalar ile idi.
3. Biri de ikisinden mürekkeb olan ile idi, yânî her ikisini de kullandi.

1. Birinci Nevi' îlâhî Devalar Ile Olan Tedâvî Beyâmndadir

Söyle bilinmis olsun ki, Hakk Taâlâ hastaliklarin giderilmesinde Kur'ân-i Azîm'den daha umûmî ve daha faydali bir deva indirme-mistir. Kur'ân-i Azîm, marazlara sifâ ve kalblerin âyinesine ciladir. Nitekim Allah Taâl
Biz Kur'ân'dan peyderpey onu indiriyoruz ki, mü'minler için bir sifâ ve rahmettir..." (ei-isrâ: 82) buyurmustur. "Mm " lafzi Imâm Fahruddîn er-Râzî'nin buyurdugu üzere teb'îz için degildir, cins içindir. Ma'nâsi: Biz su Kur'ân cinsinden hem rûhânî hastaliklara bir sifâ, hem de cismânî hasta-liklara bir sifâ indiririz" demek olur.
Hâsili Kur'ân-i Azîm, mutlakaa hastaliklara sifâdir, rûhânî olsun, cismânî olsun; ikisini de def eyler. Rûhânî hastaliklari izâle ettigi zahirdir. Zîrâ rûhânî hastalik iki kisimdir; bir kismi bâtil i'ti-kaadlardir ki, ulûhiyet, nübüvvet, mebde', maâd, kaza ve kader hâl-
lerine ilgilidir. Kur'ân-i Azîm hakk mezhebin delillerini müstemildir ve bu nevi' fâsid i'tikaadlari ve bâtil mezhebleri ibtâl etmistir. Onu bilen kimse bu nevî' bâtil akidelerden salim olur.
Bir kismi da kötülenmis huylardir. Kur'ân onun tafsillerini ve ta'rîfirri, serr ve fesadini beyân edip ahlâk-i hamîdîye (yânî övülmüs huylara) irsâd etmistir. Hâsili rûhânî hastaligin iki kismina bile sifâ eyledigi zahirdir.
Amma cismânî hastaliklara sifâ oldugu, kirâatiyle teberrük pek-çok hastaliklara fayda vericidir. Rasûlullah (S): "Kur'ân-i Azînt'le sifâ taleb etmeyen kimseye Allah sifâ vermedi" diye buyurmustur. Bunun da beddua olmak ihtimâli vardir, yânî "Bununla sifâ taleb etmeyene Allah Taâlâ sifâ vermesin" demek olabilir.
Seyh Ebu'l-Kaasim Kuseyrî'den su nakledilmistir: Bir zamanda çocugu siddetli hasta oldu, ölüm mertebesine vardi, kendi de bundan be-gâyet muztarib idi.
Seyh der ki: O gece Rasûlullah(S)'i vakiada (yânî ru'yâda) gördüm:
— Yâ Rasûlallah, oglum siddetli zebûn hastadir. Bu cihetten gayet muztarib hâldeyim, diye sikâyet ettim.
Rasûlullah:

— Sifâ âyetlerinden niçin gafilsin? diye buyurdu.
Uyandim, fikre vardim, hatirima geldi ki, sifâ âyetleri Allah'in Kitâbi'nda alti yerde vâki' olmustur. Bunlar söyle zikrolunurlar: Allah Taâlâ buyurdu:
Ve mü'minler zümresinin gögüslerine sifâ versin, ferahlandirsin" (et-Tevbe: uy,
Ey insanlar, size Rabb 'inizden bir ögüt, gönüllerde olan derdlere bir sifâ ve mü 'minler için bir hidâyet ve rahmet
gelmistir" (Yunus: 57).
Onlarin karinlarindan renkleri çesitli serbet çikar ki, onda insanlar için sifâ Vardir..." (en-Nahl: 69).
Kur'ân'dan perderpey onu indiriyoruz ki, mü'minler için bir sifâ ve rahmettir" (d-îsrâ: 83).
"Hastalandigim zaman bana sifâ veren O'dur" (Es-Suarâ: 80).
"Soy/e; O Kur'ân, îmân edenler için sirf hidâyet ve sifâdir" (Fussüet: 44).
Hemen bu âyetleri yazdim da su ile ezip ezip içirdim. Allah Ta-âlâ sifâ verdi. Benden bosanir gibi hastaliktan kurtuldu, demistir.
Ibn Mâce naklinde Alî(R)'den merfûan:" jT^ut 6ijji)i jU= Devanin hayirlisi, Kur'ân'dir" diye rivayet olunmustur fel-Muvatta', Tibb, 29; Kur'ân'Ia sifâ istemek babi, 3501. hadîs).
Amma bu makaamda bir mütenebbih olacak nesne vardir, ondan gafil olmak caiz degildir. Sekk yoktur ki, âyetler, zikirler ve dualarin herbiri nefsinde nâfi' ve sâfi'dir. Lâkin sartlariyle kulla-nilmazsa faydasi zahir olmaz. Nitekim hissî devalar da öyledir. Bir kimse dâima muhalif gidalarda perhîz etmese ve kendisini sicaktan ve soguktan sakinmasa ve sâir lâzim olan islere riâyet etmese ne kadar nâfi' serbet ve ma'cûn verseler, elbette faydasini bulmaz, zayi' olur. Ilâhî devalarin da sartlari vardir. O cümleden biri, kisinin i'-tikaadi dürüst ve pâk olmak gerektir. Haramdan ve zulümden icti-nâb edip duâ zamaninda kalbi gaflet üzere olmamak gerektir. Tam teveccühle (Allah'a) yönelip niyaz ve tadarru' üzre olmak gerektir. Yoksa agzi okumakta ve duada olup, kalbi yabanlarda olunca asla faydasini görmez, bos yere çalisir. Nitekim Hâkim rivayetinde gelen hadîste:" Iyi bilin ki, A Hah Taâlâ gafil ve lâhî olan bir kalbden duâ kabul etmez" bu-yurulmustur. "Lâhî"dcn murâd, mâlâyânîye mesgul olandir.
"Devalarin en nâfi'si duadir. Duâ, belâlarin düsmanidir, sürer giderir ve inmesini men' eyler, nazil olani hafifletir. Duâ mü'-minin silâhidir" demislerdir. Söyle ki, kalb huzuru ve hatir
cem'iyyetiyle (yânî suurlu) olmali ve mazinne-i icabet olan (kabul edilmesi zann ve ümîd edilen) vakitlerde edilmelidir. Meselâ gece-
nin son üçte birinde vâki' olmali, kibleye karsi hudû' ve inkisar ile, tazarru' ve niyaz ile ve pâk gönül ile Hakk Tebâreke ve Taâlâ'ya hamd ve sena ve Rasûlü'ne salât ve selâm etmelidir. Önceden tevbe ve istigfar edip bir mikdâr sadaka vermis olmalidir. Ve duada ibram ve ilhak (yânî te'kîd ve israr) etmeli: Yâ Rabb, dilerim ki, beni mahrum etmeyip duami kabul edesin" demeli. Ve duâ esnasinda Allah Taâlâ'mn güzel isimlerinden zikretmeli. Meselâ: "Yâ Kerîm, yâ Rahîm, yâ Za'1-Celâl ve'I-Ikrâm! Sen kabul eyle!" demeli. Bu asil duâ, Allah'in inâyetiyle reddolunmaz. Bilhassa Peygamber'den rivayet olunan dualardan olursa, kabul edilecegi zannolunur. Ya Ism-i A'zam'i mutazammindir diye haber vermis oldugu bu nevi' dualar, Allah'in avni ile icabeti sür'atli olur. Ism-i A'zam hususunda sözler çoktur. "Allah" lafzi Ism-i A'zam'dir dediler. Ve bâzilari: "Zu'1-Celâl ve'1-Ikrâm" Ism-i A'zam'dir dediler. Hâlin hakikatini Allah en bilendir.
Ve bilinmis olsun ki, Muavvizât'la ve bâzi Allah isimleriyle ruk-yeler (yânî duâ okumalar) rûhânî tibbdir. Ne zaman sâlihler ve eb-râr lisâninda olsa, Allah'in izniyle sifâ hâsil olur demislerdir.

"Rukaa", "Rukye"mn cem'idir; "Rukye", efsun demektir "Âfsûn" Fârisî'dir. Amma Türkî dilinde sol sihirbazlar ve câdûla-rin söyledigi mühmelâta (yânî bos sözlere) derler. "Intifa" (yânîyararlanmak) için okunan âyetlere ve güzel isimlere âfsûn isti'mali yoktur. Amma Arab lisâninda cümlesine "Rukye" derler. Buhârî Sahîh'inûe Âise(R)'den su rivayet edilmistir: "Rasûlullah (S), ölüm hastaliginda Muavvizât Sûreleri'ni okuyup kendi üzerine üfü-rür idi" demistir. Muavvizât'tan murâd el-Ihlâs, el-Felâk, en-Nâs Sûreleri'dir, taglib yolu üzere dediler yâhud el-Felâk Sûresi ile en-Nâs Sûresi'dir dediler. Ve Kur'ân-i Azîm'de gelmis olan her ta'vîzdir. Meselâ: " Ve de ki: Rabb'im, seytânlarin dürtüsmelerinden Sana siginirim. Rabb'im, onlarin huzurumda bulunmalarindan da Sana siginirim" (d-Mu'minûn: 97-98) gibi. Onlar da böyledir, fayda vericidir, sifâ vericidir. Âlimler ittifak etmislerdir ki, üç sartin birlesmesi vaktinde rukye caiz olur: Biri Kur'ân-i Azîm'le yâhud Bârî Taâlâ'mn isimleri ve sifatlarindan bâzilariyle olmalidir. Biri de Arab lisâni ile olmalidir yâhud ma'nâsi bilinmis olan lisanlardan biriyle olmalidir, tâ ki içinde serîate aykiri, muhalif nesne olmadigi zahir olsun. Biri de rukye bizzat müessir degildir, belki Allah Taâlâ'mn takdiriyle te'sîr eyler diye i'tikaad etmelidir... (el-Kastallânî, Mevâhibu'l-Ledunniyye..., Sekizinci Maksad, Birinci Fasil, Tibbi-hi (S), s. 172-177). "

Tibbu'n-Nebevî konusunda Bursa Yüksek Islâm Enstitüsü Hadîs Ögretim Üyesi Mahmûd Denizkuslari'nm tesbît ettigi eserler ise 15 kadardir:

1. Muhammed en-Nisâbûrî, Ebû'l-Kaasim ibnu Habîbfv. 245/860)'in et-Tibbu'n-Nebevt'sl

2. Ibnu's-Sünnî Ahmed ibn Muhammed ibn Ishâk ed-Dineverî(364/975)'nin et-Tibbu'n-Nebevî'û.

3. ed-Dâî, Ahmed ibn Ibrâhîm ibn Muhammed'in Tibb-i Nebevi Tercemesi (istinsah H.993). Eser Ebû Nuaym el-Isfa-hânî(430/1038)>nin et-Tibbu'n-Nebevî'smin tercümesidir.

4. el-Makdisî, Ziyâeddîn Ebû Abdillah{643/1245)'in et-Tibbu'n-Nebevî'si.

5. Alî el-Hamevî, Ebû'l-Hasen Alî ibn Abdi'I-Kerîm ibn Tur-han(720/1320)'in el-Ahkâmu'n-Nebevîyye Jî's-Sinâati't-Tibbiyye'sl

6. ez-Zehebî, Ebû Abdillâh Muhammed ibn Ah-
med(748/1347)in et- Tibbu 'n-Nebevî'si.

7. Ibnu'l-Kayyim el-Cevziyye, Semsuddîn Muhammed ibn Ebû Bekr el-Dimaskî(751/1350)'nin et-Tibbu'n-Nebevî'û.

8. Mehdî ibn Alî ibn Ibrâhîm el-Yemenî(815/l412)(nin er-Rahme jî't-Tibb ve'l-Hikme'sl

9. Ibrâhîm ibn Abdirrahîm ibn Ebî Bekr eI-Ezrak(?)'in Teshîlu'1'Menâfi'û.

10. Celâluddîn Abdurrahmân ibn Ebî Beler es-Suyû-t\(91U150iym el-Menhecu's-Sevî ve'I-Menhelu'r-RevîJî't-Tibbi 'n-Nebevî'û.

11. Sihâbuddîn Ahmed ibn Muhammed el-Kastaliâ-nî(923/1517)'nin el-Mevâhibu'l-Ledunniyye'si.

12. Hayruddîn Hizir ibn Muhammed eI-Atûfî(948/1541)'nin er-Ravdu'l-însân Jî Tedbîri Sihhati'l-Ebdân'i.

13. Hüseyin Remzî(1839/1896)'nm Tibb-i Nebevî'si.

14. Muhammed Fahrî<?)'nin Tibb-i Nebevî'si.

15. Muhammed Saîd el-Cezerî{?)'nin et-Tibbu'n-Nebevî'si. (Mahmud Denizkuslan, Ma'rifet Yayinlari, 1979/1400, s.114-141).

Dr. Hüseyin Remzi ise söyle dedi: Tibb-i Nebevi hakkinda 27 aded kitâb yazilmis, hattâ onlardan birkaç kitâb tab' olunmus, birkaçi da Fransizcaya tercüme ve nakledilmistir {Tibb-i Nebevi Mu-

kaddimesi, s.4).

---

[1] et-Tibb: Tâ'nin üç harekesi ve bâ'nm seddelendirilmesiyle hakimlik eylemek ma'-nâsmadir ki, geregine göre hayvânî cisme ve nefse Ilâç ve tîmâr eylemekten ibarettir, gerek cismânî ve gerek ruhanî olsun... el-Misbâh'ta tâ'nin kesriyle isim olmak üzere resmedilmistir ki, tabîblik ma'nâsinadir... Ve Tibb, islerde rifk ve teenni edip maslahatlari güzel vech, lütuf ve suhuletle yürütmek ma'nâsinadir. "Men ahabbe tabbe —Yâni islerinin yürütülmesini sevip isteyen kimse rifk, teenni ve suhuletle mübaseret eder" meseli bundandir.
et-Tabîb: Emîr vezninde mutlakaa amel ve kârinda ustâz, hazik ve mahir olan kimseye denir. Sârih der ki, giderek hastaliklari tedâvî eylemekte hazik olan kimseye denilir olmustur.
et-Tabâbe: Kerâme vezninde, tabîb olmak ma'nâsinadir.
el-Mutatabbîb: Muteallim vezninde..., zâtinda üstâd olmayip henüz tababet fennine tahsile sa'y edip dürüsür olan kimseye denir...
el-lstitbâb: Bir kimse derdi için hangi deva iyidir diye tabîbden yâhud tecrübe ehlinden sorusturup, faydali deva ihbarini istemek ma'nâsinadir... (Kaa-mûs Ter.}.
Tibb, insan vücûdunun sihhatini korumak için bedenin sihhî ve marazi hâllerinden bahseden bir ilimdir... Tibbin nazarî ve amelî kisimlari vardir. Tibbin amelî kismi hakimlikten ve insani gerek cismen, gerek ruhen tedâvî etmekten ibarettir.
Maraz, yânî hastalik, vücûdun tabiî mecrasindan çikmasidir. Tedavi de vücûdu tabiî mecrasina döndürmektir. Sihhati koruma, vücûdun tabiî mecrasinda kalmasindan ibarettir... Tibbin nazarî ve amelî kisimlari müsâhade ve
tecrübelerle dâima ilerleyeceginden Rasûlullah'm tibbi ile zamâmmizdakI ilerlemis seklinin kasdedifmedigi bilinmelidir. "Peygamber'in tiboi" ile isaret edilen tedâvî üç kisimda özetlenebilir:
a. Vahy yoluyla bilinen,
b. Arab göreneginden alman,
c. Kur'ân ile sifâ edilmek gibi teberrük murâd olunan kisimlardir... (Aynî ve Kastallânî).
Kur'ân-i Kerîm'de çesitli hastalik nevi'leri tedâvîleri, korunma yollari, saglik düstûrlari ve umûmî olarak tibbla ilgili birçok âyetler vardir. Bilhassa çok vecîz bir sagligi koruma düstûru olan su âyete dikkat çekilmistir: "Ey Adem ogullari, her mescid huzurunda zînetinizi alin, yiyin, için; israf etmeyin. Çünkü Allah israf edenleri sevmez" (el-A'râf: 31).
Bu âyet, bir taraftan tedâvî, öbür taraftan korunma kaaidelerini ögrettigine göre, israfsiz yemek içmek, sihhati korumanin tamâmi, tibbin da yari kaynagi bulunur. Bu âyette tibbin yarisi hülâsa olundu demislerdir {ez-Zehebî, et-Tibbu'n-Nebevî, s. 13; Ibn Kesîr, III, 61).
"Biz bunu birkaç bakis noktasiyle anliyoruz: Birincisi: Tibb gerçi baslica hastaliklari ilmi ile tedâvî san'atinda hülasa olunur. Fakat her ikisinden gaye sihhattir. Binâenaleyh sihhatin korunmasi evvel, âhir tibbin en büyük sartini ve maksadini teskil ettiginden, bir yarisi sihhati koruma, diger bir yarisi da hastaliklar ve tedâvî demektir. Bu âyet ise sihhati korumanin esasli sartlarini hulâsa etmistir" {Hakk Dîni, III, 2153).
Müftî Abduh'un da müstesriklerin "Kur'ân'da tibba dâir birsey var midir?" diye sorularina: "Yarim âyet vardir" deyip "Yiyiniz, içiniz, israf etmeyiniz" cümlesini söyledigi nakledilir (Tecrtd Ter., XII, 107).
[2] Hadîs basligin aynidir. Bu hadîsi en-Nesâî de Tibb Kitâbi'nda rivayet etmistir. Türkçe'de "Derd veren Allah, devasini da verir" suretinde meshur olan meselimiz, bu hadîsin en sâde bir ifadesidir. Bu hadîs "Bütün hastaliklarin ilâci ve sifâsi vardir" seklinde umumiyeti üzere degildir. Bunun umumîliginden ihtiyarlik ve tedavisi kaabil olmayan hastaliklar müstesnadir. Bu hadîs, tedâvînin mübâh-hgina ve tibbin cevazina delâlet eder. Bâzi hastalarin tedâvîye tâbi' tutulduklari hâlde iyilesmemelerinin sebebleri arasinda, hastaligin hakîkî tedavisinin bilinememesi yâhud hastaligin iyi teshis olunamamasi da vardir. Rasûlullah (S): "Her derdin bir devasi vardir. Binâenaleyh derdin devasina denk gelindigi zaman Allah'in izniyle o derd iyi olur" buyurmustur (Müslim, Tibb, Câbir'den).
[3] Bu, haber isteme yolu üzere bir sorudur. Buhârî basliklarin çogundaki âdeti üzere, bâb hadîsindeki bilgi Ile yetinerek, hükmü kesin belirtmemistir.
[4] Hadîs, umûmiyetiyle basliga delâlet etmektedir. Fakat Cihâd'da "Harbde kadinlarin yaralilari tedâvî etmeleri bâbi"nda geçen hadîs bu basliga daha açik delâlet etmektedir. Buhârî buradaki rivayeti zikretmekle o rivayete de isaret etmis oluyor. O hadîs söyledir: Muavviz kizi Rubeyy' (R): "Biz kadinlar, Peygamber'in maiyyetinde harbde bulunurduk; gazilere su verir, yaralilari tedâvî eder, ölüleri de Medîne'ye tasirdik" demistir.
[5] Ibn Abbâs'm bu hadîsi rivayet seklinde garîblik vardir, söyle ki: Hadîsin ewe-lindeki rivayet sekline göre hadîs, Ibn Abbâs'in kendi sözü oldugu; âhirine, yâ-nî "Ümmetimi nehyederim" cümlesine göre de merfû', yânî Ibn Abbâs'in Peygamber'den rivayet ettigi anlasilir. Buhârî bu garîbligi kaldirmak ve hadîsin merfû' oldugunu belirtmek için, evvelâ el-Kummî'den gelen rivayeti getirmistir. Buhârî bunu sirf bu maksadla sâhid tutmak için zikretmistir.
Bu hadîsin ma'nâsmda da bir garîblik, nefyen ve isbâten bir çeliski var gibidir; söyle ki: Key, yânî daglamak, kendisinde sifâ bulunan üç asildan birisi olarak zikredildigi hâlde, sonra bundan riehy olunmustur. Bunun çözümü için söyle denilmistir: Peygamber'in daglamaktan nehyi mutlak ve kesin degildir. Çünkü Peygamber, Sa'd ibn Muâz'i ve baskalarini daglamakla tedâvî etmistir. Sahâbîlerden birçoklari da daglama yapmislardir. Peygamber daglamanin ilk degil, son basvurulacak tedâvî vâsitasi oldugunu bildirmistir. Hasta üzerinde ilk önce bu acitici tedâvîyi uygulamayi degil, ancak son bir ihtiyâç ve zaruret hâlinde buna gidilmesini uygun görmüstür... Hadîsin tercümesinde "Son bir ihtiyâç olmadikça" kaydinin konulmasiyle bu tenakuz kaldirilmis olmaktadir.
Atesle daglamak suretiyle tedâvî bütün devirlerde çesitli milletlerin tababetinde tatbîk edilegelen kadîm bir usûldür. Kan almak suretiyle yapilan tedâvî sekli de böyledir.
[6] Bu rivayet, öncekinde görülen mevkûfluk sübhesini tamamen kaldiran tabiî bir sevkedis uslûbuyle gelmistir.
[7] Âyetin, bir önceki ile meali söyledir: "Rabb'in balansina: 'Daglardan, agaçlardan ve (insanlarin senin için yapacaklari) çardaklardan evler edin, sonra meyvelerin herbirinden ye de Rabb 'inin {bal yapmakta ögrettigi ve) kolayliklar gösterdigi yaylim yollarina git!' diye ilham etti. Onlarin karinlarindan renkleri çesitti serbet çikar ki, onda insanlar için sifâ vardir. Iste bunda da tefekkür edecek bir zümre için elbette bir âyet vardir" (en-Nahl: 68-69).
Son fennî ve tibbî tecrübeler de bunu isbât etmektedir. Umer (R) onulmaz yaralan bal ile tedâvî ederdi, hem sürer, hem içirirdi. Bugün de tedâvî usûlü tatbîk edilmekte yüzde doksan müsbet netîceler alinmaktadir (H.B. Çantay, Me-âl-i Kerîm),
Bu âyetteki vahyi açiklayan güzel bir tefsiri HakkDîni, IV, 3108'den okuyunuz!
[8] Basliga uygunlugu "Tatli ile bal Peygamber'in çok hosuna giderdi" sözünden alinir. Çünkü hoslanmak ve sevmek deva yoluyla yâhud gida yoluyla olmayi sâmil olur.
Bunun bir rivayeti bu isnâd ve metinle Esribe'de "Tatli ve bal serbeti bâ-bi"nda da geçmisti.
[9] Basliga uygunlugu "Yâhud bal serbetinde..." sözündedir.
Bunun bir rivayetini Müslim de Tibb'a getirmistir: Müslim Tercemesi, VII, s. 58-59.
[10] Devanin kullanilmasi tekrar ettikçe hastaliga mukaavemet edip yendi de onu ta-mâmiyle giderdi. Devalarin ve keyfiyetlerinin mikdârlanna hastaligin ve hastanin

kuvvet derecesine i'tibâr etmek tibb kaaidelerinin en büyüklerindendir. Zâdu'l-Maâd'da söyle dedi: Peygamber'in tibbi, tabîblerin tibbi gibi degildir.
Çünkü Peygamber'in tibbi, yakînîdir, kat'îdir, Ilâhîdir; vahiyden, peygamberlik kandilinden ve akim kemâlinden çikmaktadir. Baskalarinin tibbi ise sezgi, zannlar ve tecrübelerden ibarettir (Kastallânî).
Peygamber "Allah dogru söyledi" sözüyle "Balda insanlar için bir sifâ vardir" (en-Nahl: 69) kavlini kasdetmistir.
[11]
Çünkü Haccâc zâlim idi. Zulmünde en küçük seye tutunurdu. Nitekim Behz'in rivayetinde: "Vallahi Haccâc vazgeçmeyip, minber üzerine dikildi de: Enes bana tahdîs etti, deyip bu hadîsi zikretti" fikrasi vardir (Kastallânî).
Basliga uygunlugu "Develerin sütlerinden içtiler" sözündedir.
[12]
Bunun da basliga uygunlugu "Develerin sidiklerinden içtiler" sözündedir.
Hadîsin ;onundaki Katâde'nin Ibn Sîrîn'den rivayet ettigi fikra, Enes'in Müslim'de Süleyman ibn Teymî yolundan rivayet edilen hadîsine aykiridir. Peygamber onlarin gözlerini, ancak onlar çobanlarin gözlerini çikarmis olduklari için çikarmistir.
Bu hadîsin bir rivayetinde Ebû Küâbe: Iste bunlar çaldilar, insan öldürdüler, îmândan sonra Allah'a küfretmekle beraber Allah'a ve Rasûlü'ne muhârib olmuslardi, demistir ki, Peygamber tarafindan "Allah'a ve Rasûlü'ne harb açanlarin, yeryüzünde fesadçiliga kosanlarin cezasi ancak öldürülmeleri; ya asilmalari yâhud elleriyle ayaklarinin çaprasvârî kesilmesi yâhud da bulunduklari yerden sürülmeleridir... " (el-MâIde: 33) âyetinin hükmü infaz buyuruldugunu haber vermis oluyor. Bunun arastirilmasi Diyetler Kitâbi'nda gelecektir. Buhârî bunun bir rivayetini Hudûd'da da getirmistir.
[13]
et-Habbetu's-sevdâ: Sûnîz'dir ki, çörek otudur. el-Habbetu'l-hadrâ: Sakizlik agacin yemisidir ki "el-Butmu" dahî derler, çitlenbik ta'bîr olunur.
es-Sûnîz -sîn'in damraiyle- Sthnîz -sîn'in kesri ve hâ ile- çörek otuna denir (Kaamûs Tercemesi, I, 190 ve 1175; II, 814)
[14]
el-Habbetu's-sevdâ'yi, yânî kara habbe'yi Zuhrî "Sûnîz" diye tefsir etmistir ki, bu bizim çörek otu dedigimiz siyah tohumdur. Bir rivayette de "Kemmûn" diye tefsir olunmustur. Bu da kimyon dedigimiz yesil tohumdur. Arablar arasinda yesil renge siyah ve siyah renge de yesil demek âdet oldugundan Hab-betu's-sevdâ'yi yesil kimyon ile tefsir dahî uzak görülmez. Ve her ikisinin de tababette birçok faydalan tecrübe ile sabit olmustur. Çörek otunun tababette sifâ verici faydalari muhakkak olmakla beraber ölümden baska her derde deva oldugu mutlak degildir. Çörek otu, sicak ve kuru nahillardan oldugu için sifâsi, rutubetten meydana gelen hastaliklara hasstir. Bu cihetle hadîste âmm zikrolunup hâss murâd edilerek bir mecaz yapilmistir. Su hâlde bu "ölümden baska her hastaliktan" maksad rutubetten olusan her hastaliktir ve lafiz bununla kayidlanmistir. Ölüm derdine gelince, onun için hiçbir deva yoktur.
[15]
Telbîn ve Telbîne, tâ'larm fethiyle bir bulamaç asina denir ki, un veya un kepegini süt ile ve bal ile karistirarak tertîb ederler (Kaamûs Ter., IV, 745).
Herevî ve digerleri: Buna, beyazligi ve inceliginden dolayi süte benzetilmesi sebebiyle "Telbîne" ismi verilmistir, dediler (Nevevî).
Bu îzâhlara göre telbîne, un, süt, baldan mürekkeb olarak pisirilen muhallebiye benzer bir nevi' bulamaçtir. Süt gibi beyaz oldugu için bu isimle adlandirilmistir.
[16]
Peygamber, basinin asagiya sarkmasi için sirt üstüne yatmak ve iki küreklerinin arasina da onlari yükseltecek birsey koymak suretiyle "Saût" denilen burun ilâcini kullanmistir. Ilâcin etkisinin dimaga ulasmasi ve aksirip hapsirmak suretiyle kendisindeki hastaligin disariya çikmasini saglamak için tedâvî vâsitasi olan ilâci burnuna damlatmistir (Nevevî, Kastallânî).
Bunun bir rivayeti Icâre Kitabi, "Haccâmin vergisi bâbi"nda geçmisti
[17]
es-Sa't, sîn'in fethi ve ayn'in sükûnu ile bir adamin burnuna deva çektirmek ma'nâsinadir. Buruna ilâç kattiginda üçüncü ve birinci bâblardan olarak "Sa-atahu'd-devâe sa'tan" denilir...
es-Saût: Sabûr vezninde buruna çekecek devaya denir. "Ayke bi's-saût" yânî "Sana saût lâzimdir" denilir ki, o, buruna çekilen devadan ibarettir. Hadîste "Peygamber (S) deva içti ve burnuna ilâç çekti" diye gelmistir. Hâsili hâlâ buruna çektigimiz enfiye -buruna konulmasi dolayisiyle- saût'tur. Fakat (Pey-gamber'In kullandigi) burun kabartacak maddeden degildir (Kaamûs Ter., III, 65).
Kust (yâhud: Ûd-i Hindi): Bu isimle taninan bir köktür. Iki nevi' olur: Birisine Kust-i Hindi ve birisine Kust-i Arabi derler. Kust-i HIndî siyaha meyilli, hafif, galîz, kokusu az, tadi aci olur. Kust-i Arabi lezîz, ak, hafif kokulu olur. Mutlak zikrolundukta murâd tatlisidir ki, Arabî olan cinsidir. Bevl ve hayzi çogaltir. Cigere pek faydali, sanciyi def edici, solucanlari öldürücü ve sekercebîn ile içilmesi hummayi durdurma, buharlandirilmasi nezle ve vebaya faydali, ta-lâsî behak ve baras illetlerini izâlede acîb te'sîrlidir (Kaamûs Ter.)
[18]
Basliga uygunlugu meydandadir. Bunun bir rivayeti Vudû'da geçmisti, bir rivayeti de "Uzre hastaligi bâbi"nda gelecektir.
[19]
Yânî kan aldirma gündüze hâss olmaz, gece ve gündüzden herhangi bir saatte caiz olur. Basliktaki ta'lîk Oruç Kitâbi'nda senedli olarak geçmistir. Bu hadîsten ve basliktaki ta'lîkten hâsil olan ma'nâ, kan aldirmak herhangibir vakte hâss olmaz, fakat ihtiyâç sirasinda her zaman olur.
[20]
Bu hadîs ile basligi da ihtiyâç belirdiginde sefer hâlinde de, ihrâmli iken de kan aldirma tedavisinin yapilacagina delâlet eder. Bunun bir rivayeti Hacc Kitâbi'-nda da geçmisti.
[21]
Hadîste bildirilen hacamat, yânî kan aldirmak suretiyle yapilan tedâvî usûlü, eski-yeni bütün tababet hayâtinda taninip bilinmistir.
Kust, yânî el-Kustu'l-Hindîhakkinda Kaamûs Mütercimi Âsim Efendi'nin açiklamalarini daha önceki bîr hadîsin hasiyesinde nakletmistik. Cevheri "Kusf-'u, kendisiyle tedâvî olunan bir nevi' ot yemisi diye ta'rîf ediyor. Ibnu'l-Arabî de bunun "Hindi" nev'i siyah, "Bahrî" nev'i beyaz oldugunu ve *'Hindî"si, "Bahrî"sinden daha ziyâde hararetli bulundugunu bildiriyor. Kust-i HindîHm-distan'dan geldigi gibi, Kust-i Bahrî de Yemen'den ve Magrib diyarindan getirilir. Üçüncü bir nev'i vardir ki, "Kust-i Murr{ = Aci Kust)" denilir. Bu da Sâm havâlîsinde bilhassa sahil kisminda çok bulunur.. (Aynî, Kastallânî).
Uzre, lugatçilerin ta'rîflerine göre, çocuklara ariz olan bir hastaliktir ki, bademciklerin iltihâblanmasindan hâsil olsa gerektir. Asr-i Saadet 'te Arab kadinlari eski bir görenege göre parmaklarina bir bez parçasi sararak bu hastaliga tutulan çocuklarin agzina sokup bademcigi sikarlar ve kanini çikarirlardi. Fakat bu ameliye nâzik tibbî bir müdâhale oldugu Için, Peygamber bundan men' etmistir.
[22]
Bunun da basliga uygunlugu "Kan aldirmakta sifâ vardir" sözünden alinir.
[23]
Bu iki bâbdaki hadîslerin basliklara uygunluklari meydandadir.
es-Sakîka: ... Sefine vezninde "Yarimca" dedikleri agriya denir ki, basin, ve yüzün bir tarafi derdli olur...
es-Sudâ: Gurâb vezninde bas agrisina denir, güya basi sakkedip yarar... (Kaamûs Ter.).
[24]
Basliga uygunlugu "Nester darbesi" sözünden alinir. Çünkü bu yarim bas agrisindan ve baskasindan dolayi ameliyati ve kan almayi sâmildir.
[25]
Bunun bir rivayeti Hacc'da, "Koyun kurbani bâbi"nda geçmisti. Buhârî'nin bunu Tibb'da getirmesinin sebebi sudur: Mü'minin ezâlanacagi her sey, ezasi az da olsa ve ihrâmli da bulunsa ona ezayi gidermesinin mübâh olacagidir. Bunda ise tatabbub, yâni tabîblige girismek ma'nâsi vardir. Çünkü bu hastaliga benzeyen ezayi gidermektir.

Zîrâ her hastalik bir ezadir. Bitlerin basa tasallutu da bir ezadir, her ezayi gidermek ise mubahtir (Aynî).

[26] Buhârî bu basligin ilk iki cüz'ü ile hacet sirasinda daglamanin mübâhligma, üçüncü cüz' ile de hacet olmadiginda daglama tedâvîsini terketmenin daha faziletli olduguna Isaret etmistir (Aynî).

Burada modern tibbda uygulanan elektrikle, röntgen isiklariyle, lazer isin-lanyle yapilmakta olan yakma tedavileri de hatirlanirsa, yakma ve daglama te-dâvîsinin ehemmiyeti daha iyi anlasilir.

[27] Hadîs, basligin üçüncü fikrasina uygundur. Bunun bir rivayeti yakinda "Bal ile tedâvî bâbi"nda geçmisti.

[28] Hadîsin basliktaki üçüncü fikraya uygunlugu meydandadir. Bunun kisaltilmis bir rivayeti Peygamberler'de, "Musa'nin vefati bâbi"nda geçmisti. Rikaak'ta da gelecektir. Müslim de îmân'da getirdi.

Hadîsin bas tarafinda geçen "Imrân" sözünden murâd, göz degmesi ve zehirden baskasinda rukye tedavisini nefyetmek degildir. Agrilarin hepsinde Yü-. ce Allah'in ismini zikirle rukye caiz olur.

Göz degmesi hakkinda ileride bir baslik gelecektir. Orada, göz degmesiyle ilgili oldugu bildirilen el-Kalem: 51. âyeti ve bu âyetin güzel bir tefsîrini (Hakk Dîni, VII, 5304-5305 sahîfelerinden) nakletmek isteriz. Yilan, akreb ve diger zehirli hayvanlarin isirma ve sokmasiyle meydana gelen zehirlenme rahatsizligi ve musibetine âid tedaviler de yine bu kitâbda, ilgili bâblarda gelecektir.

Bu hadîsin diger bir rivâyetiyle ilgili güzel bir açiklamayi, bu kitabin 42. bâb, 67. hadîsinin 71. hasiyesinde verecegiz. O güzel açiklamayi tbnu'l-Kayyim el-Cevziyye, et-Tibbu'n-Nebevî, s. 50'den naklettik.

[29] Buhârî bununla Talâk'ta, "Iddet bekleyen kadin için kust bâbi"nda getirdigi hadîse isaret etmistir.

[30] Basliga uygunlugu "Peygamber'e göz sürmesini zikrettiler" sözünden alinir.

el-Ismid, hemzenin ve mîm'in kesriyle sürme tasma denir... Kalay ile karisik bir siyah tastir, iyisi Isfahan'da dag eteklerinde olur. Magrib diyarinda dahî olur, ögütmekle sürme edip göze çekerler er-Remed, iki fetha ile göz agrimak ma'nâsinadir (Kaamûs Ter.).

Peygamber'in bu kadinin gözüne sürme çekmesine müsâade etmemesi, kadinin beklemesi gereken müddetten önce görücülere kendisini arzetmek gibi bir niyetini ve tavrini sezmis bulunmasindan ileri gelmis olabilir. Yoksa Peygamber, hakîkî bir göz hastaligindan tedaviyi men' etmez...

[31] Basliga uygunlugu "Sen cüzamlidan ... kaç!" sözündedir.

el-Advâ, sân olan uyuzluk makûlesi illete ve illetin digerlerine sirayetine (geçmesine) denir ki, isimdir. Hadîsteki "Lâ advâ ve safer" bu ma'nâdandir. O da uyuz ve diger bir hastaligin sahibinden baskasina geçmesidir...

Tiyere ve Tivere, Inebe vezninde, kendisi ile tese'üm olunan yaramaz fala denir.

Hânie, gece kuslarindan Sadâ dedikleri kus ismidir. Meshuru baykustur. Mütercim der ki: en-Nihâye'de "Lâ advâ velâ hâmete" hadîsinde "Hâme"-den murâd, bu kus olmak üzere serhedilmistir. Arablar Islâm'dan önce i'tikaad ederlerdi ki, intikaami alinmayan maktulün ruhu "Hâme"olup dâima "Beni sulayin'- diye çagmrmis, Intikaam alindikta uçup gidermis.... Sonra Islâm Dîni tarafindan bu bâtil inançlar nefyolundu.

Safer, bir illet adidir ki, insanin karnina ânz olup kehribâ gibi sarartir. Ve i Safer, muharrem ayini safer ayina te'hîr eylemeye denir. Câhiliyet'te haram aylardan olan muharrem ayinda baslamis olduklari harb ve talani yürütmek için, haram kilmayi safer ayma te'hîr, yânî saferi muharreme bedel ederlerdi. "Lâ safere..." hadîsi bu ma'nâdandir... (Kaamûs Ter. ilgili maddeler).

Hadîsteki "Safer", hicrî târîhin Ikinci ayinin adidir. Câhiliyet devrinde Arablar bu ayi da bâzi maksadlar için haram sayarlardi. Peygamber bunu men' etmistir. Peygamber bu hadîsinde Câhiliyet devrinden beri devam edegelen hurafelerden bâzilarini reddetmistir.

Câhiliyet'te sârî hastaliklarin ilâhî bir te'sîre tâbi' olmaksizin bizâtihî, yânî kendi kendilerine sirayet edip geçtiklerine inanilirdi. Hâlbuki herseyde hakîkî müessir, Allah'in iradesidir. Bu irâde de hastaliklarin geçmesinde birtakim se-bebleri vâsita kilar. Bunlardan biri, hasta olan kimselerle temastir. Hadîsteki "Cüzamlidan kaç!" emri, hastaligin baskasina geçme sebeblerinden birini en açik sekilde belirtmistir.

[32] Bu el-Menn kelimesi, el-Bakara: 57, el-A'râf: 159, Tâhâ: 80 âyetlerinde zikredilmistir. Ma'nâlari Tefsîr'de bu âyetlerin tefsiri sirasinda verilmisti. Kisaca Menn, havadan taslar ve agaçlar üzere nazil olup bal kivaminda bir zamktir. Menn dedikleri rutubet, Türkçe'de "Kudret halvâsi" ta'bîr ettikleridir ki, birkaç nevi' olur... (Kaamûs Ter.).

[33] Basliga uygunlugu su yöndedir: Dolaman mantari Menn'den, yânî Allah'in külfetsiz verdigi ni'metler nev'inden olup, suyu da göze sifâ olunca, Menn de böylece göze sifâ olmaktadir. Çünkü fer' için sabit olan seyin asil için de sabit olmasi evleviyetledir.

el~Kem'u: Mantar dedikleri nebata denir ki, yer elmasi ondan bir nevi'dir... Söyle de ta'rîf edilmistir: "el-Kem'et:... Dali ve yapragi olmayan toparlak bir nebattir, rengi kirmizimsidir, beyaza meyillidir, bahar mevsiminde toprak altinda biter. Çig ve pismis olarak yenir, suyu en güzel göz Ilâcidir..." (Ibn Baytar, Cevâmi'u'l-Edviye ve'l-Agdiye).

Özetle ifâde edilirse mantar, ekilmeden ve kul emegi karismadan, Allah tarafindan vücûda gelen bir ni'met olmasi bakimindan Isrâîl ogullan'na Tîh Çö-lü'nde verilmis olan Menn' rizkina benzemektedir.

Hadîsin bir rivayeti el-Bakara tefsirinde geçmisti

[34] Ibn Hacer söyle dedi: Buhârî sunu Irâde etmis gibidir: Abdulmelik ihtiyar olup hifzi degismisti. Su'be bunu tahdîs edince tevakkuf etmistir. Sonra el-Hakem bunu rivayet etmesiyle ona mutâbaat edince, hadîs Su'be yaninda sabit olmus, artikhadîsi münker saymamis ve kendinden bu hadîs hakkindaki duraklama da yok olmustur (Kastallânî).

[35] Ledûd ve Ledtd: Agzinin bir yanma hunî ile ilâç konulup hastaya içirilen devaya denir, cem'i Elidde gelir, Etille gibi. Ledde ve Ledûd, hastaya agzinin bir yanindan hunî ile deva koymak ma'nâsinadir... (Kaamûs Ter.).

Peygamber bu hadîste "Bana ilâç vermeyiniz... "demekle tedaviyi degil, kendisine ilâç diye verilen seyi reddetmisti... Fakat aile halki, dalginliginda O'na bu ilâci irâdesi disinda vermeyi tekrarlamislardi. Peygamber, ceza olarak, kendisine bu ilâci zorla içirenlere de içirmis oluyor.

[36] Basliga uygunlugu "Zâtu'l-cenb hastaligi için hastaya agizdan verilip içirilir" sözündedir. Bu Ümmü Kays hadîsinin bir rivayeti yakinda "el-Kustu'1-Hindî ile tedâvî bâbi"nda geçmisti.

el-I'lâk, çocugun "Uzre" denilen bogaz hastaliginda bogazini, el Ile yukari kaldirmak ve parmakla sikmak suretiyle ameliyat ve tedâvîye girismek ma'nâsi-nadir... (Aynî)

[37] Bunu burada getirmekten maksad "Üzerime baglan çözülmedik yedi kirba su dökünüz.'" kavlidir. Bunun birkaç rivayeti geçti

[38] Bunun da birkaç rivayeti yakinda geçti.

el-Uzre:.... ve bogaz illetlerinden bir illet adidir, bir kavle göre kanin galeyanindan nâsî bogaza ariz olan agriya denir ve bogazda anilan bu agrinin ma, halline denir ki,

küçük dile yakindir... (Kaamûs Ter.)

[39] Karnin yalan söylemesi, onun için balla sifâ hâsil olmamasi yönündendir. Hastaligin devam etmesi ise ancak bozuk maddenin çoklugundandir. Onun içindir ki, Peygamber bozuk maddeyi bosaltmasi için bal içmeye devami emretmistir. Nitekim devam edince iyi olmustur. Buhârî hadîsi burada kisaltilmisolarak getirdi. Hadîs yakinda da geçmisti.

[40] "Safer yoktur" sözü, câhil Arablar'in bunun bir iç hastaligi olup kendiliginden sirayetine i'tikaad etmelerini reddIr "Safer"\n lügat ma'nâlarindan biri de budur. Buhârî sirayet hadîsine yakinligindan dolayi bu kavli tercîh etmistir.

[41] Yânî ilk önce uyuz illetine tutulan devenin hastaligi sirayetle olmayip, Allah'in takdiriyle meydana geldigi sübhesizdir. Bunun gibi, senin develerine geçmesi de elbette temasla ve Allah'in takdîriyledir.

Bunun da bir rivayeti yakinda geçti.

[42] ed-Devâ: Dâl'in üç harekesi ve elifin meddiyle ilâç ve derman için olan nesneye denir...

el-Mudâvât: Mubâhât vezninde, hastaya ilâç ve tîmâr eylemek, hastaya hizmet edip derdini çekmek ma'nâsinadir... (Kaamûs Ter.).

[43] Basliga uygunlugu "Zâtu'1-cenb" sözündedir. Bunun bir rivayeti yakinda "Hastaya agizdan ilâç içirmek bâbi"nda geçmisti.

[44] er-Rukye: Hasta hakkinda sifâ dilemek için Kur'ân ile Allah'in isimleri ve sifatlar ile Yüce Allah'a duâ ve iltica eylemektir (Ibnu'1-Esîr, en-Nihâye).

Zâtu'l-cenb, akcigeri örten zarin iltihâblanmasi olup, meydana gelisi ve tedâvîsi hakkinda re'ylerin ittifaki yoktur. Mezkûr zann iltihâblanma tabîati ekser ahvâlde verem ile müsterek oldugundan, zâtu'l-cenb'in en ziyâde ehemmiyeti hâiz olan sekli budur (Yûsuf Râgib, htiâde-i Sihhat)

Zâtu'l-cenb, bedenin yan taraflarina ânz olan galîz rihin adelelerde mah-bûs bulunmasindan meydana gelen sert kulunç agrisina da denilir. Birincisi hakîkî zâtu'I-cenb'dir ve tabîbler arasinda hastaligin bu nev'ine "Zâtu'l-cenb" denilir. Bâb basliginda ve Enes hadîslerinde zikrolunan "Zâtu'l-cenb" ise, ikincisidir. Nitekim hadîste er-riyâhu'I-galîza tedavisinde kullanilan Hind çubugu tavsiye buyurulmasi, bunu is'âr eder... (Umdetu'l-Kaarî).

Bu hadîste Rasûlullah'in Amr ibn Hazm ailesine müsâade ettigi rukye, Kur'ân ile Allah'in isimleri ve sifatlariyle Allah'a duâ etmek ve siginmaktir. Rukye-nin mekruh olan ve dînen caiz görülmeyen kismi da vardir ki, Allah'in kelâmindan, Allah'in isim ve sifatlarindan baska sey ile nefes edilmesi ve bunun sifâ verecegine inanilmasidir... (Tecrîd Ter., XII, 95).

[45] Basliga uygunlugu meydandadir. Külde kurutma ve büzme özelligi bulundugu için kan kesilmistir. Bunun bir rivayeti Uhud gazvesi, "Uhud günü Peygam-ber'e isabet eden yaralar bâbi"nda da geçmisti.

[46] Rasûlullah'in "Humma cehennemin kaynamasindandir" sözü, hummanin da insan bedenini eritici olmasi hususunda, cehennem atesine bir benzetmedir... (Nevevî).

[47] Bu hadîste sitmaya tutulmus kisiye suyun nasil uygulandigi hususu bildirilmektedir. Rasûlullah, kendisinin vefati hastaligi olan hummaya karsi da soguk su dökünmek suretiyle tedâvî etmeye çalismisti. Rasûlullah'm soguk su ile tedâvî-yi emir buyurmasi, "Peygamber'in tibbi" cümlesindendir ki, zamanimiz tababetinde umumiyetle hummalarda kabul edip uyguladiklari bir tedâvî tarzidir.

[48] Basliga uygunlugu "Medine'nin havasini kendilerine uygun bulmadilar..." sö zünden alinir. Çünkü onlar Medine'nin havasini tehlikeli bulup, oradan çikmak istemislerdi. Bunun sebebi Medine havasinin kendi tabîatlerine uygun olmamasi idi. Hadîsin bir rivayeti Magâzî'de ve yakinda da geçmisti.

Arab'in deve sidigi ile tedâvî ettigi muhakkaktir. Hattâ îslâm tabîblerinin sonuncularindan sayilan Dâvûd Antakî'nin Tezkire'sinde umumiyetle sidiklerin tibda kullanildigi zikredilmistir. Bu müellif sidigin yedi türlü hastaliga deva oldugunu söylüyor. Ve deve sidigini, insan sidiginden sonra bütün sidiklerden daha sifali sayiyor. Hayâtu'l-Hayvân sahibi Kemâleddîn Demîrî "îbl" kelimesinde "Deve sidigi ciger vereminde fayda verir ve cimâyi artirir" diyerek, deve sidiginin iki tibbî özelligi oldugunu beyân ediyor. Aynî de hadîste anilan deve sütleri ve sidiklerinin ishal hastaliklarinda birinci ilâç oldugunu zikretmistir... (Tecrîd Ter., I, 153-160).

[49] et-Tâûn, veba illetine denir, cem'i Tavâîn gelir. Mütercim der ki, Tâûn, mübalaga sîgasidir... Kaanûn'da ve Tezkire"de sebebleri ve devalari mufassalan ser-hedilmistir. Hastanin nefesinden sakinmak vâcibedendir ve Yüce Allah'in izniyle sâridir (Kaamûs Ter.).

lbnu'1-Esîr, Tâûn'ut havayi, mîzâci, bedeni ifsâd eden umûmî bir hastaliktir.... diye ta'rîf eder. Bu sebeble buna tutulmus hastalarin nefeslerinden sakinmak, uzak durmak, onlarla temas etmemek lâzimdir...

Tâûn, yânî veba hakkinda bir tanitma:

"Milâd'dan evvel 9. ve 10. asirlardan beri bilinen bu bulasici hastalik zaman zaman genis salginlar yapmis, milyonlarca insanin ölümüne sebep olmustur. Mikrobu çomak seklinde, bir basildir. Hong Kong'da çikan bir salginda Yersin ve Kitasato (1884) tarafindan kesfedilmistir.

Hastalik genellikle kemirici hayvanlar (bilhassa fare) arasinda salginlar seklinde görülür. Bulasmis hayvanlardan insanlara, pireler vâsitasiyle geçer. Ayrica insanlar arasinda damlacik enfeksiyonu (teneffüs yolu) Ile de bulasma olur.

Pire vebâlî hastanin kanini emdigi zaman bakterileri alir ve bakteriler pirenin yutaginda çogalirlar. Pire kan emmek için hortumu ile soktugunda, bir tikaç seklinde ürernis olan bakterileri soktugu yere kusar ve bundan sonra kan emebilir. Pirelerin diskilarinda da bakteri bulundugundan diskilari veya ezilmeleri ile de bulasma olabilir.

Veba basili lenfa dokusuna yerlesme egilimi gösterir. Karaciger, dalak, kemik iligi ve akcigerde cerahatlenmeye yol açar. ölüm oram hiyarcik vebasinda °/o 30-90, akciger vebasinda % 70-100'dür.

Son yillarda genis salginlarin görülmememesinde hastalarin tedâvîsinde etkili antibiyotiklerin kullanilmasi yaninda karantinanin iyi uygulanmasinin önemi vardir. Veba sübhesi olan sahislar en az bir hafta karantinaya alinmalidir." (Prof. Enver Tali Çetin, înfeksiyon Hastaliklari, Istanbul Üniversitesi Tip Fakültesi Klinik Ders Kitaplari Serisi, 1979. s. 141-144).

[50] Bu hadîsin degisik yollardan ve küçük farklarla gelen onalti kadar rivayetlerini Müslim de Tibb'da toplamistir: Müslim Ter., VII, 70-75.

[51] Bu "Amvâs Tâûnu" diye meshurdur. Amvâs, Suriye'de hastaligin ilk çiktigi yerin ismidir. Umer'in devlet baskanligi zamaninda, ve hicretin onyedinci yilinda, sonlarinda meydana gelmisti. Bu salgin hastalik Suriye, Misir ve Irak'i kaplamis ve aylarca devam etmistir. Sarihler en tahrîbkâr günlerinden üç gün içinde yetmisbin kisinin öldügünü bildirmislerdir. Suriye ve Irak'taki ordu zayiatinin mikdâri yirmibesbine ulasmis ve en çok tahribati Suriye'de yapmisti. Oradaki islâm ordusu Ebû Ubeyde, Muâz ibn Cebel gibi baskumandanlarini ve birçok ünlü mücâhidlerini hep bu veba salgini yüzünden kaybetmistir.

Hz. Umer îcâb eden saglik tedbîrlerini görüsüp karâra bagladiktan sonra, Serg denilen yerden geri dönmüstür.

Bu hadîsi Müslim de Tibb'da getirmistir. Müslim Tercemesi, VII, 75-78 *'2219" sahîfelerinde bâzi açiklamalar da verilmistir. Keza bu Sahîh-i Müslim Tercemesi, I, 61-62. sahîfelerinde de Kader bahsi ile ilgili olarak hasiye yapilmisti. Orada kadere dâir bir iki rivayet daha vardir.

[52] Bu da geçen Abdurrahmân ibn Avf hadîsinin baska yoldan bir rivayetidir.

[53]
Bunun birkaç rivayeti Medine'nin Faziletleri Bâbi'nda geçmisti.

[54]
Bu Cihâd'da daha uzun bir metinle geçmisti ki, "Sehîdler bestir..." diye basliyordu.

[55]
Basliga uygunlugu açiktir. Bunun birer rivayeti îsrâîl ogullari'ndan zikredilen-ler'de ve Tefsîr'de geçmisti.

Bu ve benzeri hadîsler böyle umûmî salgin hastalik felâketlerine ma'rûz kalanlara teselli edici birer ümîd kaynagi oldugu gibi, kanser ve emsali iyilesme ümîdi zayif hastaliklara ve musîbetlere ugrayan îmânli kimselere de en güvenilir teselli reçetelerindendir. Çünkü hiçbir gamli, acili musîbet-zedeye Allah ve Rasûlü'nün sözlerinden daha sifali, daha teselli edici bir deva reçetesi ve tesellî sebebi yoktur: "Haberiniz olsun ki kalbler ancak Allah'i anmakla mutmain olurlar" (er-Ra'd: 28).

"And olsun sizi biraz korku, açlik, mallardan, canlardan ve mahsûllerden yana eksiltme ile imtihan edecegiz. Sabredenlere müjdele ki, onlar kendilerine* bir musibet geldigi zaman: Biz Allah 'a aidiz ve biz ancak O 'na dönücüleriz, diyenlerdir. Onlar; Rabb 'terinden magfiretler ve rahmet hep onlarin üzerindedir. Onlar dogru yola erenlerin tâ kendileridir" (el-Bakara: 155-156).

... Allah'in olmak ve Allah'a dönmek zevkine erisebilecek hiçbir zevk ve hiçbir tesellî yoktur. Ve Allah'a kavusmanin üstünde ni'met ve ulviyet tasavvur edilemeyecegi için bununla telâfi olunamayacak, unutulmayacak hiçbir zâyiât, hiçbir iztirab, hiçbir musibet olamaz IHakk Dîni, IV, 2907).

"Biz muhakkak Rabb 'imize dönücüleriz " (ez-Zuhrûf: 14) âyeti de Islâm'da en büyük teselliyi ifâde eder. Bu lafiz te'kîdsiz olarak el-A'râf: 125 ve es-Suarâ: 501de de geçer.

[56]
er-Rukye, hasta hakkinda sifâ dilemek için Kur'ân ile Allah'in isimleri ve sifatlan ile Yüce Allah'a duâ ve iltica eylemektir (lbnu'1-Esîr, en-Nihâye)

Kur'ân-i Kerîm'deki "Kulhuve'llâhu ahadi; Kuleûzu bi-RabbVl-felâk; Kul eûzu bi-Rabbi'n-nâs" Sûreleri'ne "Muavvize Sûreleri", yâni Allah'a Sigindiri-ci Sûreler denir. Peygamber dâima bu üç sûre ile Allah'a siginirdi. Peygamber bu siginma dualarini yalniz hastalanip rahatsizlandigi zamanlarda degil, fakat her aksam yatagina yatarken de okurdu (Buhârî, Fadâilu'l-Kur'ân).

Kur'ân-i Kerîm, bu sigindinci üç sûre ile son bulmustur. Bunlar bütün insanliga ihsan edilmis en güzel, en vecîz ve en câmiali siginma, korunma dualaridir. Ihlâs Sûresi bütün sirk ve îmânsizlik serrlerinden insani Allah'a sigindirir, el-Felâk ve en-Nâs Sûreleri de bütün mahlûkaatin maddî ve ma'nevî, görünür ve görünmez serrlerinden Allah'a sigindirir. Allah'a siginip Allah'in himayesine mazhar olanlar da her türlü serrlerden ve kötülüklerden tam ma'nâsiyle korunmalari ümîd edilir. "Vallâhu hayrun hafizan ve huve erhamu 'r-râhimîn = Allah en hayirli koruyucudur, O, merhamet edenlerin en merhametlisidir" (Yûsuf: 64).

Bütün kötülüklerden ve serrlerden insanin en iyi korunmasina sebeb olan el-Bakara: 255. Kursî Âyeti'ni de her zaman ve her firsatta çok çok okumalidir. Bunun çok etkili koruyucu oldugunu da Peygamber, ümmetine haber vermistir.

"Tedâvî'de Duanin Yeri", "Islâm Medeniyeti Dergisi, 1973 Haziran sayisinda Abdullah Aydemir'in 10 sahîfelik uzunca ve güzel makaalesi okunmaga deger! Bunu daha evvel de tenbîh etmistik.

[57]
Bu ma'nevî bir nisbettir, sarîh degildir. Bundan dolayi müellif bunu marazlan-dirma sîgasiyle getirdi.

[58]
Basliga uygunlugu "Sahâbî Ümmü'l-Kur'ân'i okumaga basladi" sözünden alinir. Ümmü'l-Kitâb da el-Fâtiha Sûresi'dir.

Bunun.bir rivayeti Icâre'de, "Fâtihatu'l-Kitâb ile rukyede verilen ücret bâ-bi"nda geçmisti.

[59]
Basliga uygunlugu "Bir bölük koyun sürüsü karsiliginda Fâtihatu'l-Kitâbi okudu..." sözündedir. Hadîs, Fatiha Sûresi'yle duâ etmek mukaabilinde ücret sart kilmanin caiz olup olmayacagi sorusuna cevâb teskil etmektedir. Mezheb imamlari bu konuda ihtilâf etmislerdir... Bâzilari bununla Kur'ân ögretme karsiliginda ücret almanin cevâbina delîl getirmek istemislerdir.

Bu hadîs, Buhârî'rîm Müslim'den ayri olarak rivayet ettigi hadîslerdendir. Aslinda Icâre Kitâbi'nda geçen Ebû Saîd el-Hudrî hadîsinin baska yoldan bir rivayetidir. Tirmizî ile îbn Mâce'nin rivayetlerinde bu seriyyenin otuz kisi oldugu, baskanlarinin da Ebû Saîd oldugu ve onun tarafindan hastaya duâ edildigi açikça söylenmistir.

Bu hadîs, Kur'ân karsiliginda ücret almayi degil, duâ ile ma'nevî tedâvî kar-. sihginda ücret sart kilmayi ifâde etmektedir. Hanefîler hadîsin son fikrasini "Allah'in Kitabi ile duâ mukaabili alinan ücret" diye te'vîl etmislerdir.

[60]
Basliktaki "Rukyetu'l-Ayn"dan murâd, göz hastaliginda okunmak degil, göz degmesine karsi okunmak demektir.

Hadîsteki "Bana emretti" yâhud "Emretti" suretindeki tereddüdlü rivayet râvîye âiddir. Râvî Âise'nin bu iki sekilden hangisini söyledigini kestireme-digindenböyle terdîdli olarak rivayet etmistir.

Rasûlullah'in göz degmesine karsi yapilmasini emrettigi rukye "Âyetu'l-Kursî" gibi ilâhî isimleri ve sifatlari ve Yüce Allah'i zikri havî diger âyetleri oku-' mak suretiyle Allah'tan sifâ ve korunma dilemektir. Bu okuma bir duâ ve niyazdan ibarettir. Duâ ve niyaz kapisi ise kullara dâima açiktir. Bu okuma ve dualar bir nevi' rûhânî tedavidir. Rûhânî ve ma'nevî tedavinin beden ve rûh üzerindeki muazzam ve yapici te'sîrleri de her devirde sayisiz tecrübelerle sabit olmus gerçekler cümlesindendir. Dînen yasaklanmis olan rukye, efsûncularin ve cinnleri teshîr Iddia eden cincilerin nefesli, merasimli rukyeleridir. Çünkü bunlarin rukyelerinde insanliga dînî, iktisadî, ahlâkî, sihhî zararlar var olagelmistir.

Buhârî'nin ilk sarihlerinden el-Hattâbî, söyle demistir: "Rasûluliah'm göz degmesine karsi okumasini emrettigi, "Kur'ân kaariâlari" adiyle anilan Âyete'l-KursîgIbi, ilâhî isim ve sifatlari ve Yüce Allah'i zikri hâvî âyetleri temiz nefisler sâhibleri diliyle göz degmesine ugramis olanlara okunmasidir. Bu okunma, rûhânî tedavidir. Evvelki zamanda sâlih kimselerin okumalarinin büyük mevkii vardi. Fakat bu sinif fazîletli insanlar bulunamayacak derecede azalmistir. Bu sebeble halk, cismânî tedâvîye meyletmistir. Çünkü rûhânî tedavinin hastalik üzerinde te'sîri görülmez olmustur. Ser'an nehyedilmis olan nefes, efsûncularin ve cinnleri itaat ettirme iddia eden cincilerin nefesidir" (Aynî, X, 187).

[61]
el-Nazra, temre vezninde ayib ve nâkisaya, ayib ve heybete, çirkinlige, çirkin hey'ete, cismin degisip çirkinlesmesine... denilir. Bir kavle göre cinn taifesinin nazarina ugramaga denir. Sârih der ki, "Peygamber yüzünde sarilik bulunan bir kiz gördü..." hadîsi bu ma'nâdandir... (Kaamûs Ter.)

[62]
Basliga uygunlugu apaçiktir. Nazar degmesi ile ilgili görülen su âyeti ve bir tefsir özetini burada zikretmek yerinde olacaktir: Hakikat o küfredenler, zikri isittikleri zaman az kaldi seni gözleri ile kaydiracaklardi (d-Kalem: 51).

Kâfirler o zikri; Allah tarafindan ögüt olarak okudugun Kur'ân'i isittikleri vakit, az daha Seni gözleri ile kaydiracaklardi. Onun yüksekligini öyle hissetmislerdi ki, kiskançliklarindan az daha göz degmesine ugratacaklar, aç ve kötü gözlerinin serriyle ellerinden gelse helak edeceklerdi. Demek ki, öfkenin bedende bir hükmü oldugu gibi, gözlerin de karsilarindakine bakislarina göre iyi veya kötü bir hükmü vardir. Kimi elektrik gibi dokunur çarpar, miknatislar, manyetize eder, kimi meclûb olur, kimi de aldigi teessürle hasedinden bir gayza düser, türlü türlü sû'ikasde, mekrlere karisir ki, maddî veya ma'nevî, bunun herhangisi olursa olsun, hedefine erdigi surette isâbet-i ayn, göz degmesi veya nazaf ta'bîr olunur. Bunun hakkinda uzun uzadiya sözler söylenmis, inkâr edenler, isbât edenler olmus ise de biz tafsiline Iüzûm görmeyerek bu kadarla yetiniyoruz. Keyfiyeti ne suretle olursa olsun isâbet-i ayn vardir; Allah korusun, göze batmak tehlikeli birseydir. Allah koruyacagi kullari için ona karsi bir siper yapar. Kâfir bu sûre ile veya bundan evvel Kur'ân'i Ilk isittikleri zaman onun nazm ve ma'nâsiyle yüksekligini ve Peygamber'in ona mazhariyyetini son derece kiskanmis ve hemen hemen yiyecek gibi bütün nazarlarini O'na dikmis, O'nu kaydirmak istemisler; O, onlarin o derece nazarlarim çekmisti... (HakkDîni, VII, 5304-5305).

[63]
Basliga uygunlugu "Her zehirli hayvan sokmasindan rukye..." sözünden alinir. Çünkü "Hâme", sokan yâhud isiran herseydir. Hattâbî; Bu, akreb ignele-mesidir de

denildi, demistir.

[64] "Su bizim yurdumuzun topragidir" sözü ile maksad, Medine topragidir. "Bâzimizin tükürügü"sözü ile de maksad, Peygamber'in kendi tükrügüdür. Gerek Medine topraginin ve gerek Peygamber'in tükrügünün seref ve bereketi vardir. Peygamber, Allah'tan sifâ dilerken sehâdet parmagina tükrügünden bulastirir, sonra parmagini topraga kordu. Parmaga bulasan toprakla hastayi sivazlardi. Sivazlarken de hadîsteki sifâ istemeye dâir kelâmi söylerdi (Nevevî).

[65] Eger "Hadîsin bu basliga ilgisi nedir? Çünkü hadîste rukye yoktur..." dersen, ben bu taavvuz, yâni Allah'a siginmak da rukyedir derim (Kirmânî).

Bâzilari bu hadîste "Tüflesin" sözü murâd edilmistir dediler. Ben dedim kI: Baslik, rukyede nefes hakkindadir. Hadîste ise nefes, ru'yâ hakkindadir. O hâlde uygunluk sirf nefes etmenin zikrindedir. Lâkin nefes bu konuda mesru' olunca, buna kiyâsen bundan baska yerde de mesru' olur. Böylece baslikla hadîs arasinda uygunluk hâsil olur... (Aynî).

[66] Bu hadîsle baslik arasindaki uygunluk da geçen hadîste zikrettigimiz sekildedir.

[67] Basliga uygunlugu "Okumaya ve adama tüflemeye basladi"sözlerinden alinir. Bu hadîs Icâre Kitâbi'nda ve bir rivayeti de yakinda geçmis ve oralarda bâzi açiklamalar verilmisti.

[68] Basliga uygunlugu "Eliyle meshederdi..." sözündedir. Bununda bir rivayeti yakinda geçmisti.

[69] Bâzi nüshalarda bu baslik "Erkege rukye yapan kadin hakkinda bâb" seklinde gelmistir.

[70] Basliga uygunlugu Âise'nin "Kendisine ben okur, nefes ederdim..." sözündedir. Bunun bir rivayeti yakinda "Rukyede nefes etmek bâbi"nda geçmisti.

[71] Basliga uygunlugu "Onlar efsun yapmazlar" sözündedir.

Bunun bir rivayeti "Daglama yapan kimse bâbi"nda çok küçük bâzi lafiz farkliliIdariyle geçmistir.

Ikinci zâtin sorusuna böyle olumsuz cevâb vermekle Peygamber, suâl sorma kapisim kapatmis oluyor. Yoksa mecliste bulunanlar tarafindan suâller uzayip gidecekti.

Bu hadîs, sebeblere gönül vermeyen, elemler ve musibetler karsisinda sar-sümayarak tevekkül makaaminin en yüksek mertebesinde bulunan nüfûs-i râ-diye ashabi ehlu'llâhin en büyükleri hakkinda oldugu asikârdir. Onun için bunlardan key ve istirkaanin terki evlâ olacagina istidlal olunabilirse de, umûm Için mutlakaa men' ve nehyine istidlal muvafik olmaz... (HakkDîni, VIII, 6390).

Bu hadîs hakkinda güzel bir açiklama yapilmistir:

Bu daglama hadîsi 4 nevi'yi içine almistir: BIrI Peygamber'in bunu islemesi; ikincisi bunu sevmemesi; üçüncüsü daglamayi terkedeni övmesi; dördüncüsü de bundan nehyetmesidir.

Bunlar arasinda -Allah'a hamdolsun- tearuz yoktur. Çünkü Peygamber'in bunu islemesi, cevazina delâlet eder. Bunu sevmemesi de bundan men'e delâlet etmez. Terkedicisine sena eylemesine gelince, bu da onu terketmenin evlâ ve ef-dâl olduguna delâlet eder. Âmmâ bundan nehyetmesine gelince, bu da ihtiyar ve kerahet yolu üzere veyâhud daglamaya muhtaç olmayan nevi'den iken belki derd meydana gelmesi korkusundan dolayi yapar olmak üzeredir (Ibnu'l-Kayyim, et-Tibbu'n-Nebevî, s. 50; 1957/1377 el-Kaahire baskisi).

[72] et-Tiyere ve't-Ttvere, Inebe vezninde, kendisiyle tese'üm olunan yaramaz fala denir. Sârih der ki, fal daha umûmîdir. Tiyere daha husûsîdir ki, âdî ve degersiz fala mahsûstur... (Kaamûs Ter.).

Hadîsteki Tiyere, bir maksada gitmek üzere evinden çikan yolcunun önünden kus yâhud bir hayvan geçmesiyle, bunu ugursuz sayip maksadina gitmekten vazgeçmesi ve geri dönmesidir. Bu, Câhiliyet âdetlerinden idi. Ne menfaat celbine, ne de mazarrat def 'iyle ilisigi olmayan ve ferdin irâdesini kirip sahsî tesebbüsüne engel olan bu zararli âdet, Islâm'da men' olunmustur.

Hadîsin son kismindaki "Kadinin ugursuzlugu"nu, dilinin saldirgan olmasi, dogurgan olmamasi; evin ugursuzlugunu darligi ve komsularinin kötülügü; binitin ugursuzlugunu da üzerinde gazve edilmemesi ile te'vîl ettiler. Imâm Mâlik ise bunlari te'vîl etmeyip oldugu gibi bakî kildi. Âise ise bunlarda ugursuzlugu reddetti de, bunlarda ugursuzluga, ancak Câhiliye halki kaail olurlardi, dedi... (Kastallânî).

Bu hadîsin ma'nâsmi en iyi ta'yîn eden bir hadîs de sudur: Rasûlullah: "Eger birseyde ugursuzluk olsaydi, o, kadinda, alta, meskende olurdu " buyurmustur (Buhârî, Cihâd; Seni ibn Sa'd'dan).. Bunun ilk kismi olan "Eger ugursuzluk olsaydi" sart cümlesi, bu üç seyde de ugursuzluk olmadigim açikça ifâde etmektedir. Bunlarda ugursuzluk olmayinca, baska seylerde de olmaz.

[73] Tese'üm, birseyI ugursuz ve hayirsiz saymaktir. Tefe'ül de birseyi ugurlu ve hayirli saymaktir. Güzel sözle tefe'üle en güzel misâl, Hudeybiye'deki müzâkereler sirasinda Süheyl ibn Amr'm gelisi duyulunca Rasûlullah'in "Süheyl" ismiyle tefe'ül ederek "Isiniz kolaylasti" buyurmasidrr.

[74] Buhârî bunu burada, üst taraftakinden ayri bir senedle getirmistir. Nitekim bu husus, metnin senedinde de açikça görülür.

[75] Bu hadîste sayilan terimler hakkinda dah'a önce geçtikleri yerlerde gerekli ta'rîf ve açiklamalar verilmisti.

[76] Kehânet: Gaybdan haber vermek, falcilik eylemek ma'nâsinadir, bakicilik eylemek ta'bîr olunur. Kihâne: Kitabe vezninde, kâhinlik san'atina denir. Sârih der ki: Eskiden Arablar'da kâhinler olurdu. Sikk ve Salih adlarindaki sahislar gibi ki bunlar, seytânlar asumana çikmaktan men' edilmis olmadiklarindan, bâzi hâdiseleri ve haberleri meleklerden kulak hirsizligi yapip onlari nakleyle-meleri ile haber verirlerdi. Sonra Peygamber'in zuhurunda âsumâne çikmaktan men' edildiler ve bâzilari cinn taifesinden huddâmi, = hizmetçiler) kullandiklarini iddia ederler. Cinnler ise gaybi bilmezler: "De ki: Göklerde ve yerde gaybi Allah'tan baska kimse bilmez" {en-Neml: 65) (Kaamûs Ter.)

Ibnu'l-Esîr'in en-Nihâye'de beyânina göre: Kâhin, gelecek zamanda olacak seylerden haber alip vermeye ugrasan ve sirrlan bilmek iddiasinda bulunandir...

Râgib el-Isfahânî de el-Müfredâfmda der ki: Kâhin, gizli geçmis haberleri bir nevi' zann ile ihbar edendir. Arrâf da gelecek haberleri yine bir nevi' zannla ihbar edendir. Ve bu iki san'at kâh hatâ eder, kâh isabet eder. Zann üzere kurulmus olduklarindan dolayi Peygamber (S): "Her kim arrâfa veya kâhine-gi-der de, onu dediginde tasdik eylerse o, Ebu 'l-Kaasim 'a indirilmis olana küfretmis demektir" buyurdu.

Yildiz hükümleri, remi, cifr, türlü falcilikla bakicilik, manyetizm, spritizm, pisisizm, metapsisizm, rûh haletleri ile medyumluk yapan, onunla ugrasan böyle kimseler her zaman, her yerde bulunagelmistir... (Hakk Dîni, VII, 5343-5344).

Bunlarin hepsi birer çesit kehânettir. Islâm bunlarin hepsini yalan saydi, bunlari tasdik etmeyi nehyetti.

Bu adamin kâhinlere benzemesi, kâhinlerin hakki ibtâl ve hakikati gizlemek için seci'li, kaafiyeli söz söylemeleri yönündendir.

[77] Bu, Ebû Hureyre hadîsinin baska yoldan daha kisa bir rivayetidir.

[78] Basliga uygunlugu son fikrasmdadir.

[79] "Onlar hiçbirsey degillerdir", yânî kâhinler i'tibâra deger hiçbirsey üzerinde degillerdir! Onlarin sözleri, hiçbir hakikati bulunmayan bâtildan ve yalandan ibarettir

(Nevevî).
Kâhinlik, Muhammed'in Peygamberligi ile kesilmis ve son bulmustur. Fakat onlara benzemege çalisanlar bakî kalmistir. Iste bu gibilere gitmek nehye-dilmistir. Artik onlara gitmek ve onlan tasdîk etmek halâl olmaz (Kastallânî).
[80]
Bu âyette eski bir medeniyet merkezi olan Bâbil halki arasinda yaygin iki garîb seye isaret edilmistir; Birisi seytânlarin halka ögrettikleri sihir, öbürüsü Hârût ve Mârût isminde iki melege ilham olunup, bunlar ma'rifetiyle o zamanki Israîl ogullari'nin bildikleri bâzi hükat sirlari. Bu ikincisi haddizatinda bir sihir degil; fakat fesâd ehlinin elinde küfür vesîlesi olabilecek bir hakikat iken, bu seytânlar onu sirf sihir için ögretmislerdir. Hârût ve Mârût bunu ögretecekleri zaman: "Biz ancak fitneyiz, imtihan için gönderilmisizdir...." demedikçe ve bu yolda nasihat etmedikçe, onlari bir kimseye ögretmezlerdi. Gelisigüzel herkese bellet-mezlerdi. Sû'i isti'mâlden, küfürden, sihirden men' ederlerdi. Bu seytanlar ise böyle yapmadilar da bil'akis bunlar herkese sihir ögrettiler.
Bu iki melek ve bunlarin ögretmeleri hakkinda Elmalih Muhammed Ham-dî Yazir söyle diyor: Bizim âyetten anladigimiz sudur: Meleklerin insanlara ta'-lîmi ya vahiy, yâhud ilham demektir. Hârût ve Mârût'un Cibril gibi vahiy meleklerinden olduklarina delîl yoktur. Bil'akis âyet bunlari "Münzelun bih" degil, "Münzelun ileyh" gösterdiginden, nüzulde tâli' mertebe meleklerinden olduk lan zahirdir. Binâenaleyh ta'Iîmleri de Peygamber'e olan vahiy derecesinde olmayip, ilhâmât kabîlinden olmak zihne gelendir. îlhâm ise herkese olabilir... {Hakk Dîni, I, 436-450).
Demek ki, eski bir medeniyet merkezi olan Bâbil sehri ahâlîsinden birtakim kimseler iki suretle, böyle Iki ilâhî kuvvet ile ilhama mazhar olmuslardir ve kötü yolda kullanmanin küfr olacagini da ögretmislerdir. O hâlde bu iki melege indirilen ve Bâbil halkina ilham yoluyla ögretilen bu seyler, aslinda sihir degildir. Lâkin sihir hâlinde kullanilabilir ve böyle kullanilmasi muhakkak küfr olurdu. Her ilim böyledir. Aslinda ilmin hepsi muhteremdir ve fakat büyüklügü nisbetinde ilmî haysiyetiyle hayra, serre müsâiddir. Ilim ne kadar hârikali, ne kadar ince ve yüksek olursa serr ve fesadi, fitne ihtimâli de o nisbette büyük olur... Iste Bâbil'de Hârût ve Mârût ilhâmiyle ögretilen seyler de buna benzer oldugu anlasiliyor...
[81]
Buhârî bu baslikta sihre delâlet eden bâzi âyetleri sihir isinin varligma delîl yapmak üzere getirmistir. Sihir hakkinda doyurucu özet bilgiler için: Âsim Efendi, Kaamûs Tercemesi, "Sihr" maddesi, II, 382; Ebu'l-Bekaa, el-KüMyât; Hakk Dîni, I, 436-450; VII, 6359-6369; Tecrîd Ter., VIII, 260-272; Islâm Ansiklopedisi, X, 599-611 ve Sihr hakkinda yazilmis diger müstakil kitâblar okunmalidir.
[82]
Hadîsin bastiga uygunlugu "Bir adam Rasûlullah'a sihir yapti" sözündedir. Bunun bir rivayeti ayni isnâdla Bed'u'1-Halk, "Iblîs'in sifati bâbi"nda da geçmisti.
Sihr'in Lügat ve Örf Ma'nâlari Hakkinda Bir Özetleme es-Sahr: Sîn'in fethi ve hâ'nm sükûnu ve fethi ile ve sîn'in dammi ile lügattir; akcigere denir. Türkî'de "Uygân" ta'bîr olunur... Müellifin el-Basâir'de beyânina göre, Sihr, hulkûmun ucuna ve akcigere denir ve mecazen bedenden ona muhâzî olan uzva da denilir. Ve sihir ki câdûluga denir. Fi'l-asl bir adamin sahrina, yânî akcigerine vurup onu mütegayyir ve sersem eylemek ma'nâsi-na masdar olup, sonra câdûlukta kullandilar. Ve sihir üç türlüdür: Birincisi sirf aldatma ve hayâle düsürmelerdir ki, hakîkati yoktur. Su'bede ve gözbagcilik ta'bîr olunur. El hafifligi ve sür'atten nes'et eder. ikincisi seytânlara yaklasmak sebebiyle bâzi mertebe yardimlarini çekmekle olur. Üçüncüsü, küfrü irtikâb ile efsun ederek suretleri ve tabîatleri gûyâ tagyir ederler. Meselâ bâzi adami esek yaparlar. Bu dahî gerçi müessirdir, lâkin hakîkati yoktur. Sihir yapilan kisi, ken disini esek oldum kiyâsi ile esekcesine sîve eder. Herhalde sihrin vukû'u vardir. Nitekim Muavvizeteyn ol bâbda inmistir...
Sîn'in kesriyle, mutlakaa alindigi yer veya alinmasi latîf ve ince olan seye denir, ma'rûf câdûluga ve gözbagciliga denir. Nitekim zikr ve tafsîl olundu (Kaa-mûs Ter.)
Bütün bunlarda ince bir hîle hud'a ma'nâsi bulunmakla beraber, hakîka-ti yoktur demek, büsbütün yalandan ibarettir demek de degildir. Maddî ve rû-hânî olarak gizli birtakim sebebler kullanmakla hakîkat tahrif edilerek yapilan ve mâhiyetinde mutlakaa bir seytanet ve hud'a ma'nâsi bulunan ve bu suretle birtakim kimseleri manyetize ederek (yânî miknatislar gibi cezb ve teshir ederek) irâdesine râm eyleyen habîs bir san'at diye de ta'rîf olunabilir. Nitekim Ebû'l-Bekaa, el-Külliyât 'inda bunlarin hepsini sâmil olmak üzere sihrin örfî ma'nâsi-ni söyle ta'rîf eylemistir: Kesr ve sükûn ile Sihr, habîs nefislerin birtakim ef'âl ve ahvâle ugrasmasidir ki, o fiillere bâzi harikulade isler terettüb eyler. Maamâ-fîh muârazasi imkânsiz olmaz. Ezherî'nin Ferrâ ve sâireden nakline göre, asil lügatte Sihr, sarftir, yânî çekip çevirmek, birseyi yönetimden çikararak tagyîr ve tahvîl eylemektir. Ve hîleler ve san'atler erbabinin âletler ve edatlar yardi-miyle yaptiklari fiillere ve elçabuklugu ile yapilanlara sihr denmesi de birseyi cihetinden sarf ve tahvîl eylemek ma'nâsi bulunmak i'tibâriyle, lugavî hakikattir. Kelâmî sihr de, kelâmin garabeti ve kalblerde müessir olan letafetidir ki, onlari sihr gibi bir hâlden bir hâle tahvîl eyler. "înne mine't-beyâni le-sihren" hadîsinin ma'nâsi da sudur: Insani medheder, onda sâdik olur, dinleyenlerin kalblerini ona çevirir; ayni zamanda zemm de eder, onda da sâdik olur, ona da kalblerini çevirir. Ashabimizin mezhebinden sahîh olan, onu ögrenmek mutlak olarak haramdir. Çünkü o mahzurlu seye vesile edinmektir. Ondan çekinip korunmak en iyisi ve en ihtiyâtlisidir (s. 375).
[83]
Buhârî hadîsi burada böyle kisaltilmis olarak getirdi. Vasiyetler KItâbi'nda, "Ye-tîm mallarini zalimlikle yiyenler... " (en-Nisâ: 9) babinda, bu isnâdla tamâmim getirmistir. Hadîste mühlikât, yânî insanî faziletleri öldüren ma'siyetler yedi olmak üzere sayilmistir. Bunlardan birinci sirada olani, Allah'a ortak tanimak'-tir. Sirk, lügatte bir kimseyi digerine ortak kilmaktir. Burada kasdedilen ma'nâ:
Allah'tan baska bir ilâh, bir ma'bûd edinmek ve kabul etmektir. Hadîsteki ikinci sirada da sihir yapmak, yaptirmak ve sihir isleriyle ugrasmak sayilmistir. Basliga da bu ikisi konulmustur.
[84]
Basligi soru ile getirmesi, bu konudaki ihtilâfa isaret etmek içindir. Buhârî basligi soru ile zikredince, Katâde'den rivayet olunani getirmesi, sihrin çikarilmasinin cevazini tercîh ettigine isaret içindir... (Aynî).
[85]
Basliga uygunlugu "Nihayet onu çikarmak istedi... ve çikarildi" sözlerindedir.
Kaadi Iyâz, es-Sifâj? Hukuki '/-Mustafâ 'da: "Âise hadîsinin rivayetlerinde sihir Peygamber'in aklina, kalbine, i'tikaadina degil, ancak cesedine ve uzuvlarinin zahirine dokunmus oldugu ve yapacak gibi tahayyül edip de yapamamis oldugu sey de yine rivayetin birisinde açikça söylenmis oldugu üzere ehline yaklasacagini zannedip de yaklasamamasindan ibaret bir tutukluktan baska birsey olmadigi beyân olunarak gelmistir" diye tavzîh eylemistir... (Hakk Dîni, VIII, 6357).
[86]
Bu baslik tekrar edilmistir, bunun ayni biraz önce geçtigi için bâzi nüshalarda bu düsürülmüstür.
[87]
Iki hadîsteki sihrin çikarilip çikarilmamasi hakkindaki isbâî ve nefi' arasini cem' etmek için, sihir, hurma kapçigindan çikanlmayarak, kapali sekilde oldugu gibi kuyudan çikarilmistir (Kastallânî).
[88]
Hadîsin basliga uygunlugu sâdece "Beyân sihirdir" lafzmdadir. Çünkü hadîsin lafzi "Sübhesiz beyândan bir ney'i sihirdir" seklindedir. Bunun bir rivayeti Ni-kâh'ta hutbe bâbi'nda geçmisti..
Îbnu'1-Esîr, en-Nihâye'de der ki: "Arab'in kelâminda sihir, birseyi vechinden sarf ve tahvil eylemektir". Kaamûs'tz: "Sîn'in fethiyle Sahr akciger ve zammi ile Suhr, yürege denilir; sîn'in kesriyle isim olarak Sihr, tutumu latîf ve ince olan herhangi seye ve fiile denir, masdar olarak da hud'a yapmaya ve cadilik ve gözbagcilik etmeye denilir".
Râgib el-Isfahânî der ki: Sahr, hulkumun ucu ve cigerdir, Sihr'in de bundan türemis oldugu yânî cigere isletmek ma'nâsindan alinmis oldugu söylenmistir ve Sihr birkaç ma'nâya itlak olunur... Kelâmî Sihr de, kelâmin garabeti ve kalb-lerde müessir olan letafetidir ki, onlari sihir gibi bir hâlden bir hâle tahvil eyler. Bu "Inne mine'l-beyâm le-sihran " hadîsinin ma'nâsi da (Kaamûs'un beyâni üzre) Allahu a'lem sudur: Insani medh eder, onda sâdik olur, dinleyenlerin kalblerini ayni zamanda zemm de eder, onda da sâdik olur, ona da kalblerini çevirir, en-Nihâye'dt lbnu'1-Esîr bu hadîsi söyle açiklamistir: Yânî beyânin bâzisi vardir ki, hakk olmasa bile dinleyicilerin kalblerini çevirir. Bir de denilmistir ki, bunun ma'nâsi: Bâzi beyân vardir ki, onunla sihir yapanin sihirle kazandigi günâh gibi günâh kazanilir. Buna göre hadîs, kötüleme siyâkindadir (Bu ma'nâ Imâm Mâlik'e nisbet olunmustur). Medh siyakinda olmasi da caizdir. Çünkü onunla kalbler meylettirilir, darginliklar hosnûd edilir, sertler

yumusatilir, indirilir. Sihir de Arab kelâminda birseyi vechinden çevirmektir. Râgib da bunun hakkinda söyle der: Sihirden bazen hüsnü tasavvur olunur. Nitekim "Inne mine'l-beyâm le-sihran" denilmistir. Bazen de fiilin inceligi tasavvur olunur. Nitekim tabîbler: "Tabiat sâhirdir" derler.

Bunlardan anlasiliyor ki, sâde güzellik ve letafet ve incelik i'tibâriyle sihir denmesi mecazdir. Aslinda sarf ve tagyîr ile sirri bir hud'a ve seytanet ma'nâsi vardir. Örfî ma'nâsi olan büyücülüge, câdûluga itlâki da bu i'tibâr ile ve habaseti haysiyyetiyledir... Arabça'da sihre bir de Tibb tâbir olundugu ve sihir yapilana Matbûb denildigi de anlasiliyor ki, bu bizim lisânimizda da vardir. ' 'Fulâna büyü yapilmis", yâhud "O büyülü imis" ma'nâsina "Ona ilâç yapilmis", "O ilâçli imis" denilmek de yaygindir... (Hakk Dîni, VIII, 6359-6362).

[89]

Acve, Medine hurmalarinin en iyi nev'idir, siyaha meyillidir. Âsim Molla'nm bildirdigine göre bu hurma nev'ine, dilimizde balçik hurma ta'bîr olunur. Bu hurmanin zehirden ve sihirden korunma te'mîn etmesi, Rasûiullah'in bu hurma hakkinda duâ etmesinden dolayi teberrük cihetiyledir, yoksa bunun hilkati ve tabîati cihetiyle degildir. Bu korunmuslugun Medîne hurmasina tahsisi ve sayi sinin yedi olmasi sebebi ve hakikati, Rasülullah'ca bilinen islerdendir. Bizce hükmü ma'lûm olan islerden degildir. Nitekim namaz rek'atlerinin sayilari ve zekât nisâblan da böyledir. Bunun bir rivayeti Taam Kitâbi'nda "Acve hurmasi bâbi"nda geçmisti.

[90]

Yûnus'un rivayetinde Ebû Seleme ibn Abdirrahmân: Yemîn olsun Ebû Hureyre bize o hadîsi tahdîs ederdi. Ebû Hureyre bunu unuttu mu, yoksa ikisinden biri nesh mi olundu, bilemiyorum, demistir. es-Sefaksî de: Belki bu, Ebû Hureyre'nin ridâsini yayip da sonra yummasindan Önce Peygamber'den isitmis oldugu hadîslerdendir, dedi (Kastallânî).

Ebû Hureyre'nin "Lâadvâ... "hadîsini unutmus olmasi, hadîsin sahîhligi-nI bozmaz. Çünkü bunca sahâbîlerin huzurunda söylenmis ve naklolunmustur. Bu sebeble Buhârî gibi Sahîh ve Sünen sahihlerinin kitâblarina geçmistir. Menfî ile müsbet arasi söyle birlestirilmistir: Üst taraftaki hadîste hastaligin kendi kendine sebebsiz sirayeti nefyedilmis ve hastaligin bir sebeble ve Allah'in takdiriyle sirayet ettigi bildirilmistir.Ikinci hadîste de hasta hayvanlarin saglam hayvanlarla karistirilmamasi, zîrâ karisma sebebiyle ve Allah'in takdiri ile sirayetin meydana gelecegi bildirilmis oluyor ki, buna göre arada hiçbir zidlik bulunmamakta ve neshe de ihtiyâç kalmamaktadir. Bu hadîsle ilgili güzel bir açiklama Diyanet Dergisi Agustos-1970, 98-99. sayi, "Hadîsler Arasinda Tenakuz Mes'elesi-Muhtelifu'l-Hadîs-", Doç. Dr. Tal'at Koçyigit, s. 205-209'dan okunabilir.

[91]

tbnu'l-Arabî: Buradaki hasr, âdete nisbetledir, hilkate nisbetle degildir, demistir (Kastallânî).

[92]

Buradaki hadîslerin birer rivayeti daha önce geçmis ve gerekli açiklamalar verilmisti.

[93]

Bunu Bezzâr ve digerleri senediyle rivayet etmislerdir. Buhârîbunu muallâk olarak Peygamber'in vefati bâbi'nda su lafizla sevketmisti: Urve dedi ki: Âise söyle dedi: Peygamber (S) içinde vefat ettigi hastaligi sirasinda söyle der idi: "Yâ Âise! Hayber 'de yedigim zehirli etin elemini dâima hissettim. Iste simdi o zehirden dolayi büyük damarimin kesilmesi ânidir" buyurdu (Kastallânî).

[94]

Basliga uygunlugu "Bu koyunun içine zehir koydunuz mu?" sözünden alinir. Bunun birer rivayeti Cizye Ile Magâzî'de geçmisti.

Vâkidî'nin Zuhrî'den rivayetinde Peygamber, koyuna zehir koyan kadina: "Bu hiyaneti nasil bir zaruret üzerine yaptin?" diye sormus. O da: Bu Hayber harbinde babam, amcam, kocam, kardesim arka arkaya öldürüldüler de onlarin acisiyle yaptim, demistir.

Hadîsteki "Babaniz kimdir? " sorusundakI baba, ya Hayberliler'in büyükbabasi, yâhud mutlak olarak Yahûdî milletinin büyük-babasi olabilir. Bunun adi soruda ve cevâbda söylenmeyip, kinaye yoluyla ifâde edilmistir.

[95]

Buhârî baslikta, bâb hadîsinden anlasilanla yetinerek hükmü mübhem birakmistir. O da bunlari Içmenin caiz olmadigidir. Çünkü bunlari içmek, kendisini öldürmege götürür

[96]

Bu hadîs baslikta mübhem biraktigi hükmü açiklamaktadir. Bu da hadîsle baslik arasindaki mutabakat cihetidir. Bunun bir rivayetini Müslim, îmân'da getirmistir (Aynî).

[97]

Baslik mutlak olarak zehir içmekten nehy için konulmustur. Bu hadîste de bunu asildan men* etmekte olan sey vardir. Binâenaleyh bu iki hadîsin arka arkaya zikredilmelerinde bir vecih, bir sebeb var olmustur (Aynî).

[98]

Kirmani dedi ki: Eger sen, bu cevâbdan deve sütleriyle tedavinin cevazi bilindi, diger ikisinin cevâbindan anlasilan nedir? dersen, ben, etinin haram olmasi yönünden disi esek sütlerinin harâmligmi ve öd sularinin da harâmligini söylerim. Çünkü süt, etten meydana gelicidir derim. Çünkü hadîsin lafzi, hayvanin bütün cüz'Ierini ânim ve sâmildir. Belki de onun maksadi: Bunlar hakkinda bize bir nass yoktur, hükümleri bilinmez, demektir.

Ibnu't-Tîn de söyle dedi: Esek sütleri hakkinda iki vech üzere ihtilâf edildi. Birisi: Etleri hususunda harâmhk ve mekrühluk. Ikincisi, etlerinin harâmligini kabulden sonra insan sütüne kiyâsla esek sütlerinin halâl olmasi. Hayvanlarin öd sulari da harâmhk ve mekrühluk seklinde ihtilâf üzeredir... (Aynî).

[99]

Hadîsin basliga uygunlugu bas tarafmdadir. Bunun bir rivayeti Bed'u'l-Halk'ta "Sizden birinizin su kabina sinek düstügü zaman..." bâbi'nda geçmisti.

Hattâbî söyle dedi: Bu, Allah'in ma'rifet nûruyle kalbini açmadigi ve bal arisina hayret etmeyen kimsenin inkâr edecegi seylerdendir. O bal ansi ki, Allah onda sifâ ile zehiri beraberce bir yere getirmistir de, ari yukarisindan bal yapar, asagisindan da ignesiyle zehir yapar. Yilanin da zehiri Öldürücü, eti ise kendisiyle sifâ istenen en büyük tiryaktan, yânî devadandir. Onun zehirinden bir firkasi derddIr, eti ise devadir.

Bize sâdik ve masdûk olan Rasûlullah'm sözü yaninda, nazariyelere ve tibb ehlinin sözlerine hacet yoktur. Tibb ehli ulastiklari ilimlerine ancak tecrübe ile ulasmislardir. Tecrübe ise bir tehlikedir (veya ödülü olan arastirma, yaris ve kosudur). Allah ise herseye kaadirdir, tevekkül ve dönüs ancak O'nadir (Aynî).

Bu bâb ve altindaki sinek hadîsi ile ilgili olarak Misirli Mahmûd Kemâl ve Muhammed Abdulmü'min Hüseyin'in ilmî arastirma makaalelerini içine alan bir tedkîk yazisinin sonuç kismini Bed'u'1-Halk, 17. bâb, 124. hadîsin hasiyesinde vermistik: HaksesMecmuasi, Mayis 1966, Sayi: 17, "Allah'in Rasûlünün Sözlerinde Tibbî 1'câz", yazan: Sa'deddîn Raslan, Çeviren: Süleyman Ates, s. 4-6.

[100]

Ibnu'l-Kayyim, Nevevî Tibb'Ia diger tibbi karsilastirmasinda sunlari söyledi: "Peygamberdin tibbi, diger tabîblerin tibbi gibi degildir, Çünkü Peygamber'in tibbi müt ey akkandir, kat'îdir, ilâhîdir; vahiyden, nübüvvet kandilinden ve kâmil akildan çikmistir. Digerlerinin tibbinin ekserisi tahmin, zannlar ve tecrübelerdir. Birçok hastalarin Nebevî tibdan fayda görmemeleri inkâr olunmaz. Çünkü bundan ancak tam bir îmân ve Iz'an ile bunu kabul eden ve sifâya i'tikaad edip kemâl ile kabul eyleyen kimseler fayda görür. Bu gögüslere sifâ olan Kur'ân gibidir. Kur'ân, bu kabul edisle kabul edilmezse, onun devalarindan gögüslerin sifâsi hâsil olmaz. BiPakis Kur'ân, münafiklarin küfürlerini ve kalblerindeki hastaliklarini artirir. Ondan bedenler tibbi nasil vâki' olur? Kur'ân canli kalblere, temiz ruhlara münâsib sifâ oldugu gibi, Nebevî Tibb da temiz bedenlere sifâdir, insanlarin Nebevî Tib'dan yüz çevirmeleri, fayda verici sifâ olan Kur'ân'dan sifâ istemekten yüz çevirmeleri gibidir. Binâenaleyh kusur devada degil, lâkin hastalik mahallinin ve hastanin tabîatinin pis olup, ilâci kabul etmemesinden-dir. Muvaffak kilici ancak AIlah'tir'"(Ibnu'I-Kayyim, et-Tibbu'n-Nebevî, s. 27-28)

[101]

Ibmi'l-Kayyun'met-Tibbu'n-Nebevî isimli eserinin, 1377/1957 Ka-ahire baskisinin önsözünden özetlendi (s. 2). Yazan: Seriat Külliyesinde Fikih Usûlü Üstadi Abdu'1-Ganî Abdu'l-Hâilik